

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit
illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bé-
lyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvez-
ményt nyújt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom Br. Kemény Gábor főgondnok megnyitóbe-
széde. — Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irta: Benkó Ist-
ván. (Folyt.) — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése. z-y.
— Alapító levél. — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igaz-
gató tanácsának évi működését tárgyazó jelentése. — Különfélék.

Br. Kemény Gábor főgondnok megnyitó- beszéde.

— Felolvastatott az egykerületi közgyűlés megnyitó ülésében, május 31-én —

Tisztelt egyházkerületi közgyűlés!

Ismét eltelt egy év. Ha nem csalódom, már tizedike azoknak, melyekben mind főgondnok vehetek részt eme tisztelt egyházkerület közgyűléseiben megosztva Önökkel munkát, fájdalmat és reményt. Egy viszonyosan hosszú életszak, melyben sokszor toltult ajkaimra a fohász: vajha többet és jobban tudnék tenni; szentegyházunknak és hiveinek érdekeit sikeresebben tudnám előmozdítani.

És mentől tovább haladunk az élet rögs pályáján, benső ösztönünk annál inkább vezet arra, hogy visszapillantást tegyünk, keresve: mit nyertünk, mit vesztettünk?

Mit nyertünk és mit vesztettünk a lefolyt esztendőben? — toltul elmémbe a kérdés jelenben is.

Egyházkerületünket illetőleg két főtárgy kötötte le a figyelmet, vette igénybe a szellemi

munkásságot, táplált reményeket, újított meg bizalmat és munkakedvet. Az egyik egy nagyfontosságú elvi kérdés és erkölcsi vivmány; a másik szintén erkölcsi vivmány is, habár távolról sem bir azon elvi fontossággal, mint az előbbi. Értem: az öt ref. egyházker. közös zsinatának megtartását és értem az úgynevezett cameraticum beneficium kérdésének végleges megoldását.

Végre tehát sikerült az annyi munkával oly sok gonddal élőkészített ügy, és „a magyarországi reformált egyház országos zsinata“ megtartatott a múlt 1881 évben Debreczenben október 31-től november 24-ig.

Ezt, tisztelt kerületi közgyűlés, egy igen fontos ténynek tartom. Korunk nem tűri a kis alakulásokat. Erdély maga megszűnt létezni, mint külön ország: egyesült szent István birodalmának nagyobbik felével. Egyházkerületünk pedig kereste és megtalálta a belső szövetséget a Királyhágoztól lévő ref. egyházkerületekben. Nem hiszem, hogy hitünk ereje nyerne ez által; hiszen a hit ereje nem a hívők számában, hanem a hit tisztaságában rejlik. Szent hitünk pedig messze túl van az alakulás stadiumán, nincs mit tartani szakadástól. De hiszem igen is, hogy nyerni fogunk hitünk gyakorlatának hatalmában: kell hogy nyerjünk azon szövetség által egyházi alkotmányunkra, szervezetünkre nézve.

Igen nagy fontosságúnak és megnyugtatónak tartom, hogy mig egyfelől az országos zsinat ki-mondotta, hogy: az egyházi törvényhozás jogát

az országos egyházi törvényes zsinat gyakorolja, és a zsinat által alkotott törvényeket csak törvényes zsinat magyarázhatja vagy törölheti el; úgy másfelől rögtön maga állapítja meg, hogy „az erdélyi egyházkerületnek az AC. és CCI. részeiben és az 1691 évi Leopoldinum diploma 2, 3 pontjaiban biztosított joga és a több százados különállás folytán kifejtett alkotmányos szervezete érintetlenül hagyatik, és részére fentartatik, hogy alkotmányát jövőben is a képviseleti rendszer elveivel összhangzóan fejleszthesse, kötelessége lévén a teendő módosításokat a konventnek, illetőleg a zsinatnak bejelenteni.

Önként értetetik, hogy

a) ez a fentartás az erdélyi egyházkerületnek csakis belügyi autonóm intézésére vonatkozik;

b) e törvénynek az erdélyi egyházkerület alkotmányától el nem térő részletei ez egyházkerületet is kötelezik;

c) az öt egyházkerületet egyetemesen érdeklő ügyekben a zsinat az erdélyi egyházkerületre nézve is törvényhozó testület.

Köztudomású dolog ugyanis, hogy a múlt időben és egészen korunkig, egyházunknak állása szabadabb, függetlenebb volt, mint a magyarországi ev. ref. egyházé. A mennyiben előnyökkel most is bírunk, ne azok feláldozásával váljunk egyenlőkké, hanem inkább az által, hogy másokat is azok megszerzésére segítsünk.

Mint egyházkerületünknek ez idő szerint legidősb világi főgondnoka hivatalra lettem volna a debreczeni zsinaton, ezen hivatali minőségemben, résztvenni; azonban miután más, nem kevésbé fontos hivatalos teendők távol-maradásra köteleztek br. Bánffy Albert főgondnok úr volt szives abban engem helyettesíteni.

És most legyen szabad pár szóval a camperaticum kérdésére térni.

A kamarai javadalmak kérdésének elintézését szintén a lefolyt év vivmányai közé számítom. Ugyanis: már 1879-ben megállapodott volt az állandó igazgató tanács az azon ügyben igazságunk érvényesítésére szolgáló teendők módjára nézve; és már ugyanakkor megválasztatott a perintező bizottság és kerületi közgyűlésünk, mint arról a 40 j. k. szám alatti határozat tanúsítja, már a múlt 1881-ik évben azon helyzetben volt, hogy az elvont kamarai javadalmak ügyének békés megoldását örvendetes tudomásul vegye s az elért sikerért úgy gr. Bánffy Miklós főgondnok urnak, valamint a perintező bizottságnak meleg köszönetet szavazzon. Miután azonban a kincstárra nézve végérvényűvé az arra vonatkozó szer-

ződés csakis az országgyűlés jóváhagyása, illetőleg az arra vonatkozó kiadási tétel megszavazása által vált, a mi már csak jelen évben történhetett meg: úgy hiszem méltán számíthatom a kamarai javadalmak ügyének végleges elintézését a lefolyt év vivmányai közé.

Mint már volt is szerencsém azt előzetesen jelezni: nem számítom ezt az elsőrangú elvi vivmányok közé, de mindenesetre olyan az, mely mig egyfelől az arra jogosultaknak évi jövedelmét mintegy 10 ezer frttal emeli, a mi magában sem megvetendő eredmény, úgy mesfelől a királyi kincstárnak méltányos felfogását tünteti fel, mely által egyházunknak egy, mintegy kétszáz éves gravamene vétetett le a napirendről, enyésztetett el, és így fontossággal mindenesetre bír.

T kerületi közgyűlés! Általán véve nem szeretem oly nyilatkozatokra reflectálni itt, melyek nem e helyen történtek. De ha elvitázhatlan jogainknak tiszteletben tartása, megvédése követeli, habár kedvetlenül is, kötelességemnek tartom megtenni. Azon vitákban, melyeket a kamarai javadalmak ügye keltett az országgyűlési képviselőházban, voltak, kik olyannak tekintették ezen kamarai javadalmazást, mint azon évenként megszavaztatni szokott állami segílyt, minőben közelebbről egyházkerületünk is részesül, és melynek hovaforvitása csak a kormány beleegyezésével eszközölhető. Tiltakoznom kell e felfogás ellen; midőn a kamarai javadalmak megváltásával csakis egy oly jövedelemhez jutottunk, mely ugyan régi idő óta meg volt szüntetve, de melyhez százados jogunk volt, és a mely felől saját autonóm hatáskörében minden felsőbb jóváhagyás kikérése nélkül, a fenálló törvények és törvényes szabályzatok korlátain belől, szabadon intézkedni elvitázhatlan jogunk van.

És birálat alá vétetett az a szerződés, melyet az igazgató tanács kötött a perintező bizottsággal, melyet pedig a kerületi közgyűlés jóváhagyott, és a melynek nyomán kötött egyezményt dicsérő elismeréssel hagyta jóvá a ker. közgyűlés! Jól tudom és szerfelett nagyra tartom, hogy oly államnak vagyok polgára, melyben teljes vélemény és szólásszabadság uralkodik; hódoló tisztelettel hajlok meg a koronának-legfőbb ellenőrzési joga előtt, mely pedig parlamentáris országban nem gyakorolható másképp, mint a felelős miniszterek által; de, hogy midőn autonóm egyházunk, illetve egyházkerületi közgyűlésünk minden kétséget kizárólag, saját jogkörében és teljes jóhiszeműleg, semmi egyebet nem tartván szem előtt, mint a közjó követelményeit, intézkedik, az kormányi hivatkozást vonhasson maga után: ezt vissza kell utasítanom.

Annival szabadabban szólhatok ez ügyről, mert a jegyzőkönyv tanúsága szerint azon ülésben, melyben a kamarai javadalmak ügyében kötött szerződés jóváhagyatott, nem én elnököltem.

Különben mély köszönettel kell elismernem, hogy a kormányelnök ő nagyméltósága a törvényellenes kormányi beavatkozás insinuatija ellen rögtön felemelte hatalmas szavát.

A mondottakban volt szerencsém felhozni, tisztelt kerületi közgyűlés, a lefolyt évnek szembeötlőbb nyereségeit. Nem kell azonban gondolni, hogy a veszteség-lapon semmi sem lenne följegyezve.

Szembeötlőleg kezdenek ugyanis sorainkban apadni a „régí gárda“ tagjai.

A „régí gárdának“ nevezem most, tiszt. ker. közgyűlés, azokat, kik még 48 előtt, egyenlő függetlenséget tartva meg, lefelé és felfelé, egyenlő bátorságot, önfeláldozó, küzdő tevékenységet fejteve ki minden irányban szolgálták egyházunkat és hazánkat. Azokat, kik talán nem mindenben a legújabb és tán csak ideig-óráig közkelendőségben lévő tanoknak megfelelőleg gondolkoztak és cselekedtek, de kik véghetetlen szeretettel csüngöttek hazánk ügyein, tántorithatlan hivei valának egyházunknak, kik a közügyekben részt venni, tiszteletbeli hivatalokat folytatni minden kérdésen felül álló honfíú köteleességüknek tartották, mivel tudták, hogy csakis az önkormányzat tette-ereje tudja biztosítani bármely országnak alkotmányos szabadságát, és a kik tudtak, a mi már most alig megérthetőnek tűnik fel, majdnem semmibe sem kerülő közigazgatást tartani fenn. Ezen férfiak száma szembetűnőleg apad.

A lefolyt év folyama alatt ragadta el mi tőlünk a halál ezek közül a legnemesebbek egykét br. K e m é n y I s t v á n t, egyházunknak buzgó hivat, a gyulafehérvári és nagy-enyedi főiskolának főgondnokát, a tiszt. ker. közgyűlésnek fáradhatlan tagját, egyházközségének támaszát, a szenvedőknek, a nyomorban lévőeknek gyámolát.

Meg voltak kétségen kívül néhai tagtársunknak is gyarlóságai, meg voltak hibái; hiszen ki tudna a porhüvelyben mindezeketől ment lenni? De gyarlóságai és hibái főleg túlláradó jó szívének, emberszerető munkásságban határt nem ismerő tevékenységének voltak kifolyásai, melyek még hibáiban is vonzóvá tették őt és minduntalan a legnemesebb kedélyt engedték feltündökölni. Nyugodjanak békében hamvai; legyen áldott emlékezete.

Ezek után a kerületi közgyűlés ily szép számmal egybegyűlt tagjait a legmelegebben üdvözölve: az egyházkerületi közgyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

(Folytatás.)

5. A könyv czélja és jelentősége.

Valóban nem kevés a nehézség, mely e pontnál felmerül. E darab egy egészen keleti termék, de még ott is igen régi; más égalj alatt idegen szokások és erkölcsök között keletkezett; évök hosszú sora választ el az időtől, melyben e szép költemény a virágzó héber irodalom „legszebb énekének“ tekintetett. Ez okok miatt bajos eldönteni, mi czél lebegett az író előtt ennek szerzésekor, mi jelentősége volt azon korban és később mi érdemesítette arra, hogy a kánonban foglaljon helyet.

Maga e könyv nem ad e tekintetben semmi útmutatást. Az egész könyvben nincs vallásos kifejezés, sem az egésznek, sem egyes részletének nincs vallásos jellege, nincs a legkisebb nyoma annak, hogy magasabb jelentést, értelmet kell alatta keresni és érteni, csak a helytelen magyarázat tukmálja bele képzelgését. Minden vallási elem hiányzik, és mégis bevétellett a kánonba; bajos meghatározni, hogy a zsidó tudósok minő elvek szerint jártak el a kánon megalkotásakor és egyáltalában kívántak-e vallásos jellemet a könyvtől, melyet abba levettek? Ruth, Eszter, a Példabeszédek egy része és a kérdés alatti könyv azt engedik következtetni, hogy a vallásos jellem nem volt föltétlen kellék.

Másfelől e könyv zsidó magyarázóí késő korban éltek, a közös jólét és héber irodalom hanyatlása idejében (a Chald Targum 550 Kr. u. szerzője ismeretlen; a többi még később), és így ezek sem adhatnak biztos útmutatást. Továbbá az egyházi atyák „úgy a héber nyelvbéli, mint általában a szép tudományok alapelveiben való tudatlanságuk miatt igen képtelenek voltak a tárgyhoz, buzgón tulajdonítván bizonyos mysticus jelentést épen a legvilágosabb helyeknek, a melyek magyarázatában az újabbkori legtudósabb commentatorok meczáfolták őket. Az atyákideje oly nagyon távol volt azon kortól, melyben e költemény szerzetett, mely szerint lehetetlen, hogy ők valamely biztos traditionak lették volna birtokában annak szándékát és jelentését illetőleg“ (Michaelis).

Bár e könyvből a vallási elem hiányzik, és bár a régi, úgy zsidó, mint keresztyén atyák nem tudósítanak, hogy minő becsét tulajdonítottak a zsidó tudósok e könyvnek, midőn a kánonba bevették és ez által oly kitűnő helyre méltatták, mégis föl kell tennünk, hogy ott keleten azon korban, azon viszonyok és erkölcsi állapotok között kellett valami oly becsének lenni, mely a Salamon nevén kívül is befolyt arra, hogy helye a biblia többi könyvei között jelöltessék ki. A Salamon neve kétségkívül a legnagyobb ajánlat volt a könyv becsének emelésére, de maga a név még nem kielégítő.

Nézzük csak. A költemény két főpontja: egy falusi leánynak Jeruzsálembé vitele és onnan szülőhelyére Shunembe való visszatérése; más szóval fel van tüntetve a hűség és szerelem, melyet a legnagyobb kísértések sem győznek le. A hűség, állandóság, gyöngédség, tisztaság új és különböző alakban jelenik meg. Leírja a kölcsönös szeretetet (II. 2, 16; IV. 12; V. 19; VII. 13; VIII. 6, 7 stb.), a párok között mintegy példát mutat azoknak. Egészen keleti képekben van feltüntetve a lánynak kedvese utáni égő vágyódása, az elszakadás miatti boldogtalansága és a szerető párok egyesülésében a megnyugvásnak, örömmel és egymásban való gyönyörködésnek boldogsága; boldogok azon szeretetben, mely „erős, mint a halál” s melyért „ha az ember minden házabeli marháját adná is, mégis megvetnék azt.” A lány csak kedveséért él igazi hűségességgel. E költemény nem kel ki a polygamia ellen, nem ostromozza, mint némelyek állítják, hanem mintegy elnézi (VI. 8); de bár nem mondja ki directe vagy határozottan annak helytelenítését, másfelől tagadhatlan, hogy midőn a hűséget, a pároknak csak egymásért élését, egymásban való boldogságát tünteti föl indirecte, mégis az ellen nyilatkozik, mert a hűség és a párok kölcsönös szerelme mellett a polygamiának meg kell semmisülni, nem, mert tiltva van, hanem, mert nem lehet, nem tűrhető el.

Ime, ezekben határozódik a könyvnek célja, aesthetikai jelentősége.

Most vessünk pár pillantást keletre és nézzük milyen volt ott az asszonyok helyzete e költemény keletkezése idejében. A férfi, mivel erősebb volt, megvetette, lenézte, rabszolgává tette az asszonyt. Az asszony egy vásári czikk volt. Az asszonyvásár, sőt néhol most is szokás. A kinek módja volt hozzá, több feleséget vett: gyakorlatba jött a polygamia. Természetes, hogy itt a hajlamnak, kölcsönös szeretetnek nyoma sem volt; az asszony nem feleség vagy feleséglettsége lett a férfinak, hanem rabszolgája, játék tárgya. Joga, értelmi tehetsége, erkölce nem volt meg tagadva; nem hittek erőnyességében, ezért elzárták, őriztették őket, a háremek börtönök voltak, utcán sem nézhetett senki rájuk, fátyolozva kellett járniok. A régi népek szent könyvei telvék az asszonyok erkölcstelensége és hűtlensége elleni kifakadásokkal; általában sokkal romlottabbnak tartatik az asszony, mint a férfi. „Állottam mond a próféta — a paradicsom kapujánál, és ime, legtöbben annak lakói közül a szegények voltak; és állottam a pokol kapujánál és ime, legtöbben annak lakói közül asszonyok voltak.” Omár kalifa a nőkre vonatkozólag így szól: „Tanácskozzál velök és tedd ellenkezőjét annak, a mit ők tanácsolnak” stb. (Lane Arabian Nights.)

(Folytatása következik.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület

KÖZGYÜLÉSE.

A kolozsvári ev. ref. főtanoda termeiben a szünidőre pár napig szünetelt a tanuló ifjúság vidám zsbajja, de csak

azért, hogy nemsokára még nagyobb sürgés-forgásnak adjon helyet. A lépcsőket, hol azelett a tanulók vidám csoportja haladt fölfelé, tankönyvekkel kezeikben, most meglőtt férfiak raja lepi be s kezeikben könyvek helyett szavazó-czédulát szorongatnak; azok a termek, melyekben a tanító bácsi szavaira reszkető gyermekhang felelt, most dörgő éljeneket és „halljuk“-okat visszhangoznak. Egy szó, mint száz, a főtanoda belétele gyökeresen megváltozottnak látszik pár napra. Aztán ismét megtér a régi publicum a muzsák hajlokába s tán jövőre is, reméljük, helyet ad a közgyűlésnek.

Május 31-én már a reggeli órákban megélenkült a különben oly csöndes farkas-utca. Az egész járda feketélt a sok közgyűlési tagtól. 10 óra után néhány perccel megérkezett br. Kemény Gábor, mellén a Lipót-rend nagy csillagjával, mire a tagok, a nagy hall-terembe vonulván, kezdetét vette az

I-ső ülés.

B. Kemény Gábor a közgyűlés tanácskozását a mai számunk élén közölt s egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétetni rendelt beszéddel nyitotta meg. E minden tekintetben sikerült beszédet többször lelkes éljenzés szakította meg. A közgyűlési tagok névsora felolvastatván s a megjelent tagok határozatképes számban lévén jelen, elnöklő főgondnok úr a gyűlést törvényesen megalakultnak jelentette ki.

A tárgysorozat rendjén következett az újonnan választott tisztségviselő fölesketése. Am ilyen csak egy volt: Pap István, berkeszi pap, ki, mint a deézsi egyházmegye új jegyzője, az esküt a közgyűlés színe előtt letette.

Bodor Antal, ig. tanácsos titkár, jelentést tett, hogy egyházkerületi képviselő igazolásának szükségessége nem forog fenn, miután egy választás szabályszerűtlensége ellen sem történt felszólamlás. Elnöklő miniszter úr segédjegyzőkül Borbáth Pált, dr. Elekes Victort, Nagy Lajost és Berényi Jánost nevezte ki.

Az elnöki beadványok részint az indítványi, részint a kérvényi bizottságokhoz tétettek át, míg másfelől sajnosan vette a közgyűlés tudomásul, hogy Batthány József, közgyűlési képviselő, bokros teendői miatt, jelen gyűlésünkön nem jelenhetik meg.

Elnöklő báró úr, a házszabályok adta jogánál fogva a bizottságok megalakítására, illetőleg tagjaira nézve egy javaslatot terjesztett elő, melyet a közgyűlés egész terjedelmében elfogadott. E szerint megválasztottak:

a) az indítványok átvizsgálására s véleményadásra b. Inczédi Zsigmond, Csizsér Gábor és Szász Béla;

b) a kérvények tárgyában véleményes jelentéstételre Solymosi István, Rákosi Lajos, dr. Jenői Viktor és Zayk Gábor;

c) a sérelmi ügyek megvizsgálására s jelentéstételre gr. Bethlen Géza, Kisantal Sámuel és Bihari Sándor;

d) feliratok szerkesztésére br. Kemény György, Bartha Lajos és Hegedüs István;

e) az egyházkerületi pénztár megvizsgálására Szabó Károly, Szakács István és br. Bánffy Ernő.

f) a püspöki kezelés alatt álló pénzekről vezetett számadás megvizsgálására Pogány György, Vályi Pál és Bihari Sándor;

g) a királyhágtónfői testvér-egyházkerületek jegyzőkönyveinek átnézésére Sándor Elek, dr. Kovács Ödön és Hegedüs Lajos;

h) szavazatok beszédésére Sárkány Ferencz, Koncz József, Bedőházi János, Mezei Albert és Timár Lajos;

i) az 1882-ik költségvetés átvizsgálására gr. Haller János, Szini János és Kis Lajos.

A tanári választásra candidáló bizottságba négy tag választása tétetett ezután vita tárgyává, mire a közgyűlés határozatilag kimondta, hogy e választás még a délelőtti gyűlés folyama alatt megejtendő.

E pont letárgyalása után Bodor Antal, titkár, felolvasta az igazgató tanács javaslatát a kamarai járandóságok kiosztása tárgyában. A közgyűlés rövid vita után teljesen magáévá tette az ig. tanács e javaslatát, mielőtt azonban az oly nagyfontosságú ügy érdemleges tárgyalásába bocsátkozott volna, szükségesnek tartotta e javaslat felülvizsgálására és tüzetesebb véleményadásra Pogány György elnöklése alatt Veres Ákos, Szabó Sámuel, Szócs Emil, Zeyk József, Makkai Domokos, Vályi Pál, dr. Dózsa Miklós, Szilveszter Domokos, Demeter Sámuel, Solymosi István, Kassai Ignác, Tókos Sándor, Szacsvai Sándor, Szakács István, Bod Károly és Hegedüs Lajos személyekben egy bizottságot küldeni ki.

Miután az ig. tanácsnak a közgyűlés tárgysorozatára vonatkozó s múlt számunkban közölt javaslatát a gyűlés egész terjedelmében elfogadta, főt. püspökünk olvasta fel jelentését a múlt évről. A jelentést egy kenetteljes, emelkedett szellemű előbeszéd előzte meg, minőt, fájdalom, csak ritkán van alkalmunk agg főpásztorunk ajkairól hallani s mely, úgy hisszük, élénken bevésődött a hallgatók lelkületébe. A közgyűlés e jelentést, melyet tárgyhalmaz miatt, sajnos, most kivonatban sem adhatunk, kitérő tetszéssel fogadta s a püspök urnak buzgó működéséért előzményt és köszönetet szavazott s a jelentés rendén előterjesztett indítványokat vélemény és jelentéstétel végett az indítványi bizottsághoz tette át.

A szavazatszedő bizottság ez idő alatt elkészült munkálatával, s bejelentette, hogy a tanár kijelölő bizottságra összesen beadott 100 szavazat közül általános többséget csak ketten nyertek, u. m. Gáspár János 89-et és Vályi Pál 58-at. Viszonylagos többséget nyertek: b. Bánffy Dezső, Szabó Pál, Pogány György, Hegedüs Lajos és Szilveszter Domokos, kik között a közgyűlés egy szűkebb választás megejtését szükségesnek mondotta ki.

Az állandó ig. tanács ezek után a következő tárgyu előterjesztést tette: Jelenleg az enyedi főtanodánál alakilag és névleg üresedésben van: a képezdeigazgatói, a bölcsészeti-classicai és az exeg.-theol. tanszék. Az igazgató tanácsnak a főtanoda útján szerzett informatioi alapján jelenleg szükség van a class.-literaturai, illetőleg specialiter

latin nyelvtani tanszékre. Fölállítandó továbbá egy, a főiskolánál, legalább címre nézt, nem létezett, magyarnyelvtani-irodalmi tanszék, melyre vonatkozó tanórák eddig fel voltak osztva a tanárok és osztálytanítók között. Elkerülhetlenül betöltendő továbbá az un. 5-ik theol. tanszék. Erre meg volt ugyan választva Keresztes József, de ő később a Décei Károly tanszékére alkalmaztatván, e tanszék üresen maradt. A 4-ik tanszékre nézve azt kéri az előjáróság, hogy annak betöltése, több gátló körülmény folytán, halasztassék el.

A közgyűlés e javaslatot helyeselvén, kimondja e tanszék reorganizációját.

Az állandó igazgató tanács jelentése, melynek közlését lapunk mai számában kezdjük meg, kinyomatva és a tagok között szétszétva lévén, felolvasottnak tekintetett, s egy Hegedüs János, Keresztes József és Ilyés Károlyból álló bizottságnak véleményes jelentéstétel végett kiadatott.

A tárgysorozat rendén ezután felolvasatott az igazgató tanács előterjesztése a Baldácsi-alapítványt illetőleg. E javaslat oda vergál, hogy br. Baldácsy-főle prot. alapítvány jövőre kezelésére — mint azt a magy. ág. hitv. evang. egyház egyetemes gyűlése is kívánatosnak tartá — egy állandó bizottság szerveztessék, melynek jogait, kötelezettségeit és az egyházkerületekhez való viszonyát közös megegyezésen alapuló szabályok határozzák meg. Az ig. tanács véleménye szerint az eddig is sikeresen működött ideiglenes bizottság működését amég hátralévő teendőik elvégzéséig folytathatta volna, de tekintve azt, hogy a többi egyházkerületek már választottak tagokat az állandó bizottságba, ezt az egyöntetűség céljából, egyházkerületünknek is meg kell tennie, s ki kell jelölnie 2 rendes és egy pótagot; a kiküldendő bizottságnak legelső feladata legyen az alapítványi ingatlanokat teljesen tehermentessé tenni; az évenkénti jövedelem 10⁰/₀-a az alapítványi tőke öregbítésére fordíttassék; az egyházkerületek megbízottjaiból szervezendő gyűlés határozza meg az alapítványból részünkre juttatott javadalomnak az alapító kívánata értelmében való hármass felosztását. Közgyűlésünk a tett javaslatot elfogadta s e határozatát a megválasztandó tagoknak utasításul kiadni elrendelte.

A szavazatszedő bizottság jelentése szerint, az időközben megejtett szavazás folyamán, szűkebb körű szavazás rendén, a tanár-kijelölő bizottságba b. Bánffy Dezső 51 és Szabó Pál 45 szavazattal választottak meg.

Zeyk Károly, n.-enyedi tanodánk főgondnoka, bejelentette, hogy a tanárválasztási szabályzat értelmében, a főtanoda előjárósága a tanár-kijelölő bizottságra a gondnokok közül Zeyk Józsefet és gr. Bethlen Gézáát, a tanárok közül Székely Ferenczet és Makkai Domokost nevezte ki. Hegedüs István, ugyane tárgyban, bejelenté, mint a kolozsvári főtanoda választottait, Lészai Ferencz és Gyarmathy Miklós gondnokokat és Szabó Sámuel és Hegedüs István tanárokat.

E jelentések tudomásul vétele után elnök az ülést bezárta. Ülés végoztóval a tagok majdnem teljes számban a

főt. püspök urnál tették tiszteletüket, hol a gyűlés határozatlan tiszteletét és becsülését Szász Domokos, közjegyző, tolmácsolta. A püspök úr szíves és érdelemteljes válasza után, a tagok b. Kemény Gábornál tisztelegtek, hol már együtt voltak az egyházkerületi főgondnokok s hol Nagy Péter püspök úr adott kifejezést ékes szavakban a közgyűlésnek az érdemes főgondnok iránt táplált, változatlan érzelmeinek. Főgondnok, b. Kemény Gábor, meghatottan válaszolt

II. ülés.

Junius 1-én d. e. 9¹/₂ órakor.

A múlt ülés jegyzőkönyve felolvasatván és hitelesítetvén, elnök'ő miniszter úr bemutatta az időközben beérkezett elnöki beadványokat. Ezek közül némelyek, tárgykunál fogva, részint az indítványi, részint a kérvényi bizottsághoz útasítottak, míg másfelől a közgyűlés sajnos tudomást vett affelől, hogy Tisza László, Szilvásy László, Szentpáli Ignác és Révai Lajos képviselők értesítésükben jelzett különböző gátló körülmények folytán jelen gyűlésen nem jelenhettek meg.

Ezután Parádi Kálmán a tanárválasztásra kijelölő bizottság jelentését olvasta fel, mely szerint a n.-enyedi classica-litteraturai tanszékre kijelöltetett 4 pályázó közül 3, u. m. Fogarasi Albert, Szilágyi Gyula és dr. Boros Gábor; a n.-enyedi magyar nyelv és irodalmi tanszékre 5 pályázó közül szintén 3, u. m. Váró Ferencz, Jánosi Gábor és Varga Bálint; a kolozsvári történelem-földrajzi tanszékre 3 pályázó közül 2, u. m. dr. Török István és Lénárt József. E jelentés kapcsában a candidáló bizottság indítványozza, hogy a qualificatoria vonatkozó azon pont, mely a „2 évi gyakorlat“-ot, mint egyik főfeltételt köti ki, félreértések kiküldése végett, érthetőbben körvonaloztassék: milyen mű gyakorlat értetik ez alatt? A kérdés azonnal tárgyalás alá is vétetett s hosszas vita alapjául szolgált. A vitát Kovács Ödön nyitotta meg. Szerinte ez nem szerült magyarázatra, mert ez általános tanítási gyakorlatot jelent s kétségen kívüli az, hogy, ha valaki általában véve tud tanítani, azt, a mire készült, épen jól tudja előadni. Különb is sok fiatal végzett tanárjelölt nem kapván egyhamar szakjának megfelelő állást s kénytelen lévén, egy időre, másrangú tanintézetben működni, e pont megszorítása által a pályázatból kizáratnák. Ajánlja az „általános gyakorlat“ kifejezés elfogadását. (Élénk helyeslés.)

Nagy Péter az általános gyakorlatot nem találja helyesnek s e pontot megszorítandónak véli az által, hogy beleigtattassék az, hogy mily fokú tanintézeteknél szerzendő meg a gyakorlat.

Dózsa Dénes e pont megszorítása ellen emel szót, mert a tanügy fejlődésével, a nagyobb tanodáknál, hovatovább szaporodnak a rendszeresített tanári állomások s így a gyakorlat megszerzésére a fiatal embereknek mind kisebb tér nyílik. Különb is itt — szóló szerint — főkép a bánásmódról van szó, az pedig az elemi tanításnál is el-sajátítható.

Székely Ferencz elfogadja a két előbbi magya-

rázatot, de a pontban határozottan kifejezendőnek véli, hogy az elemi iskolában is megszerezhető a gyakorlat.

Parádi Kálmán kifejti, hogy mikor ezt a törvényt, s benne a kérdéses pontot is, megállapították, akkor a jövőbe tekintettek s nem a múltba. A ki középiskolai tanári oklevéllel bír, az csupán a középiskolákban szerezhethet és szerezhessen gyakorlatot. Az elemi és középiskolában való tanítás rendkívüli eltéréseket mutat fel paedagogico-didacticus szempontból. Csupán középiskolai gyakorlatot kíván e pontba betéttetni.

Hegedüs István megjegyzi, hogy, ha Dózsa állítása helyes volna, akkor specialiter gymnasiumi paedagogus nem léteznék, pedig csakugyan létezik s egészen más légkörben mozog, mint az elemi tanító. Parádi nézetéhez csatlakozik.

Szabó Sámuel álláspontját a következőkben körvonalozza: Gymnasiumainkban régebben az osztály-tanítói rendszer uralkodott, míg most a szaktanítói rendszer van túlsúlyban, bár most is több esetben tanító egy tanár több tantárgyat; sokan visszaóhajtják a régi rendszert s igazok van, mert így a morális nevelés egységesebb irányban vezethető. Minden tanári pályára menő ifjú tanodáinkból csak azután távozik el, miután az iskola kebelében már magántanítóskodott. Nagyon ifjan elkezd tehát a gyakorlat szerzést s ezt a qualificationál szintén nem szabad tekinteten kívül hagynunk. Szóló abhoz a nézethez csatlakozik, mely nem kívánja a gyakorlatot csupán a középiskolára szorítani.

Dr. Kovács Ödön felszólalásában az elemi iskolai gyakorlatot kizárhatónak tartja, de csupán középiskolára szorítani sem véli helyesnek, mert ez sok, különben szép képzettségű, ifjút kizárna a pályázásból, p. o. azokat, kik polgári-, reál- és ipariskolákban működnek. Ezért a szöveg meghagyására szavaz.

Parádi Kálmán szerint mindeddig csak olyan tanárt rendszeresített az egyházkerület, ki gyakorlatát a saját szakja tanításában szerezte meg s a ki esetleg ezt a körülményt nem tudta felmutatni, csupán ideiglenesen alkalmazta. Az oklevél nem sokat ér, a gyakorlat a fő. Ámde elemi és magántanítói gyakorlat nem képesíthet középtanodai oktatásra s erre sehol sem található példa. A „középiskolai“ gyakorlattal tart.

Nagy Péter úgy véli, hogy a minőség megállapítása a cél. Ez is az, de a főszempont az, hogy a mi tanáraink semmiben se álljanak a többi felekezetek s az állam tanárai mögött. Mentől jobban megszorítjuk a qualificatiót, annál inkább emeljük az állomás tekintélyét s e célért annál jobban megközelítjük. (Helyeslés.)

Kerekes József abból látja a törvény rossz voltát, hogy már első alkalmazásában is vitás kérdéssé válik; szerinte a középút az, hogy e pont így szövegeztessék: „2 évi gyakorlat, az elemi iskola kizárásával“, mert a többi iskolákban szerzett gyakorlat mindig elegendő.

Parádi Kálmán nézete szerint ez csak kerülgetés, sőt rossz meghatározás. A közép- és reáliskolák rokonok és

egymást támogatják ugyan, de a polgári iskolák szelleme egészen elűtő.

Kerekes József visszaütötte ezt a felfogást. A polgári iskolák, úgyszólván, algymsiumokat pótolnak s bennök a gyakorlat megszerezhető. Ismétli ajánlatát.

Elnök a kérdést eléggé megvitatottnak tartja arra nézve, hogy szavazás alá bocsássa s a vitás pont körül forgó kérdéseket következőképp formulázza:

1. Elégséges-e a törvény jelen szövege? 2. Középiskolai gyakorlat kívánatik-e kizárólag? 3. Nyilvános iskolában szerzett gyakorlat-e? 4. Az elemi iskolák kizárásával szerzett gyakorlat-e?

Az első kérdésére a felelet egyhangúlag nem volt, míg a másik kérdésre, felállással, igennel 46, nemmel 37 tag szavazott. A többi kérdés ebből kifolyólag elesett.

A tárgysorozat rendjén Parádi Kálmán, tanügyi előadó, felolvasta szabályszerű évi jelentését, melyre reflektálni e helyen nem tartjuk szükségesnek, minthogy közlését még jövő számaink egyikében megkezdjük. A jelentés végzetével a buzgó tanügyi előadót megéljenzték. A tanügyi előadónak a népiskolákra vonatkozó azon indítványát, hogy az egyházmegyéknek évenként az ig. tanácshoz a népiskolákról felterjesztendő jelentése alapján, az ig. tanács 3 évenként a közgyűlésnek jelentést terjeszzen be, elfogadta és határozattá emelte a közgyűlés.

A tárgysorozat rendjén következett az áll. ig. tanács véleményes jelentése az egyházmegyei papi özvegy-árvai számadások felülvizsgálata tárgyában, melynek facitja az, hogy, miután a 11 megkérdezett egyházmegyéből beérkezett jelentések túlnyomó többsége oda nyilatkozik, hogy czélszerű és szükséges az özvegy-árvai számadásoknak az ig. tanácshoz való évenkénti felterjesztése, s jöllehet ezt az ig. tanács is elismeri, mindazonáltal, tekintve azt, hogy nem nyilatkozott minden egyházmegye, — hogy a számadás felküldésének szükségességét hangsúlyozó vélemények eltérők, — hogy ez esetben egy külön számvevői segéd beállítása elkerülhetlen lenne, s hogy az ügy elhalasztása nem káros befolyású az ig. tanács ezen kérdés érdemleges eldöntését elhalasztatni s az egyházmegyéket behatóbb vélemények beadására utasíttatni kéri, mely indítvány, pár megjegyzés után, elfogadtatott.

Ezek után Bodor Antal, titkár, felolvasta az ig. tanács előterjesztését a kaczói missionáriusi állomás felállítására tárgyában. Kaczó egy, a deési egyházmegyében fekvő szerény kis egyházközség, mely anyaegyházát képezi Szelecske, Galgó, Alór, Blenke-Polyán, N.-Ilonda, Sósmező, Guga, Kapjon kis egyházközségeknek. A vidéken a protestantizmus erős és hatalmas ellenfelektől van környékezve s úgy vallási, mint nemzetiségi szempontból, elkerülhetlen szükségesnek mutatkozik egy missionáriusi, illetőleg körlelkészi állomás felállítása és rendszeresítése, még pedig, tekintettel az állomás nehézségeire és a terhes utazásokra, külön utazási átalánnyal és jelentőke ny fizetéssel, mely, minthogy az egyházak szegények, az közpénztár által lenne fedezendő; indítványozza az ig. tanács, hogy a lel-

kész csak 5 éves, esetleg még egy új 5 éves cyclusra lenne megválasztandó; a választás hagyassék meg az érdekelt kepefizetőknél, de a candidálás joga az ig. tanácsot illesse.

Hegedüs Lajos ajánlatba hozta, hogy a cyclus csak 3 éves legyen s a candidálás úgy, mint a választás, kizárólag az ig. tanácsot illesse. Indítványozza, hogy a pap ne csak két, hanem több cycluson át is megtartható legyen.

Nagy Péter szerint: elkerülhetlenül szükséges missionáriust küldeni oda, hol az egyház és nemzetiség fenn tartása életkérdéssé vált már. Az ifjú, tetterős lelkész több viszontagságot kiáll, mint az agg lelképásztor; ezért kell ide minduntalan új erőket alkalmaznunk. Az itt érdemeket nyert embert könnyű aztán elhelyezni. A 3 év igen rövid, mert ez idő alatt alig képes kiismerni hiveinek észjárását, szokásait, természetét s mire beletalálja magát helyzetébe, távoznia kell. Az öt év azonban tudassék be neki előmenetelül, ha nem találhatni számára mindjárt vacans ecclésiát.

Gáspár János az iránti aggodalmát fejezi ki, hogy nevezett egyházközségekben, éppen szétszórtságuk miatt, nehezen lenne effectuálható a választás, s azért hadd nevezzen ki az ig. tanács.

Szász Béla: A kinevezést illetőleg tanácskozott az ig. tanács, s ha a 9 ecclesia legnagyobbikában csak 81 is a lélekszám, azért vannak oly hivek, kik évenként 5—20 frtot adnak a pap fizetésébe, s nem volna tehát méltányos ezektől a papválasztási jogot elvonni. Sőt szükséges a választás a közigazgatási szervezet felélnkülésének tekintetében, hogy, rendes közigazgatás hiányában, a buzgóbb tagok kezökbe vehessék az egyh.-község adminisztrációját.

Róth Pál följefti, hogy a kaczói egyház e század elején alig számbavehető, jelentéktelen kis egyházközség volt. Egy buzgó s e mellett jómódú protestáns férfiú: Ujfalvi Sámuel volt az, ki, anyagi és erkölcsi áldozatok árán, legalább egy időre, biztosította az egyház fennállását. Benne azonban elköltözvén az egyetlen buzgó pártfogó, az egyház bel- és külállapota egyaránt elszomorító képet nyújtott halála után. De hogy az egyház iránti érdeklődés nem lankadt, bizonyítja az, hogy kcronként összegyűltek a vagyonosabb egyháztagek, az egyház fennállását, ha kell, anyagi áldozatok árán is, fenntartandók. De idővel a hivek száma rendkívül megapadt s ha hozattak is ismételten áldozatok a megmaradottak részéről, ezek korántsem voltak és lehetek olengedők, jöllehet maga a főt. püspök úr egy ízben 200, s újabban 1000 frtot adományozott az egyház czéljaira. (Éljenezés.) Elkerülhetetlenül szükséges tehát, hogy az egyházkerület védő szárnyai alá vegye ez oly fontos positiont s méltányos, hogy azok, kik jelenleg a kepeét fizetik, választási jogukból ne legyenek kizárva. Szóló ajánlja az ig. tanács előterjesztésének egész terjedelmében való elfogadását s még csak azt indítványozza, hogy azok is ruháztsanak fel választási joggal, kik az évi kepeének megfelelő tőke-adományozást tőnek.

Vályi Pál hasonértelmű felszólalása után a közgyűlés az ig. tanács előterjesztését, a Róth Pál által ajánlott módosítással, illetőleg hozzáadással, elfogadta.

A tárgyalás folyamán következett az ig. tanács előterjesztése a papi dislocatiót illetőleg, melynek tartamára b. Kemény Gábor átadta az elnöki székot id. Zeyk Károly főgondnoknak. Az ig. tanács előterjesztése a következőket tartalmazza: Az egyházközségekben oly gyakran feltűnő szellemi és anyagi hanyatlás oka legtöbbször abban rejlik, hogy a hívek a lelkész iránt bizalmatlansággal, ellenszenvvel, sőt gyűlölettel viseltetnek. Oly esetek is fordultak elő, midőn a vizsályt az illető pap pastoralis imprudentiája, tapintatlansága vagy eszélytelensége idézvén elő, a pap e miatt kánonaink értelmében sem fegyelmi, sem közkereseti eljárás alá nem volt vonható; az ig. tanács ily esetekre nézve elvben helyesli a dislocatiót s ajánlja, hogy, ha rendkívüli eszközök foganatba vétele válnék szükségossé, az ügy az egyházmegyékhez véleményadás végett kiadassék.

Az e javaslat felett megindult hosszas vitát Demeter Samu kezdette meg, ki a dislocatiót veszélyes s örökre eltörleendő intézménynek tartja.

Vályi Pál szerint a dislocatio tapintatos vezetés mellett üdvös és hasznos. Az összezördült egyházközség és papja valóságos váló házaspár, kiknek természete nem összehangzó, kiket Isten nem egymásnak teremtet. Az ilyen két félnek együtt élni lehetetlen. Épen ezért fogadja el a gyűlés az ig. tanács előterjesztését s kérje ki e tárgyban az egyházmegyék véleményét. Ha nem fogadjuk el, tág tér van nyitva az esperesi személyes gyűlölség kitörésének.

Magyarossy Ferencz szerint a visitatiók alkalmával a visitatio rendszeren fölteszi az egyházközségnek a következő kérdést: van-e panasz a lelkész ellen? Szóló szerint, ez nem helyes, mert így szintűgy provocáltatnának a lelkész személyes ellenségei. Szerinte e javaslatnak még a czime is, mint eszme, elvetendő. Az egyházmegyék arról adjanak véleményt, hogy mikép lehetne ez intézmény kikerülése által, a bajt orvosolni.

Csató János közigazgatási működése folyamán úgy tapasztalta, hogy a mint vannak intelligens községek, úgy vannak nem intelligens, alsóbb fokú műveltségű, kevésbbé intelligens lakosságból álló egyházközségek. Ezek a lakosok korlátolt észjárásúak s a papválasztást úgy fogják fel, mint a bíró-választást. Ha ezeknek a bíró nem tetszik, panaszra mennek a szolgabíróhoz s más bírót kérnek, így a pap is, ha nem felel meg igényeiknek, gyűlölt személyiséggé válik s különösen akkor, ha a híveknek, egyért s másért, szemrehányásokat tesz. Ha, a dislocatiót helyreállítjuk, tág tér nyílik a személyes ellenszenvnek s sokszor be fog következni az, hogy, a legcsekélyebb indokból is, más lelkészt óhajtanak. Épen azért szóló közigazgatási ismereteinek alapján azt hiszi, hogy a dislocatio felállítására oda ingerelné a híveket, hogy minden igaz ok nélkül torzsalkodjanak papjukkal. Ő azt az elvet állítja fel, hogy a ki hibás, büntetessék meg s a dislocatiót eltörleendőnek véli.

Kovács Ödön szerint ez fontos és kényes ügy. Nem is lehet ily rohamosan tárgyalni. A baj létezik s orvosossága, ez idő szerint, egyedül a dislocatio, de másfelől a dislocatióval járó nehézségek és bajok is léteznek. El le-

het mondani, hogy medicina peior morbo. Szóló értelmezése szerint a dislocatio és a szabad papválasztás oly ellentétes fogalmak és tények, mint tűz és víz, ám ha nem is volt a baj eddig más úton orvosolható, meg kell fontolni a dolgot s keresni kell más orvoslást. Szólítsuk fel az egyházmegyéket, hogy tegyenek javaslatot a baj orvoslása felől, de eltekintve a dislocatiótól. Ne sürgessük a választ, mert az sok megfontolást igényel. Várjunk, ha kell 3—4 évig.

Nagy Domokos meg van győződve a felől, hogy a dislocatio veszedelmes intézmény. De vegyük ki a kígyó fullánkját, s ha valamely lelkész vizsályba jön hiveivel, tegyük át jobb, nagyobb fizetésű ecclesiába s ez aztán a lelkésznek is, a híveknek is kölcsönös megelégedésére fog szolgálni. (Nagy derűtség.)

Csulak Zsigmond azt hiszi, hogy az ig. tanács javaslata nem czólra vezető. Szerinte Csató helyesen beszélt, de ő mégis hajlandóbb a Kovács Ö. javaslatát ajánlani elfogadásra.

Szász Béla szerint itt a támadások festett képek ellen történnek. Mert festett kép itt maga a dislocatio és festett lép itt maga a kérdés megoldása is. A dolog lényege nem a névben, nem a határozmányokban rejlik, hanem az ig. tanács által szerzett sajnos tapasztalatokban az egyházközségek erkölcsi s anyagi hanyatlásáról, a nagy-mérvű avertálásról, a nélkül, hogy e miatt az illető lelkészt kánonaink értelmében még csak felelősségre is lehetne vonni, pedig a legtöbb esetben a pap a hibás. A törvényszék a legtöbbszor el is ítéli a papot, nehogy az egyházközség vallja kárát. E kérdés érett megfontolást igényel. Szóló emlékezteti gyűlést a püspöki jelentés azon szavaira, hogy az egyházak és papjaik közti viszony sok baj kútforrása. Vályi hasonlatát sikerültnek találja s csak azt teszi hozzá, hogy a mért elválasztjuk a házaseleket, azért nem tétetünk velők örök szüzességi fogadalmat s másokkal, külön-külön, ismét egybehazasítjuk. Itt elmondhatja magáról az ig. tanács a német közmondás szerint: Da stehen die Ochsen am Berge: Itt állunk, de nem tudunk segíteni. Ha úgy tetszik, ám vessük el az előterjesztést, de szólítson fel az ig. tanács akár minden egyes papot ez ügyben véleménynyilvánításra, mert itt a baj megvan, csak hogy eddig a dislocatióval jobb orvosságot még nem találtunk rá.

Benkő János véleménye szerint igaz, hogy a pap is, de a hívek is lehetnek hibásak. Annyi bizonyos, hogy ördög van a kerítésen belül. Ám az ördög mindig angyalbundát ölt magára s így még veszélyesebb. Ha a pap a kánon ellen vét, könnyű elbánni véle. Ámde szóló szerint a pastoralis prudentia a legszentebb kánon s a ki ez ellen vét, az még súlyosabban büntetendő. És itt vége van mindennek. Sokhelyütt a legnagyobb szálda a hívek szemében a pap tetszvágya. A pap ne igyekezzék mindenkinek tetszeni, különben, a közmondás szerint is, boldog lesz. Szóló a papnak legszigorúbb bírása kívánna lenni. Ámde sok esetben nem a pap, hanem a hívek hibások. Az ördög sok alakban kísért köztük s szóló is ismeri az ördögöt különböző színben. (Nagy derűtség). Ha a pap a pastoralis prudentia

Folytatás a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 23 számához.

ellen vét, a legszigorúbb büntetés alá vonassék. Pártolja Kovács Ödön indítványát.

Szász Domokos általános érvényű törvényt nem tart szükségesnek, hanem, a közép utat választva, esetről-esetre való intézkedést óhajt. A dislocatio 4 fél kölcsönös beleegyezését föltételezi, u. m. a két papét s a két egyház-községét. Mert nálunk, alkotmány formánk értelmében, nem érvényes a „sic volo, sic jubeo,“ elve. Az ilyen válságos helyzetben a kiegyezést vegye kezébe a püspök, s így az általános törvény hozatala által bekövetkező veszélyeknek eleje van véve.

Bartha Lajos szerint itt nem a dislocatio, mint olyan, forog szőnyegen, hanem az igazgató-tanács javaslata, melyet szóló elvben szintén elfogad, de csak a Kovács Ö. módosításával és javasolja, hogy e kérdésben az egyházme-gyék részletes véleményre kéressék ki.

A vitát elnök bezárván, a Kovács Ö. módosító indítványa nagy többséggel elfogadtatott.

Br. Kemény Gábor újra elfoglalja az elnöki szék-et s enuncialja a szavazó bizottság jelentését az időköz-ben megejtett szavazásokról, melyeknek eredménye mai szá-munk „Különfélék“ rovatában olvasható. Ugyanott a lapunk zártáig a közgyűlésen felmerült nevezetesebb mozzanatok is megemlítvők, míg a részletesebb tudósítást jövő számunk fogja hozni.

— z — y.

ALAPÍTÓ-LEVÉL.*)

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök úr!

Tisztelettel alólirottak a mai napon vettük kezünköz azon fejenként 4308 frt. 12²/₃ krt tevő összeget, a melyek részünkre a kamarai javadalmak ügyében megindított kereset sikerre juttatása esetére ajánltattak föl az egyházkerület által, miután a m. áll. ig. tanács erre vonatkozó határozatával a pörintéző bizottság számára kiutalt 17,851 frt. 49 krnyi összegből az ügyvédet 4927 frt. 11 kr. illetve, s az így fönmaradó 12,924 frt. 38 kr. közöttünk, mint a bizottság másik három tagja közt, egyenlően vala föl-osztandó.

Annak idején fölemelő vala ránk nézve, hogy a m. áll. tanács méltóknak és alkalmasoknak ítélte arra, hogy egyházkerületünk e két évszáz óta szenvedett sérelmét a rendes kereset vagy békés kiegyenlítés útján a mi munkavégzésünk által remélte orvosolhatni, s ez önézetünk fokozódott akkor, a midőn a jó Isten és a körülmények segéd-mével sikerült a kamarai járandóságok ügyét oly megoldás-ra juttatnunk, hogy egyházkerületünket 1882 elején kezdve több mint 200,000 frtnyi tőke kamatainak örök időkre szóló élvezetéhez juttathatók.

De nemcsak azért érezzük magunkat egyházkerüle-tünk iránt mély hálára kötelezve, hogy ez általunk nem ke-

resett tiszt reánk bizása által alkalmat nyújtott nekünk ily munka végzésére; nemcsak az által, hogy eleve tett ajándata beváltásával fejenként 4308 frt. 12²/₃ kr. munkadijhoz juttatott, hanem és főként az által, hogy nevelkedésünket, pályakezdésünket egyenesen ennek az egyházkerületnek köszönjük, mely felekezetünk és oktatásügyünk iránt érzett őszinte törekvéseink számára eddig munkatért engedett s mely, reméljük, jövőre sem vonja meg tőlünk az alkalmat, hogy csekély erőnket e magas rendű eszmék szolgálataiban érvényesíthessük.

Jól esik tehát szívünknek, hogy most, a midőn az egyházkerület, ígéretünk beváltásával, a mai napon kiszolgáltatta e rendkívüli munkánk rendkívüli díját, teljesíthetjük a perközi egység megkötése alkalmával tett elhatározásunkat, hogy anyagi erőnk, szegénységünk mértéke és aránya szerint, valamit visszafordítunk anyaszentegyháznknk czéljára, külsőleg is bebizonyítandók hálánk őszinteségét, felekezetünk szent érdekében való ragaszkodásunk és hűségünk erejét.

Engedje meg azért Főtiszteltű és Méltóságos Püspök úr, hogy mint egyházkerületünk áll. ig. tanácsának ez idő szerinti rendes elnökéhez avval a tiszteletteljes kéréssel járulhassunk: kegyeskedjék az erd. ev. ref. anyaszentegyház nevében az ide mellékelt 4500 frtnyi erdélyi földtehermentesítési kötvényt, mindeniket f. év. jul. 1-jétől folyó szelvényeivel együtt, egyelőre letéteményképpen elfogadni, addig is, míg az egyházkerület az itt kijelölendő czélokra ez összeg birtokbavételét elrendeli.

Mindenikünk adva annyit, a mennyit, mint egyedül munkánk után élő családfők, viszonyainkhoz képest, adhatunk, a következő alapítványokat tesszük:

I. Szász Béla boldog emlékü édes atyja, n. id. Szász Károly nevére és emlékezetére adományoz kétezer p. névértékű erd. földtehermentesítési kötvényt, f. é. jul. 1-sejétől járó szelvényeivel, és pedig:

a) ötszázat a kolozsvári tudomány-egyetemmel kapcsolatban fölláttandó reformált tanárképzőre, oly megjegyzéssel, hogy ha az egyetemes magyar reformált egyház illetékes közege (zsinat, konvent) a reformált tanárképzőt máshol kívánja fölláttatni, ez alapítvány addigi kamatnövekedésével együtt adassék át az új intézetnek, az illetékes egyházi hatóság határozván a fölött is, ha a tőke kamatainak egy részét továbbra is a tőke szaporítására kívánja-e fordíttatni?

b) ötszázat az erdélyi ev. ref. tanárok özvegy-árvai gyámintézetének;

c) négyyszázat az erdélyi ev. ref. papok özvegy-árvai gyámintézetének;

d) négyyszázat az erdélyi ev. ref. egyházkerület domesticájának;

e) kétszázat a marosvásárhelyi ev. ref. kollegiumnak jutalom-dij-alapúl, egy jógyekezetű árva szolgáló-gyermek számára, az évi kamat odaitélésére a nevezett kollegium tanári karát kérve föl.

*) Beterjesztetett a főt. püspök úr által az egyházkerület jun. 2-án tartott ülésében.

II. Dr. Jenei Viktor b. e. szülőinek, idősebb Jenei Józsefnek és Zudor Rákhelnek, nevére és emlékére adományoz kétezer p. névértékű frtnyi erdélyi földtehermentesítési kötvényt f. é. július 1-jétől járó szelvényeivel, és pedig:

a) a mező-csávási ref. egyház 'népiskolájában évenként kiosztandó jutalom-könyvekre 100 frtot;

b) a mező-csávási ref. egyház urasztalára való kiszülékeire 150 frtot;

c) az erdélyi ev. ref. egyházkerület domestica-cassájának 250 frtot;

d) a fölállítandó ref. tanárképzőre az I. a) pont alatti körülírással 500 frtot;

e) a marosvásárhelyi ref. kollegium részére a tano-da előjáróságával egyetértőleg megállapítandó módzatok mellett és czélokra 1000 frtot.

III. Dr. Kolozsvári Sándor, b. e. tanára és tanácsadója, néhai Dózsa Elek nevére és emlékeztérére, ötszáz p. névértékű forintnyi erdélyi földtehermentesítési kötvényt f. é. jul. 1-jétől járó szelvényeivel, a fölállítandó reformált tanárképzőre, ugyanazon körülírással, mint az I. a) pont alatt olvasható.

A midőn e szerény adományainkat a Főtiszteletű és Méltóságos Püspök úr kezeibe letesszük, bátrak vagyunk avval az alázatos kéréssel folyamodni méltóságodhoz, kegyeskedjék e négyezeröttszáz frtnyi alapítványainkat annak idején a főt. egyházkerületi közgyűlésnek bejelenteni s nevünkben elfogadásukat kérni.

Fogadja Főt. és Mélt. Püspök úr megkülönböztetett tiszteletünk nyilváníását, a kik vagyunk, Kolozsvártt, 1882 május 12-dikén

Méltóságos és főtiszteletű püspök úr

alázatos szolgálói:

Szász Béla.

Dr. Jenei Viktor.

Dr. Kolozsvári Sándor.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának évi működését tárgyzó

J E L E N T É S E,

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Az új szervezetre alapított egyházkerületünk életének szép reményekre jogosító egyik legeseménydúsabb éve folyt le a múlt évben tartott egyházkerületi közgyűléstől mostanig, s ez idő alatt felmerült fontosabb eseményekről és évi működéséről jelentése megtételével igazgató tanácsunk kedves kötelességet teljesít.

1. Múlt évi october 31-től november 24 napjain Debreczenben tartott magyarországi reformált egyházi egyetemes zsinaton összegyűltek az öt egyházkerület választottjai s szinte örömmel s kölcsönös bizalommal üdvözölték a testvéri egyesülés ünnepét. Megalkották azon törvényeket, melyek biztosítják egyházi alkotmányunk megvédésében és fej-

lesztésében az egyesülést és egyöntetű eljárást, ezzel kapcsolatosan megvetették az alapját a magyar országos reformált egyházi közalapnak, mely hivatva leendő első sorban oly szegény egyházközségek fölségelésére, melyek önerejükön s egyházmegyei és egyházkerületi támogatással fenn nem tarthatók s általában a segélyre szorult egyházak s egyházi hivatalnokok gyámolítására. Megállapított továbbá a köznevelési és közoktatási szervezet és az egyházi törvénykezés szervezete.

Ezen törvények fölterjesztettek legfelsőbb megerősítés végett, apostoli királyunk ő Felségéhez.

Az elvont és egyoldalúlag csekély összegben megváltott kamarai javadalmak kártérítése végett egyességgel befejezett perügyben megállapított évi 14,000 frt. összeg a képviselőház által megszavaztatván, f. évi január 1-től kezdve folyóvá tétetett, és az első évnegyedi részlet felvétellett. Egyházkerületünknek majdnem két századon át szenvedett jogsérelme méltányos orvoslást nyervén, az ezen ügyben boadott külön jelentésben megnevezett 60 egyházi javadalmas biztosított, hogy az oly hosszasan nélkülözött adományt jövőre háborítlanul élvezheti.

Sajnos, hogy az egészségügyi viszonyok általában kedvezőtlenek voltak, a himlő sok községben járványkópen terjedett el, számos áldozatot követelt s nemcsak több népiskolánkban, hanem a n.-enyedi, sz.-udvarhelyi és kolozsvári kollegiumainkban is hosszabb időre be kellett szüntetni a tanítást.

Vagyon tekintetben a múlt évi silány termés következménye károsan hatott különösen a széki és szilágy-szolnoki egyházmegyékben fekvő egyházközségeinkre, hol az egyházi jövedelmek, tőkék kamatai egyáltalában hiányosan folytak be, s e miatt még a rendes kiadásokat sem volt képes fedezni sok egyházközségünk s annnyival kevésbbé áldozhattak a népiskolák szabályszerű berendezésére.

2. A főt. egyházkerületi közgyűlés becses figyelmét igazgató tanácsunk felhívja a zsoboki egyházközségünk helyzetére. Ezen egyházközségünk temploma és tornya leégése által tetemes kárt szenvedvén, másfelől a torony és templom felépítése alkalmával a hívek buzgósága és áldozatkészsége nagy mérvben igénybe vétetvén, ezen kedvezőtlen anyagi körülményeket önhaszonleső izgatók felhasználták az egyházközség tagjainak a pap ellen való felbujtogatására s az előidézett egyenetlenség és viszály oly magas fokra hágott, hogy több alkalommal kiszállott bizottságok tapintatos föllépései, majd az igazgató tanács erélyes intézkedései csakis rövid időre voltak képesek az elámitottakat lecsendesíteni; de a mindegyre megújuló zavar nemcsak az egyházi élet békés fejlődését teszi lehetetlenné, hanem a baj gyors és gyökeres orvoslása nélkül ezen egyházközség rövid idő alatt a felbomlás örvényébe sodortatik. Kéri igazgató tanácsunkat utasítani a teendőik iránt.

3. Egyházkerületünk közigazgatása rendszeren és fenakadás nélkül végeztetett. Ig. tanácsunkhoz beadatott ezen idő alatt 1786 ügydarab, ezek közül ellátatlanul maradt

14, melyek a közgyűlés megnyitását közvetlenül megelőző napokban adattak be. A múlt év hason időszakához hasonlítva, több volt az ügyforgalom 130 darabbal.

Tartatott összesen 13 nagy és 21 rendes ülés, összesen 34 ülés.

4. Egyházközségeink fenállását veszélyeztető adósságok, adók s egyéb kiadási hátrálékok felszaporodásának megelőzése s általában vagyoni ügyeinek s háztartásuknak rendezése végett igazgató tanácsunk mielőtt a múlt évi egyházközületi közgyűlés 55 jkvsz. 2-ik pontja alatt vett megbízatása értelmében előterjesztését megtenné, szükségesnek látta a múlt évben tartott magyarországi zsinat által alkotott törvények közzétételének bevárását, mivel a rendezés szoros összefüggésben van a felelősség megállapításával, mely felelősséget a zsinati törvényekkel összhangzatosan kívánja megállapíttatni.

5. Az igazgató tanács felülvizsgálata alatt álló pénzalapokról felküldött és helybenhagyott folyó évi költségvetések általában a kiadások fedezésére elégséges bevétel tüntetnek fel. Egyes kollegiumaink bevételi többlete teszen az évi bevétel összegéhez arányítva a nagy-onyedi Bethlenkollegium költségvetése szerint 1,6 %-ot, a kolozsvári 2,1 %-ot, a m.-vásárhelyi 0,5 %-ot, a zilahi 23 %-ot, a sz.-udvarhelyi 5,5 %-ot, a szászvárosi Kun-kollegium 3,5 %-ot, a sepsi-szentgyörgyi székely Mikó-kollegium költségvetése pedig 3,4 %-ot.

6. A nagy-onyedi Bethlen-kollegium előljárósága kifejtván, hogy a 7 szobát és a nagy termet magában foglaló úgynevezett „6-kollegium“ épülete oly rozzant állapotban van, hogy kénytelen volt használaton kívül helyezni, s tekintve a tanulók számának folytonos emelkedését: elhatározta a különben is szűkös tanodai épület kiépítését, igazgató tanácsunk az építést elvileg helyeselve, háromtagú szakértő bizottságot kért fel a felküldött tervezet felülvizsgálására s a bizottság munkálatát ajánlata kíséretében leküldötte a kollegium előljáróságának; építési alapúl, főleg az angol bankban elhelyezett tőkét és lejárt kamatait azonban minde mai napig nem sikerült fölvenni.

7. A központi kezelés alatt álló alapokról vezetett számadások közül Bányai Vitális volt pénztárnok beadta a garasos pénztárról 1865-től 1873-ig és a protestáns és Calvin-alapokról vezetett számadásait. A közpénztárról s mellékalapjáról vezetett s volt pénztárnok által beadott és megvizsgált számadások ellátása folytán terhére írott liquidumot és pénztárnoksága megszűntétől folyó 6% kamatját nevezett volt pénztárnok egyházközületünk pénztárába befizette.

8. Az igazgató tanács felülvizsgálata alatt álló alapokról szóló számadások beadását és ellátását feltüntető kimutatás 1/1. alatt csatolttatik. A kimutatásból láthatólag több évi számadás láttatott el, mint a hányalap van 29-el, s így az igazgató tanácsnak a számadások rendes időben felküldetésüket és ellátásukat czélzó törekvésben lényeges előhaladás tapasztalható.

*. Lásd az 1/1. számú kimutatást a jelentés végén.

9. Az egyházközületi házipénztár megalapítására az adakozási felhívás újból szövegezve szétküldetett az egyházi és kollegiumi előljáróságokhoz, a gyűjtéssel megbízottak részére közbesíttetés végett: jelezve a múlt évi egyházközületi közgyűlés 55 jksz. a. kelt kátározatában megállapított czél nagyszemélyességét s azt, hogy általában szegény egyházközülegeink fontartása, — silányúl díjazott papi és tanítói állomásaink gyámolítása iránt, felekezeti és különösen nemzetiségi tekintetekből mindnyájunk által mélyen érzett felelősség terhét egyházközületünk csak azon esetben képes elhordozni, ha vallásos buzgóság és hazafiúi szeretet által vezetett áldozatokkal egyházközületünk házipénztára oly élet-erős alapot nyer, mely az oly nagy mérvben és oly sokfé-lyől fenyegető veszély elhárítására elégséges segílyt képes nyújtani.

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, jun. 3.

— Közgyűlésünk tanácskozásairól szóló részletes jelentésünk némi kiegészítéséül, addig is, míg jövő számunkban tudósításunkat folytathatnók, a tárgyalások pár mozzanatát érdekesnek tartjuk előzetesen is érinteni. A jun. 1-sei délelőtti ülés végén a megejtett szavazások eredménye jelentetett be. Ehhez képest megválasztattak konventi rendes tagokká: gr. Bánffy Miklós, Tisza László, dr. Kolozsvári Sándor, Benkő János dr. Kovács Ödön, Szász Domokos; póttagokká: dr. Szász Béla, dr. Jenei Viktor, Mezey Albert, Vályi Pál, Sylvester Domokos és Szabó Pál; a Baldácsy-alap intéző bizottságába: b. Komény Gábor és Nagy Péter; póttagúl pedig Szász Domokos. Az ugyanaz napi délutáni ülés nevezetesebb tárgya volt az ig. tanács előterjesztése, hogy a tanodák megvizsgálására kiküldendő bizottságok teendője jövőre egyetlen bizottságra ruháztassék, hogy valamennyi kollegiumunk megbirálása egyazon szempontból történhessék. A közgyűlés az indítványt elfogadta s a bizottság működési időjét öt évben állapította meg; így az ig. tanács amaz indítványa is, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz fölirat intéztessek, mely szerint az anyakönyveknek másod-példányban az illető törvényhatósági levéltár számára leendő rendszeres elkészítését addig nem rendelhetni el egyházközülegeink papjainak, míg ez iránt a törvényhozás törvényt nem alkot, Kovács Gyula, nagy-onyedi tanodai volt erdősz számadásait a múlt évben kiküldött egyházközületi bizottság felülvizsgálván s a számadó terhére az ig. tanács által kitett nehézségeket elenyésztethetőknék ítélvén, a közgyűlés e bizottság javaslatát elfogadja. A szavazatszedő bizottság kijelenti a tanárválasztások eredményét; e szerint megválasztotta beadott 138 szavazatból: a nagy-onyedi classica-literaturai tanszékre Szilágyi Gyula, n.-szebeni állami középtanodai r. tanár, 137 szavazattal; az ugyanottani bölcsészeti és magyar irodalmi tanszékre Váró Ferencz, székelyudvarhelyi áll. főreáltanodai r. tanár 138 szavazattal s a kolozsvári történelmi tanszékre dr. Török István, kolozsvári segédtanár

80 szavazattal, a Lénárt József, marosvásárhelyi segédtanár 58 szavazata ellenében. A június 2-ikán tartott ülés első tárgya az áll. ig. tanács évi működéséről szóló jelentés előterjesztésére kiküldött bizottság referadája volt. A jelentés általában előismerőleg nyilatkozik az ig. tanács működéséről, az intézkedéseket helyesli, különösen pedig teljes fölhatalmozást kíván az ig. tanácsnak adni, hogy a zsoboki egyház és papja között fönforgó sajnos viszályt, szükség esetén rendkívüli eszközökkel is, elenyésztesse. A közgyűlés az ügyet részletesen és behatóan megvitattván, végül abban állapodott meg, hogy a szabad kezét ez egy esetre a főgondnokokból, püspökből, generalis notáriusból és directorból álló bizottságnak adja meg, az ig. tanács buzgó és sikeres működéséért elismerést szavazván. Végül ellátatott a cameraticum kiosztási tervezete s változatlanul helyben hagyatott az első napi ülésen kiküldött közgyűlési bizottság előterjesztése alapján. E bizottság pontról-pontra átvizsgálta az összes okmányokat és iratokat, számítási próbákat tett a kiosztandó öszszegre nézve s úgy találta, hogy az igazgató tanács fölosztási terve mindon részletében helyes és hibátlan, mihez képest a közgyűlés ráütötte a végsanctio pecsétjét. Ekkor Nagy Péter püspök úr előadta, hogy azon napon, melyen a kamarai javadalmak ügyében kiküldött pörintező bizottság munkadíja kifizettetett, egy levelet vett, avval a kéréssel, hogy a kamarai javadalmak ügyének közgyűlési végellátása bevégzéséig senkivel ne közölje, annak idején pedig a közgyűlés tudomására juttassa, mihez képest — a kiosztási tervezet immár el lévén fogadva — eljöttnek látja az időt, hogy a levelet a ház asztalára letegyje. A levél egész terjedelmében olvasható lapunk más rovatában s itt — annál a viszonynál fogva, mely az alapítók: Szász Béla, dr. Jenei Viktor, dr. Kolozsvári Sándor és lapunk között fönnáll — csak is annak jelzésére szorítkozunk, hogy a közgyűlés éljenzésbe tört ki s az alapítványokat elfogadta, Roth Pál algondnok indítványára az alapítóknak meleg köszönetet szavazott, valamint köszönetet az áll. ig. tanácsnak is, azért a tapintatos, buzgó és sikeres eljárásért, melyet ez ügyben 1867-on kezdve tanúsított, nem különben a kormánynak, az egyházkerület jogának e méltányos érvényre juttatásáért. Ime, a felelet azokra a támadásokra és gyalázkodásokra, melyeket az illetők az országházában és a sajtóban Szász Bélával, dr. Jenei Viktorral és dr. Kolozsvári Sándorral szemben elkövetni helyesnek és igazságosnak tartottak.

— **B. Kemény Gábor** főgondnok ő méltósága, hivatalos elfoglaltsága okán, Budapestre lévén kénytelen sietni, csak a két első napon elnökölhett közgyűléstünkön s e hó elsején este a fővárosba utazott. A távozó minisztert és főgondnokot tisztelői a vasúti álló-házig kikisérték s szívélyes éljenekben vettek tőle búcsút.

— **Az újan választott gondnokok.** A közgyűlés jun. 2-dikán a következő gondnokokat választotta meg majdnem kivétel nélkül egyhangú szavazattal: a gyulafehérvári egyházmegye főgondnokává id. Zeyk Károlyt; a nagyszobeni egyházmegye főgondnokává Timár Károlyt; a szilágyi

egyházmegye főgondnokává b. Györffy Lajost; az enyedi kollegium algondnokává Csató Jánost; a kükküllői egyházmegye algondnokává Kispál Sándort és a zilabi tanodához két egyházközségi iskolai felügyelővé Varga Endrót és Dul Ferenczet.

— **Lederer-jubileum.** Folyó hó 19-ikén délelőtt ülték meg a fővárosban az akadémia dísztermében Lederer Abrahamnak, a kitűnő tanférfinak húszonöt éves jubileumát. A jubiláns mostani és volt tanítványain kívül számos ügybarát, tanférfiú és író jelent meg az ünnepélyen, kik közül legyen elég megemlítenünk Zichy Antalt, Ballagi Mórt, Ágai Adolfot és Buzogány Áron miniszteri osztálytanácsost. Az elnöki asztalon voltak elhelyezve a jubilarisnak szánt emléktárgyak, díszoklevelek és egy szép babérkoszorú. A magyar paedagogiai írók nevében Steiner István arany tollat nyújtott át az ünnepeltnek, dr. Klein Fülöp a volt tanítványok részéről egy szép albumot, Seligman az izraelita országos tanítóegylet nevében a biblia új magyar fordításának egy díszpéldányát. Üdvözölték az Eötvös-alap bizottsága, az országos tanítógyűlés végrehajtó bizottsága, a budapesti tanítótestület, a népoktatási kör stb. nevében. Végül átnyújtották és felolvasták a Lederer-alapítvány oklevelét, melynek értelmében az ezer frtos alapítvány kamatját szegénysorsú néptanítók tudományos pályára készülő fiaik kapják felekezeti különbség nélkül. Ez alaphoz az ünnepelt 300 frttal járult. Az üdvözlőtíviratok felolvasása után Lederer emelt szót meghatott hangon köszönve meg a kitüntetést, a mely — mint mondá — az ő személyének, hanem az oktatásügynek szól.

— **Az iskolai takarékpénztárak szaporodása.** Újabbban a következő iskolákban léptek életbe az iskolai takarékpénztárak: Bánfalu közs. isk. I. és II. oszt., Czegléd II. izr. isk., Gyömröd izr. isk., Hajdu-Szoboszló ref. leányiskola IV. és V. oszt., H.-Nádudvár népisk., Kap II. ág. evang. isk.; Királyháza állami népisk., Turkeve II. közs. isk., Rét ág. ev. elemi népisk., Rózsabegy gyermekkert, Sárogbárd népisk., Simontornya ref. népisk., Soók-Szelőcze II. ref. isk. és III. izr. iskola, Tass közs. iskola. Ezekkel együtt most már 392 iskolai takarékpénztár van bejegyezve. Az orsz. gazdasági egyesület iskolai takarékpénztári szakosztálya ülésén, melyen Weisz B. F. elnök a szép eredményt bejelentette, többek közt megállapodtak abban is, hogy az orsz. gazdasági egyesület igazgató választmányát fölkéri, hogy az szólítsa fel a nagyobb földbirtokosokat az iskolai takarékpénztáraknak hatáskörükben terjesztésére.

— **Szép adományok.** Ifj. br. Vay Miklós — mint a Sárospataki Lapokban olvassuk — a sárospataki szépművészeti múzeumnak Erzsébeth királyné, gr. Dessewffy Emil, gr. Lónyai Menyhért és gr. Zichy Edmund saját készítményű kitűnő mellszobrait adományozta. Ugyancsak a nemes báró a miskolczi leánynövelde szépművészeti muzeumát is több mellszoborral gazdagította.

— **Sárospatakon az ev. ref. egyház temploma építésének és főiskolai énekhar föllállításának százados s a főiskolai akad. ifjúsági önképzőkör alakulásának félszázados évfordulója alkalmából,** jun. hó 25-ikén, közös örömmünnepet rendez.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények címzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

1963. J. 15

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Püspöki jelentés. Előterjesztette főt. Nagy Péter az egyházkerület máj. 31-iki ülésén. — Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irtá: Benkő István. (Folyt.) — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése. z-y. — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának évi működését tárgyzó jelentése. — Különlélek.

PÜSPÖKI JELENTÉS.

Előterjesztette főt. Nagy Péter az egyházkerület máj. 31-iki ülésén.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

A kegyelem Istene újból részeltetett abban szerencsében, hogy egyházkerületünk közgyűlésének t. t. tagjait egyen-egyen és összesen üdvözölhessem; s midőn ezt a jószágos mennyei Atya megtartásáért hálás szívvvel teszem, legelsőben is jelentésemnek a ház asztalán lévő és a tisztelt tagok között kiosztott, nyomtatott részére hívom fel becses figyelmöket. E jelentés elején lévő kimutatásból kitűnik, hogy ámbár a múlt év s különösen annak őszi és téli szaka, az országrészünkben uralkodó járványok miatt, egészségi tekintetben kedvezőnek egyáltalában nem volt mondható (hisz köztudomás szerint három tanodánkban kellett a tanításnak huzamosabb ideig szünetelni) a szülöttek száma 2543-al mulja felül a halottakét, a mi 298-al kedvezőbb az 1880 évi eredménynél; továbbá a más hitfelekezetekből való áttérés általi szaporodás 98, a mi viszont 16-al tesz többet az 1880 évinél. De a tanulók és tankötelesek közötti viszony nem látszik ily kedvezőnek, mert míg a múlt évi kimutatás szerint 71% járt iskolába (a múlt évi kimutatásban nyomda-hibából van

73%-ra téve), a jelen évi szerint a százalék szintén 71-et tesz. E tényből azonban, ha népművelésünk stagnatioját következtetnők, az elcsúszás hibájába esnénk; ugyanis a jelen évi kimutatás szerint a tankötelesek száma 303-al több a múlt évinél, hogy tehát a tankötelesek és tanulók száma közötti arány ugyanaz lehessen, mint volt 1880-ban, a tanulók számának isszaporodniakellett, a minthogy tényleg szaporodott is 751-el; van hát némi ténylegés haladás, habár az arányszám helytállásra mutatna. Nem mondom azt, hogy a haladás minden kívánalmat kielégít és mégis ha tekintetbe veszem azt a nagy szegénységet, melylyel küzdenek úgy egyházközségeink, valamint ezekben a hivatások legnagyobb része, lehetlen nem örülnöm a kicsinyke haladásnak is, mert ez jogosít arra a reményre, hogy ez a haladás megszűnni nemcsak nem fog, hanem abban a mérvben lesz tetemesebb, a minőben népünk a nevelés előnyeiről saját tapasztalatából mind inkább meggyőződik.

Egy másik nevezetesebb részét teszi kinyomatott jelentésemnek egyházközségeink anyagi gyarapodásának kimutatása, az egyházközségek takarékosága, szorgalma és gazdálkodása, úgyszintén egyes egyháztagok adományozása következtében. Itt is láthatja a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés az életnek, a haladásnak jeleit, valamint megjegyyezheti magának azokat is, a kikiről és a melyekről — hogy úgy szóljak — hallgat az irás. Én részemről jelentésem ez ágát némileg a protestáns buzgóság és áldozatkészség hőmörőjének tartom, épen azért, midőn mindazoknak, a kik egyházközségeink, iskoláink, tanodáink számára kegyes adományaikkal járultak: hálás tisztelettel és mély hódolattal kell megemlékeznem apostoli királyunk Ő Felségéről, a ki nagylelkű bőkezűségge

több szegény egyházközségünknek kegyeskedett tetemes segínyt nyújtani. Koronázza áldásaival a királyok királya nemes szívű uralkodónkat s tartsa meg drága életét népei javára, boldogítására! Óhajtom egyszersmind azt is, vajha a püspöki jelentésnek ez a szakasza nemcsak azon rövid napokig, míg én leszek annak előadója, hanem az idők hosszú során keresztül terjedelemben és tartalomban egyaránt növekedjék, mert addig, a míg ez megtörténik, nemcsak fenáll, hanem évről-évre gyarapodik és virágzik az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház!

Mikor a múlt évre visszapillantok, annak egyházunkra fontos eredményei között kimagaslik a magyar reformált egyház életében korszakot alkotó esemény a múlt év november havában Debreczenben tartott országos zsinat. Nem a legkedvezőbb auspiciumok alatt történt ennek megnyílása, hisz előre nagyon tekintélyes és belátásának mélységét többszörösen tanúsított ajkáról hallotta az azokra figyelő reformált magyarság fölvetve e kérdést: quid synodus? és rá a választ: „nodus!“ De Istennek hála, ez a „nodus“ korántsem vált be Gordius-félének, nem is kellett hozzá Nagy Sándori megoldás; megoldotta azt a zsinat világi elnökének bölcsesége, tapintatossága és a zsinat úgy világi, mint egyházi tagjainak testvéries indulatja, önmérséklése és ügybuzgalma. Úgy, hogy mi mindnyájan, a kiknek részünkbe jutott az a szerencse, hogy e zsinaton, mint egyházkerületünk képviselői megjelenhettünk, lehetlen magasztosult érzelmekkel nem gondolnunk vissza az ott előttünk nyilvánult bölcseségre, buzgóságra és áldozatkészségre, melynek eredménye a tanácskozások szabatos és higgadt folyamatjában és mindenek felett az alkotások nagyszerűségében nyilvánult; csak az fáj nekünk, hogy a magyar reformált egyház annyi fénycsillaga között nem láttuk tűndökölni egyházkerületünk elnök főgondnoka ő Nagyméltóságát, a kit magas hivatala gondjai akadályoztak a megjelenésben. Valójában, főt. egyházkerületi közgyűlés, e zsinat folyamában mindnyájunkban élénkült, erősödött nagyméltóságú zsinati elnökünk zsinatot bezáró beszédének végszavaiban nyilvánult meggyőződés „a magyarországi reformált egyház nemcsak volt, hanem lesz is.“

A szentírásban olvassuk, hogy Jónás próféta elment Ninivébe és hirdette e nagy város végpusztulását; e jövendölésében a próféta annyira hitt, hogy a városból kivonulva azzal szemben telepedett meg, hogy szemtanúja legyen jóslata beteljesedésének, a vész azonban őt ne érhesse; de az Úr megkegyelmezett a bűnbánó és megtérő városnak, a mi Jónásnak annyira zokon esett, hogy életét megunva halálért könyörgött az Úrnak. Ha voltak is zsinatunknak Jónásai, meg vagyok győződve, hogy jóslatuk be nem teljesedésének velünk együtt szívökből örülnek, mert sokkal inkább kálvinisták, mint próféták; oly magyar kálvinistát pedig képzelni nem tudok, a ki lelke mélyéből ne idvezelné és jövő felvirulás zálogául ne tekintené a többi közt a zsinat két alkotását.

De mielőtt erről szólnék, legyen szabad egy pár

szót ejtenem enmagamat illetőleg. Nem saját érdemem, sem a zsinati tagok bizodalma, hanem a körülmények és a hivatali idősebség engem octroyáltak a zsinat egyik elnöki székébe; engem, a kit szervezeti törvényeink, habár az egyházkerület főgondnokának elismertek és a főgondnokság minden egyéb teendőivel megbíztak, nagy bölcsen jónak láttak kizárni az egyházkerületi közgyűlés elnöki székéből. Ezt, főt. egyhk. közgyűlés, korántsem panasza vagy neheztelés gyanánt említem fel, mert ez intézkedés bölcsességét mindig átláttam s e törvény alkotói iránt mindig hálás elismeréssel voltam, hanem azért, hogy annál teljesebb fogalmat nyújtsak arról a remegésről, a mely elfogta szívemet, midőn át kelle vennem e gyűlésnél sokkal fényesebb és nevezetesebb gyűlés bár részben való vezetését; de számítottam a zsinat érdemes tagjai kegyes elnézésére és számítottam azon férfiúnak — a kit bár rövid időre elnök-társamnak lehettem szerencsés nevezni, és a kiben a magyarországi reformált egész egyház a gondviselészerű vezérférfiát tiszteli, szereti — bölcsességére és leereszkedő kegyességére, melylyel engem, a gyengét, gyamolítand; és számításomban nem is csalódtam; s ha lehettem egyházunk szervező nagy gyűlésén némi halvány világú holdacska, ezt a gyűlés teljes fényű napjának és a gyűlés tisztelt tagjai jóindulatának köszönhetem, a melyért meleg hálámat mindig és mindenütt nyilvánítani kedves kötelességemnek ismerem. Meg kell még azt is említenem, főt. egyhk. közgyűlés, hogy e tapasztalat után a kettős elnökséget korántsem tartom oly képtelen intézménynak, mint annak előtte; és a tapasztalat arra a meggyőződésre is vezérel, hogy a királyhágón inneni és túli ref. egyházkerületek közötti szorosabb kapcsolat és közelebbi érintkezés folytán lesz alkalmunk és módunk egymástól kölcsönösen sokat tanulni.

De a zsinat főbb alkotásairól akartam szólni; kettőt emelek ki ezek közül, u. m. az egyetemes konventet és az országos ref. egyházi segélyalapot.

Hogy a magyarországi reformált öt egyházkerületnek életszüksége egy oly kormányzó testület, mely az egyházkerületeket egyetemesen érdeklő ügyekben végérvényesen határozhasson és egyik zsinattól a másikig a magyarországi reformált egyházat mind az állam, mind a hitfelekezetek irányában képviselje, azt általánosan érezte mind egyik egyházkerület, csak a létesítésére vezető utak felett volt nézeteltérés, s e miatt haladott ez ügy éveken keresztül. Most már valahára ezen túl vagyunk, és az egyetemes konvent be van illesztve a magyarországi reformált egyház szervezetébe, jog- és hatásköre szabályozva és szervezetében gondoskodva van arról, hogy sem dicasteriummá ne fejlődhessék, sem hatalmi túlterjeszkedés által az egyházkerületek önkormányzati jogát ne csonkítsa.

A zsinat másik nagy alkotása az országos reformált egyházi segélyalap. Egy hasoncélú, de szűkebb körű intézmény elkerülhetlen szükséges voltát a főt. egyhk. közgyűlés már ezelőtt 8 évvel belátta, midőn 1874-ben elvileg elfogadta, 1875-ben pedig határozatilag kimondotta

egy egyházkerület: házipénztár (domestica cassa) felállítását. Létre is jött e házipénztár, de mindamellet, hogy boldog emlékezetű gr. Mikó Imre, egyházkerületünk feledhetetlen főgondnoka, e házipénztár számára 6000 o. é. frtot adományozott; mindamellet, hogy egyházkerületünk az államsegélynek csaknem felerészét minden évben e célra tőkésítette, a valóságban létesült házipénztár messzi hátramaradott a protestáns buzgóságra és áldozatkésziségre alapított előszámilástól és a valóság által megkövetelt szükséglettől, mert házipénztárunk, noha a begyűlt összegből segélyezésre semmit ki nem adtunk, hanem a tőke kamatait is a tőkéhez csatolva kamatoltattuk, fenállásának e két éve alatt sem ment két annyira, mint a mennyit a zsinat lefolyása alatt — jobb részint e gyűlés néhány tagja — az országos reformált segélyalapra megajánlott.

Főtiszteletű közgyűlés, a mi domestikánk e lassú gyarapodásának — mert nem akarom mondani megbukásának — okait fürkészni nem tartom időszerűnek, hanem igen is időszerűnek hiszem a zsinat e nagy és idves alkotásának felemlítésével egész tisztelettel és meghatottsággal fordulni a főt. közgyűlés minden tagjához, igen, erdélyi reformált egyházkerületünk minden hívéhez, kérve mindenekre, a mi szent, ne hagyják ez ügyet elesni, hanem karolják fel lelkesen, buzgón, mert ennek sikerülésétől függ országrésznünkben sok csekély népességű szegény egyházközségünknek, idegen elemek között a létért küzdő iskolánkknak fenmaradása; ne feledjék, hogy főleg országrésznünkben egyházközseink és iskoláink ügye szoros kapcsolatban áll nemzetiségünkkel, ezek apadása és desértáink szaporodása a magyarság apadásával és az idegen elem szaporodásával együtt jár. És fordulok lelkésztársaimhoz, nekik kötöm mindenek fölött szívökre, hogy legyenek ez ügynek buzgó apostolai, értessék meg a cél és munkáljanak arra, hogy a legszegényebb egyháztag is meghezza fillérét e szent ügy előmozdítására. Itt az alkalom, itt az út, s ha ez alkalmat elszalasztjuk, ha a megtartás ez útján el nem indulunk, méltán megérdemeljük, hogy az utókor pálczát törjön felettünk és kimondja, hogy máltatlan szolgálai voltunk az Urnak.

Ezzel kapcsolatosan vagyok bátor azt indítványozni, hogy noha ez országos ref. egyházi segélyalap szabályzatai még nem nyerték meg a legfelsőbb megerősítést, de biztos reményünk lehet e megerősítés rövid időn megtörténtéhez; e szabályzat 8 §-ának e) pontja szerint pedig a közalap tőkéjének gyarapítására egyebek között „Évenként egyszer, október utolsó vasárnapján, mint a reformáció évfordulatán, a templomi hirdetések jövedelme“ kell hogy szolgáljon.

Mondja ki határozatilag a főt. közgyűlés: hogy e hirdetés megkezdését egyházkerületünk minden templomában már a folyó évi október utolsó vasárnapjára elrendeli, köteleességökké teszi a t. lelkész afiainak, hogy ez alkalmal a segély-alap célját, rendeltetését hallgatóik felfogása köréhez mérten ismertetvén, őket szent célra való

adakozásra buzdítsák; a begyűlendő összeget még november hóban mindegyik lelkész küldje be illető esperéséhez, a kik kellő kimutatás mellett az év végéig kötelesek legyenek a központba beszolgáltatni, honnan új évi adományként a segély alap pénztárába lesz küldendő.

Második indítványom saját domesztikánkra vonatkozik s arra irányul, hogy ez alap — általában az ily természetű alap iránt, jótékonyágának kézzel fogható eredményei által fokozzuk az érdekltséget; gyűjtsünk ugyan az utókor számára is, de azért ne feledkezzünk meg a jelenben szűkölködőkről. Ez okból mondja ki a főtiszt. közgyűlés, hogy meglévő domesztikánk tőkéjéből 20,000 frt. 5% kamatait, tehát évenként 1000 egyezer forintot a szegény egyházközsegek fölségelésére folyóvá tesz és az iránt javaslatételre felhívja az egyházmegyéket, a melyek indokolt ajánlataikat úgy a segélyezendő egyházközsegek, mint a segélyösszeg mennyisége iránt a jövő évi február végéig küldjék be az igazgató tanácshoz; az igazgató tanács pedig ezek alapján terjeszszzen véleményt a jövő évi egyházkerületi közgyűlés elhatározása alá. Fentartja magának az egyházkerületi közgyűlés, hogy a domestika tőkéjéből, annak gyarapodása szerint újabb részlet kamatait folyósítsa a kifizőtt célra, úgyszintén azt is, hogy az országos reformált segélyalapról készült zsinati törvény legfelsőbb megerősítése után külön domestikánkra, ámbár a segélygyűjtést felfüggeszti, de fentartja azon egyházkerületi végzést, mely szerint az államsegély felerésze a domestikára a meghatározott évekig tőkésítendő.

S mint hogy benne vagyok az indítványozásban, még egy harmadik és ezúttal utolsó indítványomat vagyok bátor letenni a ház asztalára.

Méltóztatott a főt. egyházkerület, belátva szükségét, elrendelni a családkönyvek készítését és rendbentartását; az állandó igazgató tanács igyekezett e határozatot végrehajtani; fölmerült eset következtében körrendeletben azt is meghatározta, hogy a családkönyv megkészítése és rendbentartása első sorban a t. lelkész afa kötelessége és egyszersmind a legközelebbi népszámlálás alkalmával utasította is az illetőket, hogy a központba még be nem küldött népszámlálási lapok segedelmével kevés fáradsággal összeállítható a családkönyv. De mindezek mellett tiszta tudomásom van arról, hogy e rendelet nincs mindenütt végrehajtva, s hogy a hol végrehajtatott is, a családkönyvet olt sem mindenütt tartják rendben, azaz nem jegyzik bele az időközben történt változásokat, születéseket, halálozásokat, új családok alakulását, elköltözéseket, beköltözéseket stb.

Ez okon indítványozom, tegye kötelességévé a főt. közgyűlés az egyházmegyei visitationak, hogy minden egyházközség vizsgálati jegyzőkönyvében egy külön pont alatt szabatos, határozott felelet legyen a kérdésekre: van-e családkönyv? minő állapotban? miként vezetetik és tartatik rendben? Egyszersmind mondja ki a főt. közgyűlés, hogy a családkönyv nem létét vagy rendetlen vezetését

az anyakönyv pontatlan vezetésével egyenlő vétségnek tartja és fegyelmi kereset útján megbüntetendőnek határozza.

És ezzel be is rekesztem hosszúra terjedt jelentésemet, örömmel jegyezvén meg, hogy ámbár a halál ez időközben sem pihent, de Istennek hála, esperesi és jegyzői karunkat megkímélte, s én necrolog helyett azzal a meleg óhajással végezhetem be jelentésemet, hogy a kegyelem Istene tartsa meg egyházkerületünk egyházi és világi előljáróit lelki, testi erőben, egészségben, hogy buzgón és sikerrel munkálkodhassanak fontos és szép feladatok teljesítésén, egyházunk javára és Isten dicsőségére.

Utolsó szavam pedig bálaadás a jó menyeyi Atyának, a ki nekem, az élet lejtőjének aljához közeledtetnek, a lefolyt időszakban kegyelmesen megtartotta erőmet, egészségemet, hogy a belém adott tehetségeket egész odaadással, megszakadás nélkül, szentelhettem hivatásomnak.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

5. A könyv czélja és jelentősége.

(Folytatás.)

A zsidók között szintén megvolt az asszonyvásár. Eliézer, Ábrahám szolgája, drága ajándékokkal vásárolja meg Rebekát feleségül Izsáknak (Gen. XXXIV. 53); Jákob 14 évi szolgálatával veszi meg Leát és Ráchelt (Gen. XXIX. 18—28). Lásd még: Gen. XXXIV. 12 Sakhem és Dina; Exod. XXII. 15; I. Sámuel XVIII. 20—27; Hozseás III. 2. Továbbá az ó-testamentumból látható, hogy a polygamia a zsidók között is megvolt az asszonyra nézve mindenrosz következményeivel. Hűtlennek, állhatatlannak, gyöngö erkölcsi jelleműnek tekintették az asszonyt, a ki nem tehetett bizonyosságot, mint tanú stb., habár a zsidók között több kiváltsággal bírtak az asszonyok, mint más keleti népeknél. Az a körülmény is, hogy a Genesis írója az asszonynak tulajdonítja a tiltott gyümölcs megevését, igazolja, hogy milyen véleményben voltak az asszonyra nézve. „Nem lehet csodálni — mondja Ginsburg — hogy a zsidó hálaadásai közben minden reggel mondja a Mindenhatónak: Áldott légy Uram Istenünk, királya a mindenségnek, hogy nem teremtettél engem asszonynya.”

A keleti és közelebről a zsidó állapotok e rövid ismertetése után, megérthetjük, hogy miért tulajdonítottak e könyvnek becsét. Ugyanis, mint fennebb láttuk, fel van ebben tüntetve a női hűség, az állhatatos tiszta szerelem erénye. Tehát elosztatni igyekszik a kornak a nőnem iránti véghetetlen lenézését az által, hogy dicséri a szűzességet, állhatatosnak, hűnek mutatván fel azt, a ki eddig csak erkölcstelennek, gyengének tartatott. A párok kölcsönös és kizárólagos szeretetében hallgatólag czélzást

lehet látni a többnejűség ellen. Szóval azon korban és azon állapotok között, mikor a ház asságtörés közönséges volt, ezen könyvnek is megvolt szüksége azokra nézve, a kik között készült. Bár el kell ismernünk, hogy a könyvnek ez ethikai jelentősége az egyes szakadozott részletek és különös leírások miatt nem domborodik egyszerre szembe, de minden talányai és különössége daczára is látható, hogy czélja erkölcsi. A hűséges szeretet a legszebb erény, az erény pedig a vallásnak egy részét teszi; e könyv leírja a hűséges szeretetet, a párok romlatlanságát e tárgyánál fogva ítelték tehát becsesnek és méltónak arra, hogy azon nemzet vallásos irodalmában legyen helye. A Salamon neve mellett tehát ez volt a másik ajánlat e könyvnek a kánonba való bevételére.

Az ó-testamentomban az erényesség van még hasonló példában és bizonyára kevésbé szép formában előadva, mint az Énekek énekében jelenik meg, ott van p. o. József és Putifárné története (Gen. XXXIX. 7.) stb.

Ott keleten, a zsilók között, hol e könyv keletkezett, kétségkívül becses volt s mielőtt a kánonba fogadtatott volna, mint népies mutatványdarab el volt terjedve. Becse a kánonba vételével csak emelkedett. Itt nyugaton azonban a példák ily alakban feltüntetve ellenkező hatásúak; az Énekek éneke is, mivel leírásaival a nyugati hidegebb módoztól elüt, általában kevésbé becsesnek tartatik. A rengeteg sok munka, mit a nyugatiak szellemiesítésére fordítottak, nem tehetta a könyvet azzá, a mivé némelyek igyekeztek tenni. Minél képtelenebb dolgokat magyaráztak belé, annál inkább fölébresztették a kételyt, s annál jobban elvesztette a könyv becsét és hielét. Mi fennebb adott méltánylásunkban a költemény eredeti jelentését igyekeztünk kimutatni és becsét e szerint feltüntetni.

6. A darab méltatása költői tekintetben.

De nézzük most a költeményt egészen külsőleg szempontból vagyis költői tekintetben. És itt ismét csak hangsúlyoznunk kell a mit már ugyan szükségtelen is, hogy e költemény keleti termék. A keleti és nyugati ember között különbség van: az heves, ez hideg; az ábrándozó, ez számító; az nagyításokban, csapongó beszédekben, képekben fejezi ki magát, ez egyszerűséggel beszél és írásában kerüli a túlságokat; annak szerelme mély és szenvedélyes, ennek higgadtabb. De másfelől a szokásokban is különbség van kelet és nyugat között. Itt nyugaton, a hol férfiak és nők bizalmasan társalognak együtt: a beszégetésben szerénység, gyöngédség fejlett ki, míg keleten a férfiaknak nem, vagy alig lévén alkalmok társalogni nőikkel, vagy általában idegen asszonyokkal: társalognak együtt és természetesen szabadon, mert nincsenek korlátozva a nők jelenléte által. A nők hasonlóképp csak nő társaikkal társalognak minden korlátozás nélkül. Ily módon a különbözőneműek nem lévén egymás által korlátozva a beszédben nagyobb szabadság van, és oly kifejezések lettek közönségesek, melyek a nyugati embert megbotránkoztatják. A költészet nyelve is a szokásos beszédből állván: valamint nyu-

gaton a csiszolt, gyöngéd nyelvet, úgy keleten az ott szokott szabados kifejezéseket vitték be a költészetbe. Innen van az Énekok énekében is több olykép és kifejezés, amely különösnek tetszik, de a min nem lehet megütközni.

A keletiek között általában a két nem sokkal jobban el van választva egymástól, mint nyugaton, úgy, hogy a nyugati nők emancipatiojában meg a keletiek botránkoznak meg. A fesztelen, bizalmas társalgás nálunk ártalmatlan, sőt hasznos, keleten bűnös; az európai tánczot borzadálylyal tekintenék Törökországban és más keleti tartományokban.

Szokás, a melyben kelet nyugattól, egyik ország a másiktól, egyik ház a másiktól különbözik! A mi egyik helyen és korban jó, az a más helyen és korban visszatszó, illetlen. Még ugyanazon egy helyen is a különböző korokban divat, viselet, szokások megváltoznak. Az öreg br. Apor a régi jó erdélyi szokásokat dicséri, azok után sobajtozik, pedig nagyrészők még az ő idejében is sokaknak nem tetszett volna, ma pedig mindenki előtt illetlennek tünnek föl.

Ez elősorolt különbségekhez járúl még — a kérdés alatti könyvet illetőleg, a nyelvi különbség is, mely ismét egyik nehézségét teszi; a héber nyelv és költészet természetete, mely igen eltérő az európai nyelvektől és költészettől. A költeményt tehát a maga szempontjából kell tekintenünk, azaz tekintetbe kell vennünk a felsorolt különbségeket és nehézségeket, hogy helyesen és méltán ítélhessünk.

(Folytatása következik.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület KÖZGYÜLÉSE.

II. ülés.

Jun. 1 d. e. 9¹/₂ órakor.*)

A konventi s a b Baldácsi-alap bizottságába megválasztott tagok bejelentése után — kikerül múlt számunk „Különfélék“ cz. rovatában emlékeztünk meg, a -- tárgysorozat rendjén következett az igazgató tanács előterjesztése a tanári és tanítói esküminta tárgyában. Az ig. tanács által előterjesztett esküminták mindketteje változatlanul elfogadtatott. Kellemetlen ügy volt az, mely ezután tárgyalás alá került. Czegai egyházközségünk egyik gondnoka ugyanis, a nála, illetőleg kezelése alatt lévő s az egyházközség tulajdonát képező pénzüsszegegről elszámolt ugyan, de, az ig. tanács előterjesztése szerint, számadásaiba hamis tételeket vett föl s a pénzt sem szolgáltatatta be, lemondása után, az illető helyre. Igazgató tanácsunk azon kérdést tette fel, megvitatás és határozathozatal végett a közgyűlésnek, hogy, miután az illető egyszersmind egyik egyházmegyénk algondnoka, ellene, mint az egyházkerület hivatalnoka ellen, megindítható-e a bűnvádi kereset, miután már a megkísérlett

*) Lapunk múlt számából, térszűke okán, kimaradt.

Tudósító.

enyhébb eljárások sikerre nem vezetvén, a czegai egyházközség érdekében, ennek megindítása elkerülhetlenné vált?

Csátó János nem látja be a bűnvádi-kereset megindításának alaposságát.

B. Bánffy Dezső szerint itt hűtlen kezelés esete forog föl, melynek ellátása és elintézése az állandó igazgató tanács és nem a közgyűlés hatáskörébe tartozik. Itt csak azon elvi kérdés felett kell döntenünk, hogy maradhat-e egy ilyen ember, bármily egyházmegyében is, továbbra is algondnok? A per megindítása bizassék az igazgató tanácsra.

Mezőy Péter szóbelileg kettős indítványt terjeszt elő e tárgyban: 1. Tekintettel az ügy kényes és compromittáló voltára, a jegyzőkönyvben az csupán így érintessék: „Felhatalmaztatik az ig. tanács, hogy törvényadta jogaival éljen.“ 2. A gondnokságtól való elmozdítás felől — melyet szőlő is szükségesnek lát — a fegyelmi bizottság intézkedjék, mely, ez ügyben, legcompetensebb.

B. Bánffy Dániel igen erősnek tartja, ez esetre oly erős kifejezés használatát, mint: sikkasztás. Ő itt csak hanyagságot lát s épen azért nem tartja a bűnvádi-kereset megindítását indokoltnak.

Zeyk Károly szükségesnek véli olvben kimondatni, hogy ily esetekben a törvényes lépések alkalmaztassanak, a legkisebb tekintet nélkül arra, ha az illető tölt-e be gondnoki állomást vagy nem. Zeyk Károly indítványa egyhangúlag elfogadtatott s felhatalmaztatott az igazgató tanács, jelen esetben is, a törvényes lépések foganatba vételére.

Az idő előrehaladottsága miatt az ülés ³/₄ 2 órakor bezáratott, de csak azért, hogy délután 5 órakor ismét folytassa tanácskozásait.

III. ülés.

Jun. 1-én, d u. 5 órakor.

A múlt ülésnek jegyzőkönyve, az idő rövidsége miatt, nem lévén elkészíthető, hitelesítése a következő ülésre halasztatott.

Dr. Kovács Ödön benyújtott egy indítványt az iránt, hogy bizassék meg az igazgató tanács intézkedni, miszerint az állomás nélküli, de jó bizonyítványok felett rendelkező, végzett theologusok, magán- és köztanítói minőségben alkalmaztassanak oly tanintézeteknél, melyeknél, esetleg, érettebb ifjak hiánya mutatkozik. Áttétett az indítványi bizottsághoz.

Elnök fölemlítvén, hogy az igazgató tanács, idő közben, még két előterjesztést készített elő, ezek, tárgysorozaton kívül is, az előbbiekkal kapcsolatban tárgyalás alá vétettek, melynek folyamán az elnöki székét rövid időre b. Kemény Gábor, Zeyk Károly főgondnoknak adta át.

Az igazgató tanács egyik javaslata oda vergál, hogy jövőre az összes tanodák belügyeinek megvizsgálására egy állandó és egységes bizottság küldessék ki, mely aztán, időszakonként, jelentést tehessen az egyházkerületi közgyűlés elé. E javaslatot a közgyűlés egész terjedelmében magáévátette s elfogadta Jenei Viktor azon indítványát is, hogy jövőre a kollegiumok ügykezelésének megvizsgálására

kinevezendő bizottság megbizási ideje az 1877 évi 52 jegyzőkönyvi szám alatt kelt határozatban megállapított három év helyett öt évre terjesztessék ki, oly hozzáadással, hogy minden collegium ügykezelésének egy ízben való megvizsgálása lehetőleg az öt éves cycclus első felében ejtessék meg.

A második előterjesztésben titkár előadja, hogy Sz.-Dobokamegye közigazgatási bizottsága felszólítást intézett az áll. ig. tanácshoz az iránt, hogy a népesedési mozgalom nyilvántartása végett rendelje meg az illető lelkészeknek az anyakönyvi kivonatok hiteles másolatainak a megyei levéltár részére leendő pontos beszolgáltatását. Az igazgató tanács azon megye közigazgatási bizottságához intézett átiratában, valamint a m. kir. vallás- és közigazgatási miniszter ő nagyméltóságához intézett felterjesztésében följegyezte, hogy egyházközségeink az 1874-ik évi XXV-ik törvény 5-ik cikkelye értelmében a megyei hatóságokhoz minden évben beszolgáltatják a közállapotuknak és változó közérdekű viszonyaiknak nyilvántartása tekintetéből kívánt adatokat s az illető hatóságok megtalálása folytán, a mint eddigelő kiszolgáltatta, úgy jövőre is készséggel rendelkezésre bocsátja az ig. tan. mindazon szükség adatokat, melyek népmozgalmi, tanügyi vagy bármely közérdekű állapot megítélésére kívántatnak, azonban ezenfelül még az anyakönyvi kivonatoknak a megyei levéltárak részére való beadását is nem rendelheti el, mert a) arra egyházkerületünk törvény által nem kötelezett — az 1827-ik 20-ik törvénycikk csakis a királyhágóntúli részre vonatkozván; b) mert az anyakönyvek beadása egyházkerületünkben gyakorlatilag sem volt életbe léptetve; c) mert, a mellett, hogy az anyakönyvek elkészítésével a különben is átlag nagyon silányul díjazott s az állam által sok ingyenes munkára kötelezett papjaink tetemes fáradsággal s az anyakönyvi lapok beszerzésével az egyházközségek nagyon érezhető kiadásokkal terheltetnek, igazgató tanács azok beadását nem tartja szükségesnek, sem előnyösnek: felkérte a m. kir. vallás- és közoktatási miniszter úr ő nmlgát a közigazgatási bizottság határozatának hatályon kívül helyezésére.

Az igazgató tanács előterjesztésében nem tartja szükségesnek a sok munkát és költségeket, a kimutatások egyszer amúgy is beszolgáltatattván, de azt hiszi, hogy az e tárgyban esetleg hozandó törvény előt az egyházkerület maga is meghajlik.

A közgyűlés az ig. tanács előterjesztését e tárgyban is magáévá tette s meg is bizta egyszersmind az ig. tanácsot, hogy, a közgyűlés nevében, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, e tárgyban, ily értelemben egy újabb fölterjesztést intézzen.

Ezekben körvonalozható az igazgató tanácsnak a tárgysorozatán kívül letárgyalta két előterjesztése, melyek után b. Kemény G. újra elfoglalván az elnöki széket, felolvastatott az előadó által a nagy-enyedi collegiumnál alkalmazva volt erdős, Kovács Gyula, számadásainak felülvizsgálására kinevezett bizottság jelentése, mely a számadásokat helyesen és pontosan vezetetteknek találván, kéri e felmentés megadását.

Bodor Antal tiltakozik a jelentés azon passusa ellen, mely a számadások ellátását illetőleg az igazgató tanácsot a mulasztás vádjával illeti, mert a vád alaptalanságát mindenki belátja, ki a számadásvitelnek csak az abc-jét is érti.

Sándor János előadó, habár nem is teljesen, de fönntartja a vádat.

Bodor Antal följejt, hogy a hitelbe történt feladásra az erdős feljogosítva nem volt, s ha megbiztatási hatáskörén, e tekintetben, túl is terjeszkedett, az eladási szerződvényeket köteles lett volna az előljáráshoz leterjeszteni, a követelések felhajtása végett; ezen okmányoknak a számadás mellett helyök általában nem volt. Ha ezen szabálytalan eljárás folytán a collegium kárt szenvedett, azért első sorban az erdős és esetleg az előljáráshoz, de legkevésbbé az ig. tanács felelős. Kölcsönös elnézés az, mely ez ügyben kívánatos.

Nagy Péter szerint ez az ügy már másodszori felülvizsgálás alatt van, s épen azért, bizzunk meg végre a bizottságban, melynek tagjait úgy is a közgyűlés bizalma jelölte ki s adjuk meg a fölmentést.

B. Bánffy Dezső nincs ugyan meggyőződve a fölmentés teljes jogosultságáról, de magáévá teszi a püspök indítványát, csakhogy ez ügy ne kísértessen többé gyűléseinken.

Csató János szintén benne volt a bizottságban, de undorodik ez úgtól s épen azért belenyugszik a püspök javaslatába, de korántsem kegyelemből, mint Bánffy D., hanem tiszta meggyőződésből, mert, a hová nevét aláírja, azért becsületével jól áll; épen azért jó lelkiismerettel megadja a fölmentést. A b. Bánffy Dezső felszólalásában a bizottságnak tett bizalmatlansági szavazatot lát, jóllehet a nagy-enyedi tanoda előljárása is a bizottság nézetét osztja. A bizottság különben documentálja minden állítását. Vagy fenntartás nélkül kell megadni a fölmentést, vagy sehogy.

B. Bánffy Dezső a saját felfogását mondta csak ki s korántsem hiszi, hogy az egyszersmind a közgyűlés is lenne; a mit ő mondott, az egyéni meggyőződés és saját szavazatának indokolása.

Elnök jónak látja, hogy a felmentés, minden indokolás nélkül, adassék meg, mely indítványt a közgyűlés elfogadta s határozatilag ki is mondta.

Pogány György, mint a kamarai járandóságok ügyében kiküldött bizottság elnöke bejelenté, hogy a bizottság, a tárgy nagy és fontos volta miatt, szakadatlan ülés mellett is, alig volt képes az ügyet érdemlegesen átvizsgálni, elannyira, hogy jelentését ez ideig nem is tudta még elkészíteni. Szóló, előlegesen is, a bizottság határozatait, illetőleg javaslatait, addig, míg a jelentés elkészülne, körvonalozza, melyeket mi csupán azért nem tartunk szükségesnek reproducálni, miután azokat, a tárgyalás rendjén, föl fogjuk sorolni.

IV. ülés.

Jun. 2-án d. e. 10 órakor.

B. Kemény Gábor, halaszthatatlan teendői miatt, Budapestre kénytelenítettven utazni, az elnöki tisztet buzgó ügyszeretettel és kitartással b. Bánffy Albert tölté be úgy ezen, mint a folytatólagos üléseken.

Elnök megnyitván a gyűlést, a jegyzőkönyvnek a czegei ügyre és a tanári gyakorlatra vonatkozó pontjai hosszabb vitát keltettek, melynek lezajlása után a jegyzőkönyv hitelesítettett.

A tárgysorozat rendjén következett volna az ifjú lelkesek számbavétele, mely actus azonban a kibocsátással egyidejűleg határozottatott el végrehajtatni, s így felolvasztott az állandó igazgató tanács évi működését tárgyazó jelentés felülvizsgálására kiküldött bizottság jelentése, melynek tárgyalása alkalmával hosszas vitát kellett a jelentés 2-ik pontjára (1. lapunk múlt számát) tett észrevételei. A bizottság utasítatni kéri az ig. tanácsot, hogy a zsoboki és hasonló esetekben rendkívüli eszközöket vegyen foganatba a miseriák elhárítására.

Bodor Antal nem látja be, hogy mit ért a bizottság ezen rendkívüli eszközök alatt s azt sem tudja, hogy az ig. tanács hatásköre ez esetben mennyire terjedhet.

Hegedüs Lajos azt hiszi, hogy első sorban az igazgatók ellen kell föllépni. (Felkiáltások: Megtörtént!) Szerinte nagyon nehéz a közgyűlésnek a Bodor által fölvetett utolsó kérdésre válaszolni.

Nagy Péter előadja a zsoboki calamitás történetét (mely sokkal hosszadalmasabb és ismertebb, hogysem azt a szűk tér közölni engedné.) Szóló azt hiszi, hogy itt a bajnak csak az által lehet eleget tenni, ha a papot s az egyházközséget elválasztjuk egymástól.

Bartha Lajos szintén e nézetben van, de hozzá teszi, hogy ez nem történhetik meg rövid úton, s ez esetben is csupán a törvények értelmében lehet eljárni. Ha a törvényes lépések a pap magaviselete miatt meghiúsultak, (kit u. i. csekélyebb fizetésű ecclesiába akartak küldeni, melyet ő nem fogadott el), utasítsa a közgyűlés az ig. tanácsot, hogy kényszerítse a papot a csekélyebb fizetéssel is megelégedni, nehogy a pap pénzvágya egy virágzó egyházközségnek ássa meg a sirját.

Vályi Pál fölfejt, hogy ily esetekben a dislocatio szükséges intézmény s javaslatba hozza, hogy ily esetekre nézt általános orvoslásul a dislocatio mondassék ki. A lelkeszi pályán csak szeretettel lehet batni.

Kovács Ödön elismeri, hogy ilyes esetekben a divortium elkerülhetlen, de míg törvényes úton lehet haladni, addig nem kell rendkívüli eszközökhöz folyamodni. Helyezzük az ilyen papot honesta vacantiába. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy az ily ügyeket a püspök járassa le, minél gyorsabban, rendkívüli törvényszéken.

Nagy Péter azt az ellenvetést teszi, hogy törvényszék nem lehet törvény nélkül, nekünk pedig törvényeink ilyes esetekre nincsenek, s törvényszékünk nincs felhatalmazva hasonló esetekben az áthelyezésre. Ily fontos

és beható vizsgálatot igénylő ügyet nem is lehet rövid úton lejártni.

Szász Béla fölfejt, hogy e tekintetben az igazgató tanács sem hivatott bíróság, s hogy törvényszéki úton a bajt orvosolni nem lehet. Indítványozza, hogy, ezen és hasonló eset alkalmára, a közgyűlés egy 4—5 tagú bizottságot nevezzen ki s az belátása szerint intézkedjék. Szóbeli előadás nyomán nem is lehet ily fontos ügy felett döntő határozatot hozni s főképp nem, egy ember sorsa fölött pálcát törni.

Benkő János azt tartja, hogy mihelyt a zsoboki pap a neki kiszemelt egyház fizetését kicsinyelte, bebizonyította, hogy pastoralis prudentia nélkül szűkölködik. Nem a fizetés a fő, hanem a megelégedés. Nem is kell az igazgató tanács bíraskodását igénybe venni, hanem el kell fogadni a Szász Béla indítványát.

Szász Domokos nem tartja czélravezetőnek az előtte szólók indítványát. Törvényszék van, de ily ügy ebben el nem intézhető, mert nem tartozik oda. A kérdés azonban égető s rendkívüli úton, minél hamarabb, megoldandó. Hatalmaztassék fel a püspök esetről-esetre, ad hoc, hogy jelen esetben egy más zavargó ecclesia papjával a zsobokit cserélje ki, s hasonló esetekben saját belátása szerint intézkedjék.

Zeyk Károly szerint a közgyűlésnek van hatalma kimondani az elválasztás foganatosítását. Szász D. indítványát pártolja, avval a különbséggel, hogy a püspök ezt a papot tegye ugyan át más ecclesiába, de ne oda, hol szintén zavarognak a hívek, hanem egy másba, s Zsobokon rendelje el a papválasztást.

Nagy Péter köszöni a benne helyezett bizalmat, de egyedül, lelkiismeretének nyugalma érdekében, nem vállalhatja magára a bíraskodást. A mint vannak egyházmegyei tanácsok, miért ne lehetne épen úgy egyházkerületi tanács? Ajánlja egy ilyennek a kinevezését.

B. Bánffy Dezső úgy véli, hogy az igazgató tanács kötelessége ez ügyet magáévé tenni. Videantur consules, ne quid detrimenti respublica capiat! E jelmondat épen az ig. tanácsra alkalmazható. Fel kell tehát függeszteni a törvényeket s az a kotmányt ez alkalomra, s hadd foganatosítson az ig. tanács rendkívüli intézkedéseket.

Nagy Péter megjegyzi, hogy a ki a saját maga által hozott törvényeket felfüggeszti, az bolond.

Benkő János elismeri, hogy az igazgató tanácsnak ugyanis sok bátorsága van, de szerinte ez az ügy még sem tartozik hatáskörébe. Az igazgató tanács szorítkozzék egy előterjesztésre e tárgyban s döntsön a közgyűlés.

Demeter Samu a többiekétől különböző álláspontot foglal el e kérdésben. Szerinte a pap elmozdíthatlan addig, míg ellene törvényesen, a kánon értelmében, fellépni nem lehet. (Ellenmondások, zaj.) A pap áthelyezése, illetőleg elmozdítása, csak alkalmat szolgáltat gyakoribb igaztásokra. Ő is abban a véleményben van, hogy ez az ügy a püspökre bizassék.

Gyarmathy Miklós ezt az ügyet nagyon is jól ismeri. Az ügy oly stadiumban van már, hogy tán egy heti mulasztás is veszélyes lenne. A tárgy már ki van merítve, tehát idején lenne a határozathozatal. Csak azt ajánlja még a közgyűlés figyelmébe, hogy, ha megtartjuk a törvényt, elvesztünk egy ecclesiát. A püspök s Szász Domokos indítványát együvé foglalandónak s határozattá emelendőnek tartja.

Kovács Albert szerint a protestáns egyházban nem talál megerősítést az, mintha a törvények megszegése kevesebb kárral járna, mint egy egyházközség elvesztése. Jelen esetben abból eredt a viszály, hogy a pap a törvényt megsértette s elég büntetés érne őt áthelyeztetésében. A papot nem lehet minden igaz ok nélkül megbüntetni. (El-áll!) Kívánja, hogy a törvény rendes útján oldassék meg a kérdés, mert principialiter kimondani nem lehet, hogy ily esetekben a törvényt hatályon kívül kell helyezni. Hadd háromolják a felelősség a püspökre egyedül, hadd intézza ő el a dolgot.

Zeyk Károly constatálja, hogy előtte szóló nem ismeri törvényeinket, melyeket mi tartunk. Ha mi mostrendkívüli esetekre valamelyes határozatot hozunk, az szintén törvény reánk nézve, mely, legalább ez esetben, szent és sérthetetlen.

Jenei Viktor fölfejt, hogy itt nem kevesebb képezi vita tárgyát, mint egy ecclesia megmentése. A főczél ez, s ba ki ennek megvalósítását akarja, annak akarnia kell az erre szükséges eszközöket is. A felelősség összeférhet egy bizottsággal is s épen ezért a püspök indítványát pártolja. Elnök a kérdést eléggé megvitatottnak tartja, hogy szavazás alá bocsássa, melynek megtörténtével, határozatilag kimondja, hogy közgyűlésünk, a bizottság javaslatának me'lvésével, az egyházkerületi főgondnokok, továbbá közjegyző s közügyigazgató afiai személyében, bizottságot küld ki, azon felhatalmazással, hogy, a zsoboki egyházközség anyagi körülményeinek tisztázása s az egyházi jó rend s békesség helyreállítása végett, a belátása szerint célra-vezető intézkedéseket tegye meg, rendkívüli eszközök felhasználásával is.

A felülvizsgáló bizottság további észrevételeinek folyamán, rövid felszólalások után, a közgyűlés még a következőket határozta, az ig. tanácsi jelentésre vonatkozólag:

Közgyűlésünk az áll. ig. tanácsot utasítja, hogy a zsinati képviselők költségei fedezésére közalapból előlegezett 1350 frtot az erre fordítható bevételből térítse vissza.

Közgyűlésünk utasítja az áll. ig. tanácsot, hogy intézzen fölterjesztést az egyetemes konventhez, közgyűlésünk nevében, azon határozott kijelentéssel, hogy, ha a konventnek sem sikerül az osztrák-magyar közös külügyminiszter részéről és közegei útján a romániai külhatóságokkal szemben egyházkerületünk intézkedéseinek foganatosítása érdekében kellő támogatást kieszközölnie, egyházkerületünk sajnálattal bár, de kénytelen lesz a missionak eddig magára vállalt felettel sok nehézséggel járó felügyeletéről lemondani.

Az ig. tanácsi jelentés többi pontjaiban jelzett intézkedéseket s javaslatokat közgyűlésünk helyeslő tudomásul veszi s az ig. tanácsnak, egyházkerületünk ügyei vezetésében tanúsított buzgó és sikeres működéséért, elismerést s köszönetet szavaz.

E pont letárgyalása után a szavazatszedő bizottság terjesztette be a szavazás eredményét, melyről már múlt számunkban megemlékeztünk.

A tárgyszerozat rendjén felolvastatott a kamarai javadalmak kiosztása tárgyában beterjesztett igazgató tanácsi javaslat felülvizsgálatára kiküldött bizottság előterjesztése. A bizottság figyelmes áttekintés s többszörös számfejtési kísérlet alá vetette az ig. tanácsi javaslatot s e beható vizsgálat alapján azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy 1) a beterjesztett felosztási tervezet helyes, szabatos, méltányos és igazságos s ennél fogva a zilahi tanoda azon kérelmével, miszerint egy, csak a napokban felfedezett, Apaffy Mihály-főle s 50 magy. fitról szóló, alapítvány-levele szintén tekintetbe vétessék, elutasítandó, mivel a főtanoda az alapítvány-levelet sem kellő időben elő nem mutatta, sem pedig a felosztás alapjául szolgáló. 1698 és 99-iki okmányokban javadalmazandónak nem tekintetik; 2) a gy.-fehérvári két tanári javadalom a n.-enyedi főtanoda tanítóképezdájének a kor követelményei szerint való berendezésére fordítandó; 3) a gy.-fehérvári 2 papi állomásra tett adomány közzül a kisebb a jelenlegi lelkész fizetéséhez csatolandó, a nagyobb az egyházközség nevelési céljaira fordítandó; 4) a sófalvi papnak adott javadalom, minthogy ez idő szerint az akkori sófalvi papi állomásból alakult 2 (felső- és alsó-sófalvi) papi állomás van, a kettő között egyenlő arányban felosztandó; 5) a kiosztási tervezet hibásan adja Medgyesnek az alsófehérmegyei Medvést megillető javadalmat, mely tehát ez utóbbi részére folyósítandó; 6) egyik alapító-levéltben hamisítás észlelhető, a mennyiben Bözöd-Újfalu helyett Bözöd és Újfalu áll; az „és“ szócska később iratván be, a javadalom nem Bözödöt és Újfalut, hanem Bözöd-Újfalut illeti.

A zilahi tanoda igényére vonatkozólag közgyűlésünk a bizottság javaslatának elfogadásával a zilahi tanodának kérelmét ezúttal tekintetbe nem veszi.

A gy.-fehérvári 2 papi állomásra tett adomány közzül a kisebbik a jelenlegi lelkészi állomás javadalmazására, a nagyobb összegű javadalom a gy.-fehérvári egyházmegye területén fekvő szűkölködő egyházközségek segélyezésére fordítandó s ennek elhatározását esetről-esetre, az egyházmegye kihallgatásával s az áll. ig. tanács véleménye alapján közgyűlésünk magának tartá fenn. A bizottság javaslatának többi pontját közgyűlésünk határozattá emelte.

A n.-enyedi főtanodára nézve a bizottság javaslata nem fogadtatott el.

E tárggyal kapcsolatban a püspök több nemű intézkedések szükségességét hangsúlyozza s indítványozza, hogy a kamarai javadalmak kiosztási táblázata hitelesítendő, s a n.-enyedi, m.-vásárhelyi s udvarhelyi tanodáknál, hiteles másolatokban, megőrzés végett, elhelyezendő; továbbá az

Folytatás a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 24 számához.

érdeklött tanodák s egyházközségek a rájuk vonatkozó tételekről kivonatilag értesítendőik; a kiosztási táblázatban jelzett töredék-krajzárak nem osztandók ki; végül kimondandónak tartja, hogy a hol az egyházközség, kiegyezés alapján, eddig is saját pénztára javára vette be a konventi illetéket, ott a többlet javadalom is az egyházközség javára szolgáltatassék ki s ott, hol régebben csak egy, de jelenleg több papi állomás van, a kamarai javadalom azok között megosztassék. Kéri ez indítványainak tárgyalását a közelebbi ülés napirendjére kitenni, a mikor is azokat írásban beadja.

A közgyűlés a püspök indítványainak tárgyalását a közelebbi ülésre halasztotta.

Az ülés végén ugyancsak a püspök beterjesztette a lapunk múlt számában közölt alapító-levelet, melynek felolvasása után Róth Pál indítványozta, hogy az adományozóknak, nemes czélú adományaikért, köszönetet szavazzon a közgyűlés valamint elismerést az ig. tanácsnak is azon tisztelettel és sikeres eljárásáért, melyet ez ügyben 1867-en kezdve tanúsított, nemkülönben a magas kormányoknak is, egyházközségünk jogainak ily méltányos érvényre juttatásáért, mely indítvány, lelkes éljenzésekkel, elfogadtatott.

A püspök kérelme után, hogy a nála letétbe helyezett értékpapirokat az egyh.-kerületi pénztárnok vegye át, az ülés feloszlott.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának évi működését tárgyazó

J E L E N T É S E,

(Folytatás.)

Az egyházkerületi bázispénztár alapjára befolyt összeg mennyiségét a 2/. alatti kimutatás tünteti fel. Remélhető azonban, hogy a jövő évi egyházkerületi közgyűlés egybehívása napjáig beveendő gyűjtőivekkel együtt az ezelőtti évekre eső átlagos összeget jóval felülhaladó adomány fog befolyjni.

10. A múlt évre folyósított államsegélyből 7500 frt. kiosztását tárgyazó kimutatás 3/. alatt mellékeltek.

Múlt évben tartott főt. egyházkerületi közgyűlés 42 jksz. a. kelt határozatával kimondotta, hogy a Debreczenbe egybehívott magyarországi ref. egyetemes zsinatra egyházkerületünk részéről küldött 18 képviselő útiköltsége és mérsékelt napi díja fedezésére szükségesnek jelzett legalább 1000 frt. összegből 500 frt. a krajczáros élőtöke kamataiból, az azon felül eső összeg pedig az államsegélyből fedezendő. Tekintve azonban azt, hogy a mellékelt kimutatásból láthatólag ezen alap terhére korábban rendszeresített kiadásokon felül a nagy-enyedi gyakorló iskola tanítója ré-

szére 600 frt., múlt évi előleg visszabélyazására 100 frt., együtt 700 frt. adatott ki, s tekintve, hogy az államsegély kiosztásakor a zsinati költségek összegéről igazgató tanács még nem volt tájékozva s a segélyezésre szánt aránylag csekély összeg alig volt elég a legsürgősebb szükségek fedezésére; tekintve, hogy az 1/. alatt mellékelt kimutatás szerint a zsinati költségek összege 1850 frt. 93 kr., vagyis oly magas összegre ment, hogy ily tetemes összegnek az államsegélyből való elvonása határos volt a lehetlenséggel: igazgató tanács a krajczáros élő tőkéből 500 frtnak felhasználása után fenmaradott 1350 frt. 93 kr. zsinati költséget a közpénztárból előlegezte s kéri a főt. egyházkerületi közgyűlést ezen eljárása tudomásul vétele mellett intézkedni az iránt, hogy ezen 1350 frt. 93 kr. összeg mely alaphól és hosszabb időre beaszva mely módon téríttessék meg a közalaprak. Jóllehet a zsinati költség meghaladta az e célra előirányzott összeget, megnyugtatólag megjegyzi igazgató tanács, hogy egyházkerületünk a legtakarékosabban járt el a költségek folyósításánál, és az egyházközségek ezen költségek hordozásával egyáltalában nem terheltek.

Mikó-alap állását a 4/. alatti kimutatás tünteti fel.

11. A moldova-oláhországi missio felügyelete kiváló figyelmet vett igénybe. Múlt évi szeptember havában Molnár Zsigmond, ki hol f.-szeli volt ev. pap, hol pogány hit-térítő s angol és francia nyelvtanár czimeket használt — az igazgató tanácshoz folyamodott annak megengedése végett, hogy a galaczi ref. missioi egyházközségben szünetelő iskolánkat megnyithassa és a papi teendőket végezhesse. Mivel nevezett folyamodványát nem szerelte fel s képesitetségét nem igazolta, később pedig kitünt, hogy nem is tartozik hitfelekezetünkhöz, kérelmének nem adott hely. Nevezett azonban — papválasztási szabályaink és törvényeink teljes mellőzésével, múlt évi augusztus 14-én megválasztatta magát állítólag a galaczi ev. ref. közönséggel — azon egyházközségünk papjául, s egy Reich Károly József nevű egyént megválasztatott a galaczi egyházközség tanítójául, s úgy Molnár Zsigmond, mint később Reich Károly József — missionarius pap aña tiltakozása daczára — hivatali működésüket megkezdették.

Igazgató tanácsunk sikertelenül tiltván el nevezetteket egyházi ügyeinkbe való minden beavatkozástól, a m. kir. vallás- és közoktatási miniszter úr ő nagyméltósága közvetítésével többször fölkérte a közös külügyminiszter ő nagyméltóságát nevezett zavargók eltávolítása végett a román kormánytól erélyes intézkedések megtételére s a követség és consulatust által Láng Károly missionarius támogatására utasításai foganatba vétele végett, de fölterjesztéseire kitérő választ nyert, és hogy a mind nagyobb mérvet öltött zavarok lecsendesültek, csak azon véletlennek volt tulajdonítható, hogy a galaczi énekező-tanítói állomásra, ideig-

¹⁾ Lásd a jelentés végén a 2/. alatti kimutatást.

²⁾ Lásd a jelentés végén a 3/. alatti kimutatást.

³⁾ Lásd a jelentés végén a 4/. alatti kimutatást.

lenesen Nagy Sándor megválasztott s hiveink által karhatalommal a parochialis épületbe beköltöztetett.

Mivel az egyetemes ref. convent által felügyelete alá adott missioi egyházak vallás-erkölcsi ügyei kormányzatában igazgató tanács több esetben tapasztalta, hogy a közös külügyminiszter úr által nem támogattatik s az egyes igazgatók által könnyen előidézhető zavarok lecsendesítése végett leendő támogatása jövőre sincs kilátásba helyezve, holott az igazgató tanács, valamint egyházkerületünk csakis azon esetben vállalhat felelősséget a missio reá bízott felügyeletének és kormányzásának helyes és pontos vitele iránt, ha a hatóságok részéről elégséges támogatásban részesíttetik határozatainak végrehajtása iránt: kéri a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék felterjesztést intézni az egyetemes conventhez az iránt, hogy tekintélyes befolyásával a közös külügyminiszter úr által eszközöltesse ki igazgató tanácsunknak az iránt való biztosítását, hogy a moldva-oláhországi ref. missio egyházi közigazgatása és vallás-erkölcsi életének felügyelete végett teendő intézkedései és határozatai végrehajtásában — indokolt előterjesztésre — mind a romániai consulok, mind a követség és román kormány részéről kellő támogatás nyujtatik.

A pitesti papi és egyszersmind tanítói állomásra Veres Sándor pap afa választott meg, ki állomását múlt évi december 14-dikén elfoglalván, részére a 250 frt. missioi segély utalványoztatott.

A missioi alap 1881 évi számadását 5/. alatt melékelve, kéri ezen jelentős átvizsgálására kinevezett bizottság által leendő felülvizsgálását elrendelni.

A missioi alap folyó évi költségvetése szerint az évi bevétel teszen 1381 frt. 05 krt, a rendszeresített kiadás 1465 frt, s így a fedezetlen kiadás teszen 83 frt. 95 krt; tekintve azonban azt, hogy a galaczi tanítói állomás csak azon esetben tartható fenn, ha évenként legalább 100 frt. segély nyujtatik, azonkívül a missioi egyházközségek parochialis épületei fentartására jövőre is nagy részben a missioi alapot kell igénybe venni, továbbá a missionarius pap útköltségei fedezésére s némi segélynyujtásra évenként átlag legalább 150 frt. jövőre is nélkülözhetlenül szükséges, s végül, mert a ploesti tanító nem élhet meg az eddig nyujtott évi 50—100 frt. segély nélkül első tekintetre szömbötünik, hogy a missioi alap a legszükségesebb kiadások fedezésére is elégtelen, s ha a pitesti papi állomás ürességben léte alatt megtakarított s takarékpénztárba helyezett 421 frt. 28 kr. pénztámaradék elköltetik, a missio közigazgatása lehetetlenné válik.

Láng Károly missionarius afa, ki több évi működése alatt a benne helyezett bizalomnak megfelelt, többször kifejtette, hogy az életmód nehézségei, élelmi-czikkek drágasága, a hivatalos körúttal járó tetemes kiadások miatt a részére rendszeresített fizetéssel nem jöhet ki s fizetése felemelését kérte. Igazgató tanács a kérést méltányosnak találta, de a missioi-alap csekély volta miatt esetenként nyujthatott némi segélyt; azonban melegen ajánlja a főt. egy-

házkerületi közgyűlésnek a fizetés felemeiése végett be nyujtott kérvény kedvező ellátását; s e czélból, valamint a missioi egyházközségek és egyházi hivatalok fentarthatása végett ajánlja a királyhágoúttúli testvér egyházkerületeknek az iránt való fölkérését, hogy szives adományukkal nyujtsanak segédkezet, részünkről pedig templomi kihirdetés útján egyházkerületünk hiveinek e czélra adomány-gyűjtésre felszólítása. ismételten rendeltessék el.

(Vége következik.)

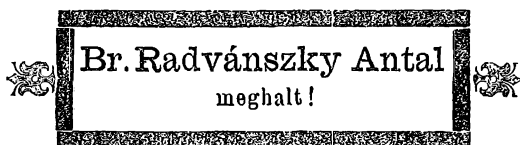
KÜLFÖLD.

— **Franciaország.** (Vallástanítás a népis kolákban.) A francia senatus határozata szerint az Isten iránti kötelességek tanítását mellőzni fogják a francia népis iskolákban. E dolgot a Gambetta lapja így adja elé: „Isten egy vallási fogalom. E szerint csak a vallas mivelői t. i. a papok, lelkészek, rabbinusok, ulemák stb. vannak feljogosítva, hogy templomaikban, zsinagógáikban kápolnáikban, mecsetjeikben beszélhessenek a gyermekeknek, kiknek szülei nekik hisznek, az Istenről. Ellenbenben eszteleenség volna iskolákban beszélni az Istenről, hol hívők és hihetetlenek gyermekeinek jelen lenni egyaránt kötelessége. Hová is juttunk csak!

— **Amerika.** (Állam s népoktatás.) M. Blair az egyesült államok senatusa elé egy bill-t terjesztett, melyben segélyt sürget a népoktatás javára. Javaslatára a senatus tagjai közt egy iratot osztott szét, mely az olvasni-irni nem tudókról tartalmazott kimutást. Az egyesült államokban 4,923,451 tiz és tiz éven felüli egyén nem tud olvasni és 6, 289,958 van, ki nem tud irni. A fehérek közül 3,019,080 egyén esik ide. Különösen a déli államokban van sok ilyen. Hanem tény az, hogy az északi államok közül New-York-ban 166,625 egyén nem tud olvasni és 219,600 nem tud irni. Magában Massachusettsben 75,655 nem tud olvasni és 92,980 nem tud irni. Az olvasni-irni nem tudók százaléka legkisebb Jowaban és Nebraskaban, 1.73 %-ad s legnagyobb Luisianaban: 31.63 %-ad.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, jun. 10.

Beszterczebányáról érkezik a gyászhir, hogy Radvánszky Antal báró Zolyommegye főispánja, belső titkos tanácsos s a magyar evangelikus egyháznak főfelügyelője e hó 7-ikén dél-előtti 11 órakor befejezte hazafiúi érdemekben gazdag életét. A magyar közélet egyik nesztorát,

*) Lásd a jelentés végén az 5/. alatti kimutatást.

egyháza világi fejét s egyik legáldozatkészebb tagját vesztette el benne. — Hosszú évek óta élén állott Zolyommegyének, buzgó felügyelője volt a bányai egyházkerületnek Zsedenyi Ede haláláig, midőn a közbizalom őt emelte 1879. augusztus havában az evangélikus egyház főfelügyelői székébe. Szeptember 11-dikén igtatta be az egyháznak Budapesten tartott egyetemes gyűlése, midőn is nemes szellemtől áthatott beszédében ajánlta fel szolgálatait a hazának, egyháznak és egy egyházi alapítvány létésítését 2600 forinttal megkezdte. Közéleti tevékenységének félszázados jubileumán nagy kitüntetésekkel halmozta el egyháza és megyéje s valóságos belső titkos tanácsosi méltósággal a királyi kegy. Alig néhány nappal ezelőtt verte le súlyos betegség s ma már ravatalon fekszik az ősz hazafi, a régi gárda legjobbainak egyike. A boldogult 1807-ben született s János nevű fiút hagyott hátra. Temetése f. hó 11-dikén délután 4 órakor lesz Radványban. Béke poraira!

— Közgyűlésünk f. hó 4-én vasárnap végződött be, az ifjú papok kibocsátásának ünnepélyes actusával. Az istentiszteletet a polgári dalegylet megbató karéneke s a főt. püspök úr buzgó imája nyitotta meg; utána Ignác Károly, egyházmegyei jegyző tartott sikerült egyházi szónoklatot Ef. IV. 14. alapján. A főlshentelési beszédet a püspök úr mondotta, ékesen szólásának csodás erejével bővölve el a zsufolásig megtelt templom ünnepi közönségét. Főlshenteltetett 14 ifjú pap. Másnap a házassági főtörvényszék kezdte meg működését s 214 válókeresetben hozott végítéletet. Végzett ezenkívül egy igen nevezetes s régóta megoldásra váró munkát, szabályozván a válóperek egyöntetű lejárattását, kötelező utasítás alakjában. A köztörvényszék néhány közkereseti s fegyelmi ügyben döntött s örvendetes tudomásul vette a m. vásárhelyi egyházközösség s egyik papja, Tolnai Lajos közti viszály megszűntét. A püspöki szék is tartott ülést, kiosztva a papi özvegyek árva főlsegelésére 2412 frt 65 krt. A szakadatlanul tartó ülések folyó hó 8-án értek véget, a főt. püspök urnál tett búcsu-tisztelgessel.

— A Sárospataki Lapok közelebbi számában Mitrovich Gyula zügprokatori facsarossággal s kvalifikálhatatlan modorban támadja meg lapunkat, illetőleg „Jerikó ostroma“ című cikksorozatunkat. A taktika, melyet követ, az ő mindent fitymáló, magát az egész zsinatnál bölcsesbbnek képzelő, önteltségében tetszelgő s pöffeszkedő természetéhez egészen illő. A helyett, hogy komolyan hozzá szólna a kérdéshez s az általunk felhozott érvek czáfolatát csak meg is kísértene, arra szoritkozik, hogy cikksorozatunk tartalmát elferdítve kivonatolja s a kivonatolás közben minket „rövidlátó“, „tudatlan“, „felületos“, „lelkismeretlen“, „logikátlan“ s több efféle epithetonokkal megtisztel, sőt bódultságában Ezsaiás prófétának képzelvén magát, fejünkre olvassa a próféta sententiáját: „a ti kezeitek megfertőztettek vérrel, a ti ajkatok hazugságot és a ti nyelvetek hamisságot szól.“ Ily fékevesztett emberrel szót

vesztegetni, valóban, egészen hiábanvaló s így csupán arra szoritkozunk, hogy egy pár flagrants ferditését s impertinens insinuatitóját helyreigazítsuk s illetőleg visszautasítsuk. A többek között azzal denunciat minket, hogy protestáns létünkre a tridenti conciliumot hoztuk föl bizonyítékául annak, hogy a multban is voltak áldásos következményű zsinatok s a tridenti concilium is „nagyszerű“ volt s a kath. egyház „egységét“ megalapította. Mindezekből egy szó sem igaz. Az egész cikksorozatban arról a conciliumról egyetlen egy passus fordul elő, és pedig szóról-szóra a következő: „Ki tagadhatná, hogy a tridenti concilium a katholikus egyház megszilárdulásának korszakot alkotó tényezőjévé lett?“ Áldásos következményekről, nagyszerűségről, a katholikus egyház egységéről nem szoltunk egy szót sem, egyszerűen registráltuk azt a történeti tény, hogy a concilium a kath. egyház történetében korszakot alkotott, a mit p. o. Farkas József t. barátunk jeles egyháztörténetében így fejez ki: „Trientnek köszönheti Péter hajója nagyrészt azon erős horgonyokat, a melyeken állva három század viharait s hullámcsapkodásait diadaljal kiállotta. (II-ik kötet 149 l.) Ime, Mitrovichnak egyik ferditése. Jegyezze meg magának, hogy egy oly férfinak, ki a protestáns ifjúság oktatására s nevelésére vállalkozott, egy oly dicső multú tanodában, mint a sárospataki, legelső kötelessége az, hogy az ő ajka ne szóljon hazugságot és az ő nyelve hamisságot. Denunciat azért is, hogy a szatmár-nómeti zsinatról elősmeréssel szoltunk, holott az szerinte romlás, szakadást idézett elő. Legyen az ő hite szerint; előttünk az ő itéleténél többet nyom a nagyérdemű Kis Ároné, ki a legnevezetesebb nemzeti zsinatok egyikének, azon kánonok „szülőanyjának“ nevezi, melyeken, mint szilárd alapokon, állottak fön a tiszántúli s erdélyi egyházkerületek, századokon át. Ezek a denuntiatiok azonban, miután csupán a mi igénytelen személyünk ellen irányozták, nem is igen érdemelnek szót, de kötelességünknek tartjuk a leghatározottabban utasítani vissza azt az impertinens insinuatit, melyet megenged magának Mitrovich erdélyi egész egyházkerületünkkel s ennek zsinati képviselőjével szemben. Erdély magatartását ugyanis az unio kérdésében szennyes anyagi érdekhajzászatnak bélyegzi s összehasonlitja az ó-testamentomi tolvaj Akán viselt dolgaival, a ki csak azért vett részt a Jozsue hadjáratában, hogy lophasson a zsákmányból!! Oly insinuatit, mely ellen védekezni egyházkerületünkre nézve meggyaláznál tartanók, s válaszunk csak ennyi: „Wie der Schelm ist, so denkt er.“

— Tankönyveink és a közoktatási miniszter. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi 16,321 sz. alatt rendeletet intézett valamennyi tankerületi kir. főigazgatósághoz, a középiskolai tankönyvek és segédeszközök ügyében, azoknak használhatósága, oktatási czélokra alkalmazása, de főleg — ellenkezésben a „Rendtartás“ 27-ik szakaszával — a rendszeres oktatás kárával és a szülők nem csekély megterheltségével járó, folytonos, a legkevesebb esetben kellőleg indokolt változtatása felől. A mi-

niszter, hosszabb indokolás után, leiratát következőleg fejezi be: „Kijelentem tehát ezen rendelettemmel, hogy ezentúl egyesektől, kiadóktól vagy szerzőktől, középiskolai tankönyvek- és segédeszközöknek bírálata eszközlése és engedélyezése végett folyamodványokat és munkákat többé el nem fogadok; — és elrendelem, hogy ezentúl minden egyes középiskolai tankönyv vagy segédeszköz bírálata, illetve iskolai oktatásra való engedélyezése egyedül valamely középiskolai (gymnasiunai, realiskolai) tanártestületnek olynemű, az illető tankerületi kir. főigazgatóság útján teendő felterjesztése alapján eszközöltessék, melyből világosan kitetszik, hogy az új munka, a már eddig alkalmazott, engedélyezett, vagy ajánlott tankönyvekkel és segédeszközökkel szemben, az iskolai munka hiányát pótolja, illetve a tanító eljárását javíthatja. Midőn ezen elhatározásomról a főigazgatóságot tudomás és további eljárás végett értesitem, gondoskodom egyúttal arról, hogy a középiskolai tankönyvek és segédeszközöknek a fentjelzett értelemben való bírálata, illetőleg engedélyezése körül ezentúl követendő eljárás részletes „szabályzat“-ba foglalva, hová-előbb tüzetesen megállapíttassék, és a kir. főigazgatóság útján a középiskolai intézetek igazgatóságaival és tanártestületével miheztartás végett közöltessék.“

— A vallás- közoktatásügyi m. kir. miniszter rendeletéből a máj. 25-iki hiv. lap közli A magyar nyelvet nem bíró népiskolai tanítók számára, a magyar nyelv elsajátítása céljából, a nyári szünet alatt 6 heti póttanfolyam tartatik a következő városokban, u. m. Léván, Lósonczon, Sárospatakon, Baján, Aradon, Kolozsvárt, Székelykeresztúron, Zilahon, Szegeden, Máramaros-Szigeten, Győrött és Szombathelyen. A póttanfolyamon résztvevő minden tanító 70 krnyi napidíjban részesíttetik. Folyamodványukat az illető tanítók megyei tanfelügyelőjük útján azon tanfelügyelőhöz intézzék, a kinek tankerületében rendeztetik a póttanfolyam, melyen részt venni kívánnak. Bővebb értesítést e tárgyban szintén a tanfelügyelők adnak.

— A dunamelléki ref. egyházkerület közgyűlése folyó hó 5-ikén délelőtt nyílt meg Budapesten a Kálvin-téri ref. templomban, Török Pál superintendens és gr. Lónyayai Menyhért főgondnok elnöklete alatt. A tagok szép számmal jelentek meg. A gyűlés Dobos János ceglédi ref. lelkészt, ki az egyházkerületi főjegyzői tisztről lemondott, életfogytiglan tiszteletbeli jegyzővé választotta, a megüresedett főjegyzői hivatal betöltését szeptemberre tűzvé ki. Az elnök számot adott a lefolyt év fontosabb eseményeiről, különösen debreczeni zsinatról és annak eredményeiről. Ezután különböző jelentések olvastattak fel, melyek közül kiváló figyelmet érdemel az, hogy a ref. egyház vagyonát a gyülekezetek 72,639 frttal és egyesek 32,500 frttal gyarapították. Nagyon melegen emlékezett meg az elnök Molnár Aladár elbunyitáról. A június 6-iki ülésen tárgyalták a kecskeméti ref. jogakadémia ügyét, mely jogakadémiát a kecskeméti ref. egyház már régóta meg akar szüntetni, mivel nincs pénze a fentartására. Többek felszólalása folytán elvben kimondották a nevezett jogakadémia fentartását és Szilágyi Dezső indítványára elhatározták, hogy ezen ügyben

egy bizottságot küldenek ki az ügy olyatén elintézésére, hogy az intézet fenmaradjon továbbra is. Tárgyalták a br. Baldácsy hagyatékának az ügyét, a mely kedvezően áll. A birtokban levő adósság három év alatt törlesztve lesz teljesen és azután ötvenezer frt. évi jövedelmöket a 11 prot. kerület közt egészen szét lehet osztani.

— A kolozsvári ev. ref. főtanodában az 1881—82-dik tanév II-ik felében tartandó nyilvános vizsgálatok sora. Junius 11-én d. e. 11. órákor: Zene és énekpróba. Junius 11-én d. u. 5 órákor: Torna-gyakorlatok a tornavivóda udvarán. Junius 20-án d. e. 8—11-ig: II. éves bölcsészek a hittanból, d. e. 8—11-ig: VI. középosztály, minden tantárgyból, d. u. 3—6-ig: I. éves bölcsészek, a mennyiség-tanból. Junius 21-én d. e. 8—11-ig: II. éves bölcsészek, a növénytanból. d. e. 8—11-ig: V-ik középosztály, minden tantárgyból, d. u. 3—6-ig: I. éves bölcsészek, a latin irodalomból. Junius 22-én d. e. 8—11-ig: II. éves bölcsészek, a gondolkodástanból. d. e. 8—11-ig: IV-ik középosztály, minden tantárgyból. d. u. 3—6-ig 3-ik elemi osztály, minden tantárgyból. Junius 23-án d. e. 8—11-ig: I. éves bölcsészek, a magyar irodalomtörténetből. d. e. 8—11-ig: III. középosztály, minden tantárgyból. d. u. 3—5-ig: 1-ső elemi osztály, minden tantárgyból. Junius 24-én d. e. 8—11-ig I. éves bölcsészek, a hellén irodalomból. d. e. 8—11-ig: I-ső középosztály, minden tantárgyból, d. u. 3—6-ig: 2-ik elemi osztály, minden tantárgyból. Junius 26-án d. e. 8—11-ig: I. éves bölcsészek, az egyetemes történelemből, d. e. 8—11-ig: II. középosztály, minden tantárgyból, d. u. 3—6-ig: 4-ik elemi osztály, minden tantárgyból. Junius 27-én d. e. 8—11-ig: I. éves bölcsészek, az ásványtanból. Junius 28-án d. e. 7—12-ig: VI-ik középosztály átviteli szigorlata, d. u. 5 órákor: a tanodai év ünnepélyes bezárása. Május 18, 20, 22 és 24-én d. e. 8—12-ig, d. u. 3—7-ig írásbeli érettségi vizsgálatok. Junius 29, 30 és Julius 1-én szóbeli érettségi vizsgálatok. Kolozsvárt, 1882, június 6-én. Az ev. ref. főtanoda igazgatósága.

— A sárospataki akadémiai ifjúság önképző társulata fenállásának ötven évi jubileuma alkalmából Emlékkönyvet ad ki, a melyben tagjainak kiválóbb szépirodalmi munkáit bocsátja közzé. E társulat, melynek tagjai közül annyi jeles írók kerültek ki, Emlékkönyvet máskor is adott már ki, és így az eszme nem új. Az emlékkönyv az előfizetési felhívás szerint 10 ivre fog terjedni. s ára 1 frt. lesz. Az előfizetések jun. 15-ig Steinfeld főiskolai nyomdászhoz küldendők.

— Adomány. Balogh István, t.-füredi közbirtokos, a heves-n.-kunsági ref. egyházmegye buzgó és áldozatkész tanácsbírája 100 frtot adott az országos közalap javára.

— Az alsó-szabolcs hajdukerületi ref. egyházmegyében a boldog emlékezetű Pápai Imre esperes halálával az esperesi teendők ideiglenes végzésével Bakóczy János h.-bösörményi lelkész bizatott meg és az egyházak presbiteriumai felszólítottak, hogy szavazataikat az esperesre július havában adják be az egyházmegye gondnoki hivatalához.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom A Baldácsi-alapról. K. Z. — Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irta: Benkő István. (Vége.) — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése. z-y. — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának évi működését tárgyazó jelentése. (Vége.) — Különfélék.

A BALDÁCSI-ALAPRÓL.

Küküllőmente, jun. 10.

Nagy örömmel vettük az ideai közgyűlésen tudomásul, hogy az oly nagyjelentésű Baldácsi-alap gyümölcseit már három év múltán élvezheti a magyarországi protestáns egyház. Ha visszaemlékezünk a kevéssé kecsegtető állapotra, melyben az áldott emlékü alapító fejedelminek mondható adománya a javadalmazott tizenegy egyházkerület tulajdonába átszállt, s ha egybevetjük ez alapítvány bár rövid, de annál emlékezetesebb történetét a más hasonló természetű közös alapok sorsával: csak a legnagyobb elismerésnek adhatunk e helyen is, mint tette az egyházkerületi közgyűlés, kifejezést, a midőn az ugyancsak bonyolult birtok-viszonyok ily aránylag rövid idő alatt annyira tisztázhatók valának, hogy már a kezelés végleges szabályzatáról lehet és kell gondoskodni. Az érdem ebben kizárólag az ideiglenes kezelő bizottságé, s az érdekelt egyházkerületek nagy nyomatékú köszönete a legkisebb, mit a bizottság evvel oly méltán kiérdemelt; a nagynevű alapító után a bizottság kitűnő férfiai számíthatnak a hála, mely az alapítvány céljainak már a közel jövőben leendő betöltéséért fűződik nevükhöz.

Egészben véve helyeseljük azt a véleményt is, melyet közgyűlésünk a m. áll. ig. tanács előterjesztése alap-

ján, a jövőbeli kezelésre nézve megállapított s a küldötteknek, a bizottság most megválasztott tagjainak, utasításképpen adott. Az alapító által kitűzött célok keretén belül, de a jövőre kiható előrelátással bizonyonyal legesélyesebb, hogy egyel-jén ne az összes jvedelmek kerüljenek kiosztás alá, hanem rendre-rendre oly tartalék-alap alkottassék, mely mind a lehető — váratlan, de majdnem bizonyosan várható — károsodások visszapótlására, mind az alap folytonos öregbitésére szolgáljon. Így gondoskodunk nemcsak a máról, hanem a holnapról is. És hogy ez annál biztosabb és nagyobb mérvű lehessen: helyes, hogy addig egyáltalán ne kezdessék meg a segélyezés, valamig az összes terhek letörlesztve nincsenek; az a pár év, mely e tekintetben még előttünk áll, igaz, a szűkösködés éve lesz így, de jobb, hogy előbb essünk át a hét sovány, mint a hét kövér tehén időszakán, a nélkülözés próbái erőtedzők lesznek, s a pihenés a zsidóknak a negyven évi pusztai vándorlás után sokszorosan enyhítőbb vala, mint lett volna a nélkül.

Van azonban a véleménynek egy pontja, melyet nem tarthatunk helyesnek, illetőleg alig helyesnek. A közgyűlés megválasztotta ugyanis, az ideiglenes kezelőbizottság főhivásához képest és a többi egyházkerületek példájára, a két bizottsági tagot (és a póttagot) s elégnék tartotta azt a megjegyzést, hogy e tényből ne vonassék következtetés arra az arányra nézve, melylyel jövőre az egyes egyházkerületek az ügy intézésére befolyással bírjanak. E kijelentést nem tartjuk elég határozottnak, s úgy tetszik nekünk, hogy vagy igen keveset, vagy igen sokat mond. Mert vagy azt akarja jelenteni, hogy a 11 egyházkerület lélekszámához képest mind az intézésbe való befolyásnak, mind a részesedési aránynak egyenlőtlennek kell

az egyes egyházkerületekre nézve lennie s ez esetben nem mond eleget; vagy azt, hogy csakis az alapítvány ügyei fölötti határozathozatalra nézve követel arányos jogot a különböző nagyságú egyházkerületeknek s akkor meg igen sokat fejez ki.

A kérdés amúgy is előbb-utóbb eldöntés alá kerül, határozni kell, fájdalom immár a nemes alapító nélkül, a fölött, ha az öt református, öt ágostai és egy unitárius egyházkerület között egyenlően osztassák-e föl majdan a kiosztásra kerülő évjáradék, avagy pedig az egyes egyházkerületek nagyságához, azaz lélekszámához képest, különböző részletek jussanak-e az egyes jogosultaknak osztályrészükbe, — s minél előbb tisztába jövünk ez iránt, annál jobb.

Mi részünkről határozottan arra szavazunk, hogy a részesedési arány az egyházkerületek lélekszáma szerint állapíttassék meg, noha, talán, saját egyházkerületünk némi rövidséget szenvedne is ez által. De a protestantismus egyik alapelve: az individualismus ezt követeli, s ez előtt minden mellétekintetnek meg kell hátrálnia. Ennek az elvnek hódolva állapított meg eddig is az öt reformált superintendensia jog élvezete arányosan — a közös törvényhozásban, valamint a teherhordás, például a zsinati költségek hordozásában. Természetes tehát, hogy a Baldácsi-alap jövedelmei is ahhoz képest oszoljanak a superintendenciák között, a mint nagyobb népességök és területek a segélyre szoruló nagyobb számát hordozza.

Szerettük volna, ha egyházkerületünk nyíltan és határozottan ad vala ennek az óhajnak kifejezést s nemcsak oly burkolt módon sejteti vala célzatát. Reméljük azonban, hogy küldötteink ebben az értelemben fogják az illetékes helyen nagy nyomatékú szavukat latba vetni, s hogy a valószínűleg még ez évben összeülendő bizottság érvényt s szerep ily módon az osztó-igazságnak.

Elvárjuk.

K. Z.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

6. A darab méltatása költői tekintetben.

(Folytatása és vége.)

Nyelvezete a legszebb költői, igazán választékos, telve gyönyörű keleti képekkel, hasonlatokkal. Egymást váltják a lyrai, idylli részletek, a természetű leírások, a legkülönbözőbb szingardagság váltakozik nyelvben és képhasolatokban. A mély és hű szerelem megtalálja méltó festését a tiszta, válogatott beszélgetésben, mely ment nagyitástól, gyöngédtelenségtől. A mi illetlen, az nagyobb részben a fordítás hiányának tulajdonítható. De halljuk a híres Bossuet püspöknek jellemzését: „Az Énekek énekének mindenik része bővölködik költői szépségekben; a tárgyak, me-

lyek mindenfelől feltűnnek: a legválogatottabb növények, a legszebb virágok, a leggyönyörűbb gyümölcsök, a tavasznak virágzása és eleveisége, a mezőknek zöldelése, diszjelgő és jól öntözött kertek, kellemes folyamok, kiapadhatlan források. Az érzékek mintegy telve vannak a legdrágább természetes és mesterséges illatszerekkel, a madarak édes éneklésével, a gerlicze lágy hangjával, téjjel, mézzel és a bor legjavával. Ezen ígérethez van adva mindaz, a mi emberi alakban szép és kellemben gazdag, az édelgés, nyájaskodás, a szerelemnek gyöngédsége. Ha némely oly tárgy lenne is felmutatva, a mely úgy látszik, mintha nem összhangzanék ezen gyönyörű látvánnyal, mint az iszonyú meredeknek rémitő tekintete, a hegyeknek zordonsága vagy az oroslánok buvóhelye; czélja csak az, hogy az ellentét által más tárgyak szépségét emelje és hogy a különbözéség báját adja a kellemhez és diszhez.“ Szükségtelen lenne e jellemzéshez még valamit hozzátoldanunk, hanem lássunk a költeményből egyes részleteket.

Mindjárt maga a kezdet egyike a legmeglepőbb részeknek. Mutatja a szenvedélyes szerelemet, mely mindennél, még a bornál is jobb. A hasonlat szép. A kedves — Sulámit — annyira el van telve juhász kedvesével, hogy nem is mondja, kiről vagy kihez beszél, hanem hirtelen, váratlan kezdi:

„Csókoljon meg engemet az ő szájának csókjaival,

Mert a te szerelemeid jobbak a bornál.“ (I. 2)

Az alább idézett rész, Salamonnak Sulámittal való első beszélgetése, telve a legnagyobb hízgeléssel, ígéretekkel. E beszédben már nincs szerelem, hanem ügyes felhasználása a női gyengeségnek az által, hogy a dicséreten kezdi. Itt mindjárt egy előttünk szokatlan hasonlat, de a mely legihízgelőbb keleten, hol a ló a legnagyobb becsben áll:

„A Faraó szekereiben való lovakhoz

Hasonlítottak tégedet én mátkám.

Szépek a te orozáid, drága köveknek rendivel,

A te nyakad ékes arany lánczokkal!

Arany ékességet csinálnak tenéked

Ezüstből csinált gyöngyökkel.“ (I. 9—11)

A juhász egyszerű, egészen mezei hasonlatát szépen és találóan alkalmazza kedvesére, Sulámitra:

„Mint a lilium a tövisek között,

Olyan az én mátkám a leányok között.“ (II. 2)

Mily szép a következő leírás, mely föltünteti a Sulámit naivságát, gyöngéd és szenvedélyes szerelmét, vágyódását pásztor kedvese után. Itt Sulámit megszemélyesíti juhász kedvesét, mintegy idézi annak egykor hozzá intézett szavait; beszédeben lefesti a tavasznak fokónként való eljövételét: elmúlt a tél, virág nyílik, a gerlicze énekel, érik a gyümölcs és ismételve hívja kedvesét, hogy menjenek a szép mezőre vigadozni:

„Kedvesemnek szava! (hallik)

Ime, ő jó,

Sietvén im ez hegyeken,

Vigadozván im ez halmokon.

Hasonlatos szerelmem az őzhöz

Vagy a szarvasoknak fiához ;
 Ime ! ő áll a mi falunkon túl,
 Néz az ablakokról,
 Mutogatja magát a rostélyokról,
 Szólván az én szerelmesem nékem, mondá :
 Kelj fel én mátkám, én szépem és jöszte !
 Mert ime a tél elmúlt,
 Az eső elmúlt, elment,
 Szép virágok láttatnak a földön :
 Az éneklésnek ideje eljött,
 És a gerliczének szava hallatik a mi földünkön.
 A figefa megérlelve első gyümölcsét,
 És a virágzó szőlők
 Jó illatot adnak :
 Kelj fel én mátkám, én szépem és jöjj !
 Én galambom im ez kősziklának hasadékiában,
 A magas kőszálnak rejtek helyén,
 Mutasd meg nekem erczádat,
 Hadd halljam meg a te szódat,
 Mert szavad gyönyörűséges
 És a tekinteted ékes !“ (II. 8—14)

A következőkben a leány szépsége van leírva részletesen, keleti szép hasonlatokban. A kedves kedvesével találkozáskor, egész pásztori nyelven beszél hozzá. Mezei képek, falusi egyszerűség (IV. 15):

„Ime, szép vagy én mátkám,
 Ime szép vagy !
 A te szemeid, mint a galamboké.“

Azaz szemed kifejezi azt a galamb szelidséget, tisztaságot, miszivedben honol; majd így folytatja :

„Hajad hasonlatos a kecskéknak nyájához,
 Melyek Gileád hegyéről szökelve jönnek.“

A keleti kecskék szőre igen finom, lágy, hosszú és ha a nap süt rá, ragyogó fényt ver vissza; egy egész nyájhoz hasonlítja, valóban gazdag és szép hasonlat, valamint a következő is, hol a fogaknak fehérsége és simasága van a juhok seregével hasonlatba téve :

„Fogaid hasonlók a nyírott juhok seregéhez,
 Melyek a feredőből feljönnek,
 Melyek mind kettősöket ellenek
 És nincs azok között meddő.“

És folytatja tovább a részletek leírását :

„Olyanok ajkaid, mint a veres czerba,
 És a te beszéded ékes ;
 Mint a pomagránátnak darabja,
 Olyan két arczád hajfűrtöd között.“

Ajka piros színű, mely már magában is egyik szépségét teszi a nőnek, és ha ehhez a beszéd ékessége, édes-sége is járul, igazán bájos a nő. Keleti költők gyakran hasonlítják az arcz színét pomagránáthoz, mely fele-részben piros, vegyítve fehéres színnel, felerészben barnás, olyan, mint nálunk a szépen érett alma stb. stb.

Hasonló szép a IV. 7—16-ig terjedő rész, a mely az első felében lévő gondolatokat még bensőbb melegséggel, szerelemmel varialja. Nézzük csak a következő három verset, melyben a juhász beszél kedveséhez :

„Megsebesítettéd az én szívemet,
 Én húgom, én jegyesem.
 Megsebesítettéd az én szívemet
 Szomeidnek egy tekintésével,
 A te nyakadon való egy arany lánczozal !
 Mely édes szerelmed, én húgom, jegyesem,
 Mennyivel jobb szerelmed a bornál,
 És keneteid illata minden fűszereknél.
 Szinméz csepeg ajakidról, oh jegyesem,
 Méz és tej van a te nyelved alatt
 És ruháidnak illata, mint a Libábus illatja.“
 Szerelem, gyöngödség, igaz érzés, valóban méz és tej foly e szavakból.

Ismét egy más, úgy keleti, mint nyugati költőktől gyakran használt, de azért mindig kiváló szépségűnek maradó hasonlatokban dicsérese a kedvesnek :

„Kicsoda az, ki úgy lattatik, mint a hajnal,
 Szép, mint a hold, tiszta, mint a nap,
 Rettenetes, mint a zászlós tábor.“ (VII. 7)

Meglepő idylli jelenetet tüntet fel a VII. 10—VIII. 3-ig terjedő részlet, mely leírja a tavasz eljövését és feltünteteti azon pillanatot, midőn Sulámit juhász kedvesével végre is egyesülve örömmel hazatér Sulembe, anyja házába.

Végül még egy kis részt, a mely némileg didacticai jelleggel bír. Sulámit beszél juhász kedveséhez :

„Tégy engemet, mint egy pecsétet, szivedre,
 Mint egy bélyeget, a te karodra ;
 Mert erős a szeretet, mint a halál,
 Mint a koporsó, a buzgó szerelem.
 Annak szemei tűzesek,
 Mint a sebes láng !

Sok vizek el nem oldhatnák e szeretetet,
 A folyó vizek is nem borithatnák azt el ;
 Ha az ember minden vagyonát adná is e szeretetért,
 Mégis megvetnék azt.“ (VIII. 6, 7)

Régi időben, midőn csak kevesen tudtak írni, bizonyos jegyek, gyűrűk, pecsétetek, pecsétnyomók használtattak megerősítésre, mintegy tanúságul, és e jegyeket, mivel feltett cikkek voltak, a nyakról lelógó zsinegen, a mellen herdozták (Gen. XXXVIII. 18; Nehem. IX. 38) vagy a jobb karon (Jerem. XXII. 24). Sulámit erre czélozva mondja kedvesének, hogy tegye őt szívére, karjára, azaz legyen kedves előtte, mert a mint tovább folytatja, ő hű maradt, szerelme most is erős, mint a halál, s bár neki minden gazdagság volt ajánlva, érette mindent megvetett.

E hely ismét igen erőteljes, költői szép hasonlatokban hű feltüntetése a szeretetnek.

Az idézett részletekből látható a költeménynek valódi költői szépsége. Nem hiában tartották a zsidók régen és tartják ma is az Énekek énekét az ó-testamentom egyik legszebb könyvének. A Salamon nevén és a könyv ethetici jelentőségén kívül tehát a harmadik ok kétségkívül a könyv költői szépsége volt, hogy a kánonba fölvetették.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület KÖZGYÜLÉSE.

V. ülés jun. 3-án d. e. 9 óra.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után a püspök indítványára napi rendre tűzetett az ifjú lelkészek számbavétele.

Közjegyző felsorolta a kibocsátott ifjú papok neveit s jelenté, hogy mind a 14 ifjú lelkész beadott bizonyítványait rendben és szabályszerűeknek találta, megjegyzé azonban, hogy a bukaresti egyházközség papja bizonyítványait, katonai ügyben, főt. püspök közvetítésével, beadván, azokat nem mutathatta elő, azonban, illetékes helyről vett értesítése szerint, bizonyítványai szabályszerűek s mindeniket kibocsátásra ajánlotta.

A közgyűlés közjegyző jelentését tudomásul vevén, mind a 14 ifjú papnak kibocsátását elhatározta.

A kibocsátandó ifjú papok előszóllítván, a főt. püspök hozzájuk komolyan intő s nagyfontosságú elhivatásuk betöltésére buzdító s munkálkodásukra áldást kérő szavakat intézett.

A papi pályára kibocsátott ifjak névsora:

Balla Károly, Hidalmás, Bartalus János Bukarest, Benedek Lajos, Búza, Gál Gergely, N.-Szt.-Anna, Jancsó Lajos, M.-Ujvár, Józsa Ferencz, Völcsök, Köblös István, Nemegye, Nemes Árpád, M.-Bodon, Teleki József, Póka, Tollas József, K.-Szt.-Márton, Régeni Ferencz, Bikal, Surányi József, Ormány, Veres Sándor, Zsibó, Vizi János, Bede-Szt.-Háromság.

E lélekemelő jelenet után Nagy Péter püspököknek még a megelőző ülésen beterjesztett, de tárgyalás végett a gyűlésre kitűzött s múlt számunkban jelzett indítványai képeztek vita tárgyát.

A közgyűlés az 1, 2, 3, 4 és 6 szám alatt foglalt indítványokat teljehatásúlag, az 5 pont alatti indítványt pedig azon hozzátevéssel, hogy „a jogosultak tulajdonjoga érintetlenül hagyatván“, elfogadta és határozattá emelte.

Olvasatott az 1883 évi egyházkerületi költségvetési előirányzat átvizsgálására kinevezett bizottság előterjesztése, mely szerint az állandó igazgató tanács javaslatát elfogadhatónak tartotta.

A közgyűlés az igazgató tanács által beadott költségvetési előirányzatot az adott utasítások szerint és szabályszerűen egybeállítottan találván, úgy általánosságban, mint részleteiben, elfogadta s az 1883-ik évi költségvetést megállapította.

Olvasatott a püspök vezetése alatt álló alapokról vezetett számadások megvizsgálásáról kinevezett bizottság jelentése, mely szerint a számadások, mind bevételi, mind kiadási tételek tekintetében, teljesen rendesen vezetetteknek és igazoltaknak találtattak s a számadások terhe alól a szokott feloldozást megadhatónak véleményezte.

A közgyűlés a püspöki kezelés alatt álló pénzekről vezetett 1881—82 évi számadás terhe alól szokott fontar-

tással a püspököt feloldozta, köszönetét fejezvé ki a hű és pontos kezelésért.

Napirendre tűzetett a kérvényi bizottság jelentése s ennek folytán tárgyalatott a tasnádi egyházközségnek a sz. szolnoki egyházmegye tanácsa által ajánlattal felterjesztett azon kérvénye, melyben, az egyházközséget terhelő mintegy 8000 frt tartozásának kifizetése végett, kéri annak megengedését, hogy a papi állomás három évig ne töltsék be és a papi jövedelem adóssága törlesztésére fordíttassék.

Nem mutatván ki az egyházközség sem azt, hogy annak miből keletkeztek adósságai, sem azt, hogy minő természetűek, a közgyűlés a kérvényt áttette az áll. igazgató tanácshoz, azon utasítással, hogy a kérvényt szabályszerűleg szereltesse fel, felhatalmazván azt a kérvény érdemleges ellátására.

Ugyanazon bizottság előterjesztette, hogy a közdi egyházmegye közgyűlése kérdést intézett az iránt, hogy, tekintettel arra, miszerint a közdi-vásárhelyi egyházközség két felszentelt papi állomást tart fenn, azon egyházközség az egyházmegyei közgyűlésre hány világi képviselő küldésére jogosult?

A szervezeti törvény I. 2. fejezet d) pont alatti utasítás szerint a világi rendből annyi képviselő választandó, a hány szolgálattévő rendes pap van az egyházmegyében; a 3 fejezet b) pontja szerint pedig minden egyházközség presbyteriuma annyi képviselőt választ, a hány szolgálattévő rendes papja van. A közgyűlés kimondja, hogy a k. vásárhelyi e. község az egyházmegyei közgyűlésre két világi képviselő küldésére jogosult.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Korondi József önként tiszteletes nyugalmába lépett volt pap azon kérelmét, melyben följajti, hogy papi teendői vitelében akadályozó betegségéből felgyógyulva, engedessék meg, hogy a papi pályára visszaléphessen.

Kérelmes igazolván azt, hogy a papi szigorlatot dicséretes első osztályljal letette, 5 éven át böj-mothoni egyházközségünkben közmegelegedéssel szolgált papi minőségben és azon innen is tiszteletes és egyházas életet élt: a közgyűlés papi szolgálatra lépését megengedte, azon feltétellel, ha az igazgató tanács előtt igazolja a marosi egyházmegye előljáróságától kiállítandó bizonyítvánnyal azt, hogy papi állomását nem valamely kánonikus hiba következményei elől való menekülés végett hagyta el.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a n.-sajói egyházmegye közgyűlésének azon kérését, hogy engedessék meg neki az ötödik gondnoki állomás szervezése és betöltése.

A közgyűlés a n.-sajói egyházmegyében a harmadik algondnoki állomás szervezését és leendő kijelölésre annak betöltését megengedte.

Ugyanazon bizottság előterjeszté az uzoni egyházközségnek képviselői kérdésben felterjesztett kérvényét.

A közgyűlés kimondotta, hogy az uzoni egyházközség, bár külön egyházkerületi képviselő küldésre jogosult, az egyházkerületi képviselő választásban az egyházmegye részéről részt vehetvén, egyúttal köteles az egyházmegye

réséről külföldre egyházkerületi képviselők díjának fedezéséhez aránylagosan hozzájárulni.

Ugyanazon bizottság előterjesztette brassói egyházközségünknek az egyházmegye közgyűlése által ajánlattal felterjesztett kérvényét, melyben, felfejtve egy segéd papi állomás felállításának s fentartása végett segélyezésének halaszthatlan és égető szükségét, kéri, hogy, a 400 frtban és 100 frt. szálláspénzben megállapított, segédpapi fizetés fele része, 250 frt., az államsegélyből rendszeresen kiadandólag szavaztassék meg a segédpapi állomás javadalmazására. — A közgyűlés a fentforgó nyomós indokokból, a brassói egyházközség segédpapi állomásának felállítását megengedi és addig, míg az egyházközség kedvezőbb anyagi helyzetbe jut és ezen állomás fentartásáról önjerején gondoskodik, az egyházkerületi házipénztárból évi 200 frt. rendszeres segély szavaztatott meg.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a csombordi egyházközségnek az egyházmegye ajánlatával felterjesztett kérvényét, melyben az eddig jobbágy telek után fizetett papi kepe, a házas párok által ágyszám szerint átváltoztatásával módosítva kiállított papi díjlevél helybenhagyását kérte. A közgyűlés, tekintve, hogy a papi kepe ezen módosítással némileg emelkedik s annak kirovása arányosabb kulcs szerint eszközöltetik, a díjlevelet helybenhagyta.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Láng Károly, missionarius pap, kérvényét, melyben fizetése felemeléséért folyamodott. — Elintéztetett közgyűlés 44 jksz. a. kelt határozatával.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Babos Gábor, m.-frátai iskolai gondnok kérését, melyben az iránt folyamodott, hogy Nagy Géza, énekvezértanító, állomásáról mozdíttassék el. — A közgyűlés utasítja folyamodót, hogy panaszát az illetékes egyházi hatósághoz adja be.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a sövényfalvi egyházközség kérelmét, melyben a tanítói kepe leszállításáért folyamodott. — A közgyűlés a különben is csekély tanítói fizetés lejjebb szállítását nem engedte meg.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Soos Károly, h.-lápósi pap kérelmét az egerháti egyházközség által 1873—1879 években eltartoztatott fizetése kiadatása iránt. — Nem lévén a kérelem felszerelve s különösen nem lévén kitéve, hogy díjlevélileg és mily fizetés adásra köteleztetett az egyházközség: a kérvény a közgyűlés által nem volt figyelembe vehető.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a n.-szobeni egyházközség keblai tanácsának kérelmét, papjuk által a katonaság körül tett feles papi vizsgálatoknak évi 200 frttal az államkormány által leendő díjaztatásának kieszközlése iránt. — A közgyűlés a kérvényt átteszi az állandó igazgató tanácshoz, a szükséges adatok beszerzése után, a vallás- és közoktatási miniszter urhoz felterjesztés intézése végett.

Ugyanazon bizottság előterjesztette az unokai leányegyházközségnek az egyházmegyei közgyűlés által ajánlattal felterjesztett kérvényét, melyben a papi és tanítói fakepé-

nek a Csobán nevű erdő jövedelmével megváltoztatása végett folyamodott. — A közgyűlés a kepe változtatást megengedte azon indokból, mert azon közhely, honnan ezelőtt a fakepe fizettetett, felosztatott s a régi kepe, megfelelő fa illetőség biztosított az egyházi jövedelem csökkenése nélkül.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a gerendi egyházközségnek az iránti kérelmét, hogy az iskolának államivá tétele által csak énekvezérnek maradt kántor-tanító újból kiállított díjlevele megerősítették. — A közgyűlés a kérvényt visszautasítja az egyházmegyéhez, szabályszerű úton leendő felterjesztés végett.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Tolvaly Zsigmond, sz.-udvarhelyi pap az iránti folyamodását, hogy a reversalis alól oldoztassék fel. — A közgyűlés a kérvényt átteszi a köztörvényszékhez véleményadás végett.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a sz.-udvarhelyi egyházmegye közgyűlésének kérvényét, hogy az önálló gazdaságot folytató felnőtt nőtlen egyének és özvegy gazdák kepefizetési kötelezettsége állapíttassék meg. — A közgyűlés kimondja, hogy az önálló gazdaságot folytató özvegy nők a díjlevél szerinti egész kepe fizetni kötelesek.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Tokaji János, m.-bogáti pap kérvényét, melyben a maros-ludasi állami iskolában végzett vallástanításért tiszteletdíj kieszközlését kéri a m. kir. vallás- és közoktatási miniszter urnál. — A közgyűlés a kérvényt átteszi az állandó igazgató tanácshoz elintézés végett.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a fintaházi egyházközségnek a marosi egyházmegye közgyűlésének pártoló ajánlatával felterjesztett az iránti kérvényét, hogy a harmadik kalangya búza és egész zab kepe 5 hold 385 □ öl területű földbirtokkal megváltathassék, illetve kicserélésére engedélyeztessék. — Miatán a marosi egyházmegyének, a kepe részletes megváltása tárgyában beadott, indítványa mostan nem tárgyalhatott: ezen ügy, ez idő szerint, függőben hagyatott.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a rigmányi l. egyházközségnek a marosi egyházmegye közgyűlésének pártoló ajánlata mellett felterjesztett azon kérvényét, hogy addig terményben kiszolgáltattott s összesen 295 frt. 86 kr-ra becsült kepe illetőséget, 5025 frtra szaporodott kepeváltásának tőkéje kamataiból évi 350 frttal megváltassa. — A közgyűlés a kérvényt átteszi az állandó igazgató tanácshoz azon utasítással, hogy, ha a kepeváltás tőkét teljesen biztosítottnak és ez által a papi fizetést kárpótoltnak találja, a kepe megváltást és a tőkéről való intézkedést rendelje el.

Az indítványi bizottság előterjesztette a marosi egyházmegye közgyűlésének indítványát a szervezeti alaptörvény II. e) pontja oly módon való megváltoztatása iránt, hogy elenyészne az az aránytalanság, mely az egyházkerületi közgyűlés tagjai közt az által áll fenn, hogy a 350 ezer lelket számláló egész egyházkerületnek 68 választott képviselője van, míg a kollegiumi 2621 tanulót 42 rendes

tanár képviseli. — Az egyházkerületi közgyűlés szervezétének s tagjai összeállításának kérdésével összefüggő e nagyfontosságú ügy nem lévén a kellő előkészítés nélkül tárgyalás alá vehető: az indítvány áttétetik az állandó igaztanácsához, avval az utasítással, hogy ez iránti véleményes előterjesztését, a kollegiumok és egyházmegyék meghallgatásával, tegye meg a jövő egyházkerületi közgyűléshez.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a marosi egyházmegye indítványát az iránt, hogy a kepe megváltás részletesen és fokozatosan is végrehajtható legyen. — A közgyűlés az indítványt áttette az állandó igazgató tanácsához, azon utasítással, hogy az iránti véleményes előterjesztését az egyházmegyék és püspöki vizsgálat alatti egyházak meghallgatásával tegye meg a jövő évi egyházkerületi közgyűléshez.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a n.-sajói káptalan indítványát, mely szerint azok a gondnokok, a kik egy évig indokolatlanul nem vesznek részt a gondjaira bízott terület vagy intézet ügyeinek intézésében lemondottaknak tekintessenek. — A közgyűlés az indítványt egész terjedelmében elfogadta s határozattá emelte.

Ugyanazon bizottság előterjesztette a kézdi egyházmegye azon indítványát, hogy a hit- és erkölcsstan tanításához, tantervünkben kiszabott tananyagokhoz képest szükséges vezér- és tankönyvekről történjek gondoskodás. — A közgyűlés ez indítványt elvileg helyeslőn, utasítja az állandó igazgató tanácsot, hogy a tanári értekezlet kihallgatásával a lehetőségig gondoskodják a hiány pótlásáról.

Ugyanazon bizottság előterjesztette dr. Kovács Ödön indítványát, mely szerint az állandó igaztanács megbizandó, hogy intézkedjék, miszerint az állomás nélkül maradt, tanítói vizsgálatot tett jó bizonyítványú theologusok helyettesítsenek el ideiglenesen és részesítsenek érdemeikhez képest az iskolai beneficiumokban azon tanintézeteknél, melyeknél érettebb ifjak hiányában, mint magántanítók, különben is fontos és hasznos szolgálatot teljesíthetnek. — A közgyűlés ezen indítványt oly utasítással teszi át az állandó igazgató tanácsához, hogy a kollegiumi előjárásokkal egyetértenőleg lehetőleg és sürgősen intézkedjék, jó bizonyítványú végzett theologusaink ily értelmű segélyezése iránt.

Ugyanazon bizottság előterjesztette Nagy Domokos az iránti indítványát, hogy miután az új papok kibocsátása a közgyűlés megnyitása után negyednapra történik, és így, a közgyűlés megnyitja alkalmával, istenitisztelet nem tartatik, mondassék ki hogy a közgyűlési tanácskozások megkezdése előtt rövid ima tartandó a gyűlésteremben, az imádságot a püspök vagy egy általa kinevezett felszentelt egyén teljesítvén. — A közgyűlés az indítványt elfogadta és fölkerlte főt. püspök afiát a közgyűléseket megnyitó ima megtartására.

Olvastatott az egyházkerületi volt pénztárnok, Bányai Vitális által a közalapról és avval kapcsolatos melléklapokról beadott számadások felülvizsgálására kinevezett bizottság előterjesztése. — A közgyűlés a bizottság előter-

jesztését tudomásul vévén, volt pénztárnok, Bányai Vitális a közpénztár és melléklapjairól 1867—1873 évig terjedő számadása terbe alól, szokott fentartással, a jelentés értelmében, feloldozta és az újabb igazolásra 5 évi időt tűzött ki. A még be nem adott számadások bevétele és keblki megvizsgálásával az igazgató tanács bizatik meg.

Olvastatott a Deák József, pénztárnok által beadott számadások felülvizsgálására kinevezett bizottság jelentése, mely kéri utasíttatni a pénztárnokot, hogy, tekintettel a hátrálékban lévő számadásokra, a tartozási és letéti alapokról évenként terjeszzen föl számadást a közgyűléshez. — A közgyűlés a bizottság ajánlatát elfogadva az abban jelzett utasítás teljesedésbe vétele mellett a jelzett számadások terbe alól, szokott fentartással, feloldozta pénztárnokot s az igazgató tanácsot megbizta a kamahátrálékok gyors felhajtása iránt a további lépések megtételére.

Ezzel a gyűlés feloszlott.

VI. ülés.

Jun. -n d. e. 10 órakor.

A múlt ülés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesítettett, mire elnöklő főgondnok felhívta a gyűlés tagjait, a papszentelési ünnepélyen való megjelenésre. Ez ünnepély befolyásáról lapunk egyik számában már referáltunk.

Az ünnepély végeztével a gyűlés ismét áttette gyűléhelyét a főtanoda nagy termébe, hol a papszentelési actusról fölvett jegyzőkönyv hitelesítése után, b. Bánffy Albert főgondnok az ez évi egyházkerületi közgyűlést a következő magvas beszéddel zárta be:

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Sorsom kegyének tulajdonitom azon kiváló szerencsét, hogy tanácskozásait jelen befejezésig vezethetém. Nem erőmben vetett bízalom, mert érzem korom természetes gyengeségeit, de a hivatali állomásnál fogva rám nehezédő kötelesség érzete és mindennek felett e tisztelt közgyűlés elnézésében helyezett reményem bátorított arra, hogy jogosult elődöm tapintatos és bölcs vezetése után kísértsem meg az önöki tisztet viselni. Az egyetértés és az egymás nézetei iránt nyilvánult kölcsönös tisztelet fentartását megkönnyíték nekem önök mindannyian, miért fogadják köszönetemet. Megkönnyülék azon elnézés ajándékozásával, melylyel irányomban viseltetének. Tették ezt közös anyaszentegyházunk magas rendű céljai szolgálatában, melyeknek érdekében vallásos buzgólomtól áthatott akarattal működtek közre a tanácskozás alá bocsátott ügyekben.

Hálás köszönetemet kell nyilvánítanom első sorban a Méltóságos és Főtiszteletű püspök úrnak, nemcsak az irányomban ez alkalommal is, mint mindig, változatlanul tanúsított támogatásáért, de méltán fejezhetem ki az egész egyházkerületi közgyűlés köszönetét is azon fáradhatlan közreműködéséért, melylyel igazgató tanácsunkat bölcs előrelátása világánál tapintatosan vezette és lehetővé tette, hogy anyaszentegyházunk fontos ügyei szerencsés és sikeres elintézése elé gördülő nehézségek elháríttassanak; kiváltképpen kell mindnyájunk köszönetét kifejeznem azon kitünő magatartásáért, mélyre pillantó bölcsességéért, melylyel a kö-

zölebbi országos zsinat alkalmával egyházkerületünk érdekeit, őseinktől öröklött jogait védeni tudta, a testvér egyházkerületek képviselőit képes volt ékesszólása erejével meggyőzni a felől, hogy némi tartózkodásunkat nem separalisticus törekvések idézték elő, hanem vérünkké vált hagyományos ragaszkodásunk törvényesen biztosított jogainkhoz, intézményeinkhez.

Tisztelt elődöm a fájdalom és kegyelet szent kötelességét teljesíté, midőn feljítá emléket két világi gondnokunk elvesztése által bennünket ért veszteségnek; nem akarom a fájó sziveket érinteni, de akaratlanul is előm idézi az emlékezet két buzgó tanár emlékét is, kik ép ez intézetet szolgálták, melynek vendégszerető hajléka a közgyűlést befogadta. Áldott legyen emlékezetük!

Mielőtt búcsút vennék és a jelen közgyűlést berekeszteném, nem mulaszthatom el kifejezést adni a mindnyájunk által érzett hálának a jelen közgyűlés folyama alatt is nyilvánult áldozatkészségért, melylyel anyaszentegyházunk magas érdekeit — saját érdekünk háttérbe szorításával, szép czélú alapítványok tétele által — nem csekély mértékben szolgálták egyesek és kifejezem azon mindnyájunk keblében élő óhajást, hogy anyaszentegyházunk legbuzgóbb hive, áldozataiban ki nem fáradó megteremtője és fontartója egyik tanodánknak, a mindnyájunk által mélyen tisztelt gr. Kun Kocsárd drága életét tartsa meg a mindenek ura, hogy sikeres áldozatkészségének örömeit még sokáig élvezhesse. Adja Isten, hogy az ő segedelméből nevelt ifjabb nemzedék mély háláját bebizonyíthassa a jóltevő alapító iránt. A hála és elismerés e szavai után a jelen egyházkerületi közgyűlést bekesztettnek nyilvánítom.

Lelkes éljenek követték az érdemekben megöszült elnök szavait, mire főt. püspökünk emelkedett fel székéből a főgondnok elnöknek lankadatlan buzgalmaért és tapintatos eljárásáért, melyet a közgyűlés folyama alatt tanúsított, köszönetet mondandó.

Ismét viharos „éljen“ zúgott fel, s a gyűlés emelkedett hangulatban szétoszlott.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának évi működését tárgyazó

J E L E N T É S E.

(Vége.)

12. A 1/100. alatt mellékelt kimutatás szerint 1881. évben biztosított egyházi testület közül az első magyar általános biztosító társaságnál biztosított 129. Ez utóbbiak által biztosítási díjban fizettetett összesen 2133 frt. 37 kr., mely összeg után az egyházkerületi papi özvegy-árvai gyámintézet javára szerződésileg biztosított jutalékban bevétel 144 frt. 2 kr., s a biztosítóknak visszaadott 119 frt. 24 kr. A múlt közgyűléstől jelenig szenvedett tűzkár megtérítéséül az első magyar ált. biztosító-társaság által kárpótoltatott 2 egyházközség 677 frt. 67 kr. értékben.

Ezen biztosító-intézet ujjlag kedvezményt nyújtott

egyházkerületünk részére az által, hogy az ügynökségek által eszközölt egyházi biztosítások után is biztosított az egyházkerületi özvegy-árvai gyámintézet részére 5% jutalék. A biztosító egyházközségek az 1/100. alatt csatolt kimutatásban vannak feltüntetve.

13. A főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyása fenntartásával a következő intézkedéseket tette:

a) Sz.-Földvár s Nagy-Pacsal községekben állami iskola állíttatván fel, a felekezeti iskolánk megszüntetését és a sz.-földvári egyházközségünk papjának az állami iskolai tanítással lett megbízását engedélyezte;

b) a borzási egyházközségnek, a bagosi, a lecsméri egyházközségnek az ippi egyházközséghez, a récsei egyházközségnek a varsolczi egyházközséghez csatoltatását engedte;

c) a zsigódi egyházközség papi állomásával egybekötött fizetés fölemelésével kiállított díjlevelet helybenhagyta, a goroszlói papi fizetés módosítását megengedte, a s.-sz.-györgyi egyházközség által — kevés fizetés-emeléssel kiállított kis-papi díjlevelet helybenhagyta;

d) A szászvárosi leány-tanítói állomásnak megszüntetése és a leány-tanítónak a szászvárosi Kún-kollegium 3-ik elemi osztályú növendékei tanításával leendő megbízása engedélyeztetett. Az al-dobolyi egyházközségünk felekezeti iskolája mellé új tanítói állomás rendszeresítése helybenhagyott. Az egerbegyi, kidei és ajtóni egyházközségünk által fizetés emeléssel módosítva kiállított énekvezér-tanítói díjlevelek megerősítették, a márkosfalvi módosított énekvezéri díjlevél ideiglenesen, — a jelenlegi pap életében — a maksai egyházközség módosított énekvezéri díjlevele véglegesen helybenhagyott;

e) a szászvárosi Kun-kollegium tanárai által alakítandó tanári özvegy-árvai gyámintézet szabályzatát megerősítette;

f) a kóderi desolált egyházközség fekvőségei eladása folytán befizetett 535 frt. vételári összeg bevételét s központi kezelés alá helyeztetett.

Engedélyezve lett a következő követelések kitorlása:

A) A kolozsvári collegium tőkekönyvéből

a) Szőcs Lajos bérlő ellen 171 frt. 20 kr. hasznóbér;

b) br. Józsi Miklós ellen 22 frt. 61 kr. bihai marjorbér;

c) Pataki Sándor ellen 64 frt. elszámolás folytán.

d) Mezei István ellen 35 frt. 70 kr. n.-csáni hasznóbér;

e) Bartha József ellen 232 frt. 93 kr. elszámolás folytán;

f) Tolvaly Zsigmond ellen 950 frt. 66 kr. hasznóbér;

g) Péchy Elek s társa ellen 65 frt. 10 kr. adomány;

h) Szakács István ellen 50 frt. adomány beszám. folytán;

i) Debreczeni József tanár 100 frt. segély;

k) Bors Albertné ellen a m.-győrő-vásárhelyi birtok átvétele folytán a birtok vételára.

B) A m.-vásárhelyi collegium tőkekönyvéből:

a) Csató Gábor ellen 54 frt. 60 kr. kegyadomány tőrlése engedélyeztetett.

D) A szászvárosi Kun-kollegium tőkekönyvéből: br. Nopcsa László csődbe jutott adós ellen 3515 frt. és 5145 frt. követelések törlése engedélyeztetett, a követelés részben való fedezése végett megvásárolt herczegányi birtok 4560 frt. vételárának leszámításával.

C) A zilahi kollegium tőkekönyvéből: 17 adósságszemben vezetett s legnagyobb részben önkényes adományokból keletkezett 542 frt. 30 kr. tőke és 352 frt. 84 kr. kamat felhajtatlan követelés kitörlése engedélyeztetett.

14. Anyaszentegyházunk vallás-erkölcsi és nemzetiségi érdekei megvédésére s a szegénysorsú jó tanulók gyámoltására nagybecsű alapítványt tettek az alább megnevezett, fenkölt szellemű alapítók:

a) b. e. Kendeffy Pál nagy terjedelmű főúri birtokának föltételes örökösévé tette a szászvárosi, hátszegi, brettyei és ö.-boldogfalvi egyházközségeinket. Az ö.-boldogfalvi egyházközségünknek urasztali készletek beszerzésére 500 frt., a papi teendők díjazásáért 500 frt. p. p. urbéri kötvényt hagyományozott s intézkedett, hogy az ö.-brettyei egyházközség papi fizetése pótlására évi 40 frt. szolgáltságok ki.

Tekintve a hagyaték hitbizományi természetét és azt, hogy ha az örökösödési joghoz kötött föltételek netalán be is következtek volna, hozzávető számítás szerint legkevesebb 100 év folya le a hagyaték tényleges birtokbavételéig: a hitbizományi várományosokkal oly békeegység kötött, mely szerint mélt. Koudeffy Sámuel úr nevezett négy egyházközségeink föltételes örökösödési joga megváltásába 1000—1000 frt., együtt 4000 frtot fizet, az öralya boldogfalvi egyház és pap részére tett 1000 frt. p. p. urbéri kötvényt befizeti és az ö.-brettyei egyházközség részére kikötött évi 40 frt. járulékot 800 frt. tőke letétele által váltja meg;

b) b. e. Cserényi Károly nagy részben családi alapítványra és tanulók segélyezésére, $\frac{1}{6}$ -od részben pedig egyházkerületünk rendelkezésére, tekintélyes összeget hagyományozott, oly meghagyással, hogy az alapítványból a kaczkói, árpástói és a.-balásfalvi egyházközségünk papi fizetése emelésére 400—400 frt., A.-Balásfalván egy kis imaház építési költségei fedezésére 800 frt. fordítottassék, s könyvtára szállítottassék el az adományos deési egyházközségünkhez;

c) már néhai Gazda Rózália b. e. Somogyi Sándor verese gyházi pap özvegye 100 frt. alapítványt hagyományozott a m.-vásárhelyi kollegiumnál kezelendőleg azon családból leszármazó szegény jó tanulók segélyezésére;

d) Ugron István birtokos 500 frt alapítványt tett le b. e. anyja, Ugron Józsefné, szül. Székely Borbára emlékére a sz.-udvarhelyi kollegiumhoz $\frac{2}{3}$ részben szegény jó tanulók segélyezésére, $\frac{1}{3}$ részben a kollegium szükségei fedezésére;

e) Háver Mihály, a hátszegi egyházközségünk már megboldogult, áldozatkész, buzgó hiva s ezen egyházközségünk anyagi ügyeinek rendezője, végrendeletileg teljesen biztosította nevezett egyházközségünk anyagi jólétét s jótéteményét azon kívül több egyházi területre is kiterjesztette.

15. Egyházkerületünk főgondnoka mélt. Zeyk Károly afa, sokoldalú elfoglaltatása miatt akadályozva lévén a szegény egyházmegyénk főgondnoki állomásával egybekötött teendői tovább folytatásában, — ezen állomásáról lemondását beadta. Lemondott továbbá állásáról Császár Bálint, sepsi egyházmegyei tanítók részéről megválasztott egyházkerületi képviselő.

16. Fájó érzéssel emlékezik meg egyházkerületünk közgyűlésének ez idő alatt elhunyt jeles tagjairól: Br. Ke-

mény István, a n.-enyedi Bethlen-kollegium, a gy.-fehérvári és n.-enyedi egyházmegyék főgondnoka, a csombordi egyházközség patronusa és egyházi közügyek lankadatlanul tevékeny vezetője s az ősi főúri jellem kimagasló alakja nincs többé.

Csak a múlt évi egyházkerületi közgyűlésen marosi egyházmegyénk főgondnokául megválasztott gróf Bethlen István, a kükküllői egyházmegyénk algondnoka Pallos István, a görögényi egyházmegyénk ifjú algondnoka, Teleki Géza gróf, továbbá Sámi László és Jancsó Lajos kollegiumi tanárok, a közügyek tevékeny, buzgó munkásai bevégezték pályafutásukat.

Béke hamvaikra!

Az áll. igazgató tanácsnak Kolozsvárt 1882 évi május 22-én tartott üléséből.

Nagy Péter,
elnök.

Bodor Antal,
titkár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, jun. 17.

— Szász Gerő, a kolozsvári ref. egyházközség első papja és esperes, lapunk alapítója, folyó hó 17-én házassági frigyre lépett a mivelt lelkű Gyujtó Róza kisasszonnyal. Szerencsét és boldogságot kívánunk a szép frigyhez!

— Emlékkünnepélyek. A helybeli ref. főiskolánál a tanév folyó hó 28-án tartandó bezárási ünnepélyén Hegedüs István igazgató tanár zárbeszéde kapcsán emlékbeszédet fog tartani a főiskolának ez év folyamában elhalt két jeles és feledhetetlen emlékü tanára: Sámi László és Jancsó Lajos felett.

— Lukács Ödön nyíregyházi ref. lelkész és felsőszabolcsi esperesnek „Vasárnapi, ünnepi s alkalmi imák szószéki használatra” című műve kikerült már a sajtó alól. A csinos kiállítású műre, melyet szerző gr. Károlyi Tiberné szül. Degenfeld Schomberg Emma grófné ő méltóságának ajánlott mely tiszteletre s kegyelethez jelölül, felhívjuk olvasóink becses figyelmét addig is, a míg időnk lenne kellően és részletesen méltányolni.

— A következő sorok közlésére kérttünk föl: A tiszáninneri hely. hitvallásúak egyházkerületének Miskolczon levő felsőbb leánynevelő intézetében egy tanító-nevelőnői állomásra pályázat hirdettetik. Ezen állomással össze van kötve: a német és francia nyelvnek elméleti és gyakorlati tanítása, az ezen két nyelvben tökéletes jártasság, a szabad kézírás tanítása, az intézetben bentlakó növendékekkel együtt lakás, az azokra való felügyelet. Fizetés: készpénz 300 frt., évnegyedenként fizetve, az intézetben való teljes ellátás, mely 500 frtnak felel meg. Pályázni kívánók fölszerelt folyamodványaikát 1882. augusztus 1. napjáig, főtiszteletű Kun Bertalan superintendens úrhoz Miskolczra küldjék be. Pályázatnál protestansoknak, a zongorában és kézi munkában is jártasoknak előny adatik. Miskolcz, 1882 junius 11. Az egyházkerületi leánynevelő felügyelő bizottsága.

— A zsinati emlékkönyv, melyet Dömény József nagyberényi ref. lelkész szerkeszt, e hó végén már elhagyja a sajtót és a jövő hóban szét fog küldetni a megrendelőknek. E hírrel kapcsolatban megemlítjük azt is, hogy nevezett lelkész társunk a békésmegyei gazdasági egylet által kitűzött irodalmi kérdésre nyitott pályázatban résztvett és a biztosításról irt népszerű művével 70 arany pályadíjat nyert.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b. farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beíratás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

196 11. 10.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: A kameratikum kiosztása. Sz. B. — Jelentés az erdélyi ref. egyházkerületi tanügy állapotáról. (Előterjesztette Parádi Kálmán tanügyi előadó a kerületi közgyűlés jun. 1-i ülésén.) — Helyreigazítás. Vályi Pál. — A világ felgyása. — Tárca: Mutatvány Hugó Viktor Torquemadájából. Várnai (B.) Sándor. — Különfélék. — Szerkesztő postája.

A KAMERATIKUM KIOSZTÁSA.

Kolozsvárt, 1882 jun. 23.

Annak idején töméntelen szó fecsérlődött a kameratikum beneficium kivivott fölemelésének személyi oldalára, legkivált olyanok részéről, a kik az ügy igaz mivoltáról sejtelemmel sem bírtak, — a mi különben a belátók előtt nem lehetett valami meglepő: a legtöbb kérdésben azok szoktak a lehangosabb szót vinni, a kik legkevésbbé értenek hozzá. De a dolog érdeméhez — a mint ismét rendesen történni szokott — úgy szólván hozzá sem szólott senki, vagy a mi erre nézve elmondott, a legnagyobb tájékozatlanság bélyegét hordozta magán.

Nekünk nincs szándékunk e helyen a dolog jogtörténelmi oldalát fejtegetni, nem kívánjuk elősorolni az 1698-ban kieroszakolt productio megindulásától mindazokat a mozzanatokat, melyeken az ügy mindaddig átment, a mig a mostani békeegyezség megkötöttet. Ott fekszenek az adatok az áll. ig. tanács levéltárában s egyházi életünk majdani történetírója talán földaritendi egykoron, hogy milyen bölesen cselekedett egyházkerületünk, a midőn a pörfolytatás helyett ezt a békés megoldást juttatta eredményre. De érdekesnek tartjuk az évi 10,000 frtban kivivott eredmény fölőszításáról némelyeket elmondani, erről a határozattá emelt tervről, a mely szintén szóbeszéd

tárgyává tétetett hirlapi úton, de a melyet a közgyűlés 18-as bizottsága, alapos és részletes tanulmányozás után bibátlannak talált, s a melyet a közgyűlés változatlanúl tön magáévá.

Az alapítólevelek, sőt akár csak más egykorú bizonyító irások is csak 36 jogosúltra vonatkozólag állván a hatvan érdekelt közül rendelkezésre, más alapról kelle gondoskodni, a melyen a kiosztás terve kidolgozható legyen s e tekintetben irányadóul az az egyházi kimutatás fogadtatott el, a melyet főhatóságunk 1699-ben az állammal szemben készítet, a mikor a Leopoldi hitlevél világos kötése ellenére minden 1698-ig élvezett kamarai járandóság kiszolgáltatása megtagadtatott. Jó segítségül szolgált e mellett egyfelől magának az 1698 és 1699 évi produkcionak jegyzőkönyve, mely bár nem foglalja magában mindazt, a mit az egyházi kimutatás, de a mit magában foglal, teljesen megegyező a kimutatás adataival s másfelől az a tény, hogy e két jegyzék adatai a meglévő eredeti okmányokkal és egykorú bizonyító okiratokkal pontról-pontra egybehangzanak.

Ezekből az utbaigazító okmányokból*) kitént, hogy huszonhat**) olyan jogosúlt jelentkezett már legelején jo-

*) Ajánljuk e két okmányt e t. szerk. úr figyelmébe egyház-jogtörténelmi szempontból igen érdekes volna közzétételök. (Alkalmoszerűleg közre fogjuk adni. Szerk.)

**) Ezek a következők: A dévai pap és tanító; a hátszegi pap és tanító; a kriscsori, alvinczi, váradagai, a zalatnai, abrudbányai papok; a görgényi esperes; a görgényi pap és tanító; a kaáli, ernyei papok; a kézdi-vásárhelyi egyház; a székely-kereszturi pap és tanító; a böződi (és böződujfalvi) pap a kővári, szamosújvárnémeti, a gyulafehérvári első és második pap; a két fehérvári professor; a sófalvi, a radnótai, a medvesi (medvesiensis) és az egeresi papok.

gai elismertetése végett, a mely azóta soha sem élvezte a fejedelmi alapítványt, a melyek számára tehát mindenk előtt ki volt számítandó a fölemelt évjárandóságból az a járadék, a mely részökre jutott volna a múlt évszáz elejétől fogva, ha az akkori államkormány meg nem vonja vala jogaik elismertetését. E kiszámításból kitűnt, hogy amaz önkényes megváltási kulcs szerint az eddig élvezett háromezerháromszáz forint helyett hatezer pár száz forint lett volna eddig a hatvan jogosult részére kiutalványozandó, s így újabb, arányos fölosztás alá valamennyi jogosult számára az a hétezer pár száz forint került másodsorban, a mely e jogok restitúciója után a fölemelt évjárandóságból fönmaradt. Sőt ez sem egészében, mert előbb szintén restituálandó volt az a másfél száz frt., melyet a multbeli önkényes kormányok a bözödújfalusi, a kolozsi és a tordai járandóságokból az ottani róm. kath. plébánusok számára confiscáltak, s mely jogtalan levonások a mostani pöregység által szintén elenyésztettek. E helyreépítéseknek lön aztán eredménye, hogy az eddig élvezett járandóság vételjogosultjainak járuléka s az újan belépő élvezők régi arány szerint kiszámított élvezményei majdnem 2.-szorosokra emelkedtek — miután az egész összegből leszámított a fölvételi helygilleték s a régi kiosztás némely tévedései helyreigazítottak. Így, hogy a régi élvezők közül is idézzünk egyet, p. o. a kolozsvári egyház és tanoda az eddigi 1383 frt. 28 kr. helyett (melynek tulajdonképen az eddigi arány szerint is 1601 frt. 25 kr-nak kell vala lennie) a folyó éven kezdve 3619 frt. 78 kr. évjáradékban fog részesedni. Az újan belépő jogélvezők között első sorban említendő a fehérvári (most már nagyenyedi) két professor 1596 frt. 26 krnyi évjáradéka, melyet a kollegiumnak természetesen a tanerők szaporítására kell majdan fordítania. Jelentékenyebb összegekkel szerepelnek, továbbá a kolozsi pap a restitúció után 561 frt. 75 krral, a dévai pap 280 frt. 27 krral, az alvinczi pap 439 frt. 12 krral, a zalatnai és abrúdbányai papok egyenként 249 frt. 23 krral, a kézdivásárhelyi egyház 223 frt. 51 krral, a gyulafehérvári két papi állomás 458 frt. 90 kr. és 130 frt. 54 krral, a radnothi pap 162 frt. 19 krral stb. Szerepelnek még kisebb összegű járandóságok is, de a melyek az újan belépők imént közlött névsorának tanúsága szerint mind igen jól helyre jutnak s a szegényes kálvinista papi fizetésekben jókorát lendítenek.

S immár folynak e járandóságok évről-évre, a mai kormány méltányossága és az áll. ig. tanács szívós ügyintézése folytán de melynek, hogy ilyen eredménye lehessen, alig remélhetik vala azok, a kik a kérdés benső történetével ismeretesek s a kik tudják, minő fázisokon ment át az ügyjárandóságok első megtagadása, sőt akár csak a felelős miniszterium újabb életbelépte óta is.

A javadalmak élvezői hamar el fogják felejteni jövedelmünk e nem remélt és váratlan szaporodásának körülményeit, történetét — de legalább e helyen legyen örök emlékezetnek okáért följegyezve, hogy néhai b. e. Incze Mihály, a kolozsvári egyházmegye felejtetetlen főgondno-

ka volt az, ki az újabb alkotmányos aera kezdetén — ha bár csak a kolozsvári egyházat illetőleg is — napirendre hozta a kameratikum kérdését s így a siker kivívásában szintén megkövetelheti az elismerésből a maga osztályrészét.

Sz. B.

JELENTÉS

az erdélyi ref. egyházkerületi tanúgy állapotáról.

(Előterjesztette Parádi Kálmán tanúgyi előadó a kerületi közgyűlés jun. 1-i ülésén)

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Az 1880—81 tanév legtermékenyebb előkészítője vala azon kimagasló egyetértésnek, melynél fogva annyi sok esztendei feszült várakozás után magy. ref. egyházunk a közoktatás terén határozott álláspontot foglalhatott. Megértve a kor intő szavát, mely a fokozatos tevékonyságot követeli a haladásra föltételül, magy. ref. egyházunk a haladás, a reform. útjára lépett, midőn a „közoktatási szervezet szabályzata“ czimű, oly sok erő közreműködésével készült konventi javaslatot az egyetemes zsinaton (1881 nov.) tárgyalás alá vette és végleg megállapította.

A konventi javaslat és a már megállapított törvény közt alapvető különbség nincsen és a törvény csak annyiban különbözik a javaslattól, hogy belőle — a stilaris módosításokat és csekélyebb kihagyásokat nem számítva — törölve vannak mindazon szakaszok, melyek nem a szervezetre és iskolai rendszerre, hanem inkább a rendtartás körébe tartoznak; ennek következtében érintetlenül maradt az egyes egyházkerületek azon joga, hogy kisebb fontosságú ügyekben, a helyi viszonyok és körülményekhez képest szabadon intézkedhessenek.

Nem lehetvén czélom ezen új alkotás részletes ismertetése, melyet különben a közkezen forgott nyomtatott javaslatokból a főtiszt. közgyűlés t. tagjai jól ismernek, addig is, míg kihirdetnének és foganatba vétetnének, felemlitem, mint mivelődési misszionk egyik igen fontos eseményét, mely felett örömmel kell eltelnünk mindnyájunknak, hogy elvégre itt az idő, melyben összes magyar reformált egyházunk köznevelés- és közoktatásügyének rendezése megvalósul; itt az idő egyházkerületünkre nézve is, hogy az évek óta és sok tekintetben avúltak tapasztalt oktatási rendszerünket átalakítsuk, a várakozó helyzetből kilépjünk, mert bizony a nevelés és oktatás terén megállapodni nem lehet hanyatlás nélkül. Ma már a hazai középiskoláknak többé nem alakulási, mint inkább előhaladási stádiumában vagyunk s ezen előhaladási korszak oly fontos és sürgős feladatok megoldását teszi kötelességünké, melyek elől, ha létjogunkról lemondani nem akarunk, ki nem térhetünk!

A mi kollegiumaink külső — statisztikai — képét illeti, e tekintetben majdnem tökéletesen meggyeznek az 1880—81 tanév adatai a megelőző 1879—80 tanév adataival. A hét kollegiumnál fenállott 24 elemi, 48 gymnasiumi, 4 theologiai és 3 tanítóképzői (egy gyakorló iskolával), tehát összesen 79 osztályban tett az 1880—81 tan-

évben a tanulók száma 2581-et, a megelőző évben pedig 2608-at, kiknek oktatását (a szintén tanulókból kitelő magántanítókat, az írás, ének és rajz segédtanítóit nem számítva) 141 egyén végezte, a felügyeletet pedig gyakorolta a két kollegiumnál 31 gondnok. Népszerűségi gyarapodás mutatkozik N.-Enyed és Szászvaros összes osztályaiban, ellenben apadás a m.-vásárhelyi és s.-sz.-györgyi gymnasiumi

és elemi osztályokban, a mi egyébiránt oly csekély, hogy tisztán a körülmények hullámlásának tulajdonítható. Az úgynevezett közoktatók száma a gymnasiumoknál évről-évre apad, az idén már csak 11 nyert alkalmazást, ellenben a segédtanárok száma növekedőben van. Különböző szőljön hét kollegiumunk statisztikai állapotáról az 1. 2. számok alatt csatolt táblás kimutatás.

I. A kollegiumokban tanuló ifjak kimutatása az 1880—81-ik tanévben.

S o r s z á m	A kollegiumok neve	A tanulók száma			Előmenetek				Nemzetiség szerint			Vallás szerint						
		A tanév elején	A tanév végén	Az ezt megelőző 1879—80-ik tanév végén	Kitűnő v. jeles	I-ső rendű	II-od rendű	Osztályzatot nem nyert	Magyar	Német	Román	Reform	Luther	Unitar.	Róm. kath.	Gör. kath.	Gör. kel.	Izraelita
1	<i>N.-Enyedi Bethlen-kollegium:</i>																	
	a) a theologiai akadémiában	65	60	49	39	20	—	1	60	—	—	60	—	—	—	—	—	—
	b) a főgymn. 8 osztályában	367	333	313	72	152	104	5	314	1	18	260	12	4	31	13	6	7
	c) a népt. képezde 3 osztályában	42	33	26	12	12	3	6	32	1	—	32	1	—	—	—	—	—
	d) az elemi iskola 4 „	243	223	212	107	76	35	5	205	—	18	172	1	—	22	12	7	9
	Összesen:	717	649	600	230	260	142	17	611	2	36	524	14	4	53	25	13	16
2	<i>Kolozsvári kollegium:</i>																	
	a) a főgymn. 8 osztályában	285	267	292	56	151	56	4	257	1	9	209	9	1	31	7	2	8
	b) az elemi isk. 4 osztályában	162	149	127	46	70	29	4	148	—	1	127	3	1	14	1	1	2
	Összesen:	447	416	419	102	221	85	8	405	1	10	336	12	2	46	8	3	10
3	<i>Marosvásárhelyi kollegium:</i>																	
	a) a főgymn. 8 osztályában	306	291	310	72	177	40	2	276	5	10	229	6	8	31	5	—	12
	b) az elemi isk. 2—4 „	181	169	229	68	77	22	2	165	2	3	141	3	7	10	2	—	6
	Összesen:	487	460	539	140	254	62	4	441	7	12	360	9	15	41	7	—	18
4	<i>Sz.-udvarhelyi kollegium:</i>																	
	a) a főgymn. 8 osztályában	177	167	168	58	88	20	1	164	2	1	152	2	7	4	—	1	1
	b) az elemi isk. 4 „	123	118	131	41	67	10	—	112	5	1	99	5	4	9	1	—	—
	Összesen:	300	285	299	99	155	30	1	276	7	2	251	7	11	13	1	1	1
5	<i>Zilahi kollegium:</i>																	
	a) a főgymn. V—VIII osztályában	51	49	43	20	24	3	2	47	2	—	35	—	—	7	—	—	7
	b) az elemi isk. 4 „	154	157	171	66	60	29	2	145	3	9	126	1	—	15	9	—	6
	Összesen:	205	206	214	86	84	32	4	192	5	9	161	1	—	22	9	—	13
6	<i>Szászvárosi Kán-kollegium:</i>																	
	a) a főgym 8 osztályában	165	148	115	37	81	24	6	74	12	62	53	5	—	16	18	44	12
	b) az elemi isk. 4 „	104	94	100	11	57	11	15	53	6	35	39	2	—	12	10	25	6
	Összesen:	269	242	215	48	138	35	21	127	18	97	92	7	—	28	28	69	18
7	<i>S.-sz.-györgyi sz. Mikó-kollegium:</i>																	
	a) a gymn. I—IV osztályában	138	126	135	34	53	36	3	120	6	—	107	1	3	15	—	—	—
	b) az előkészítő osztályban	18	18	33	4	12	2	—	18	—	—	15	—	—	3	—	—	—
	Összesen:	156	144	168	38	65	38	3	138	6	—	122	1	3	18	—	—	—
	Főösszeg:	2585	2402	2454	743	1177	424	58	2190	46	166	1856	51	35	220	78	86	76
	A múlt évben:	2608	2454	2371	721	1156	458	36	2204	37	130	1867	45	27	221	68	65	78

2, A gondnoki, a tanári és tanítói személyzet kimutatása.

A kollegiumok neve	T a n e r ő										A tanerő összege	
	Theol.		Gymnasiumi				Tan.kép.		Elemi			
	rendes tanár	segéd tanár	rendes tanár	segéd tanár	szaktanár	közoktató	Bened. bene-tornam.	igazg. tan.	szakoktató	oszt. tanító		szakitanító
N.-Enyedi Bethlen-kollegium	4	5	5	3	2	3	3	1	2	2	8	38
Kolozsvári kollegium	4	—	8	2	3	1	3	—	—	4	2	27
Marosvásárhelyi kollegium	4	—	7	3	3	2	3	—	—	3	2	27
Sz.-Udvarhelyi kollegium	4	—	5	2	2	4	2	—	—	4	1	24
Zilahi kollegium	5	—	5	1	1	—	2	—	—	4	4	22
Szászvárosi Kun-kollegium	4	—	5	3	3	—	1	—	—	3	1	20
S. szt. györgyi Mikó-kollegium	6	—	—	4	1	1	1	—	—	1	—	14
Összesen :	31	5	35	18	15	11	15	1	2	21	18	172
A múlt évben:	29	5	36	18	13	11	16	1	1	21	21	172

(Folytatása következik.)

HELYREIGAZÍTÁS.

A „Prot. Közlöny“ 22 számában egy jeles férfiú, ki leírja a marosi egyházmegye tavaszi rendes gyűlésének folyását és tárgyait, a többek közt azt állítja, hogy „őt az esperesi megnyitó beszéd nem elégitette ki“. Készséggel elhiszem, hiszen az a gustus dolga, még a pályabeszédek-nél is marad valami kívánni valója az embernek, hát egy ilyen egyszerű elnöki megnyitónál? Sokszor megdicsérte e lapban tudósító úr, hogy épen most nem tetszett neki megnyitóm: annak nem kell commentár, azt a közgyűlés minden tagja igen jól tudja. Ezért bizony nem fáj a fejem, igen jól aluszom. Hála Istennek, a gyűlés másként vélekedett. Im, tegyen bizonyosságot a jegyzőkönyv

Jegyzőkönyvi kivonat.

1882 május 2-ik és következő napjain M.-Vásárhelyt esperes, Vályi Pál afa alatt rendes egyházmegyei közgyűlés tartatván

1. Esperes elnök afa meleg üdvözlote mellett az évi egyházmegyei mozzanatokot élénken és hiven feltüntető beszédével a gyűlést megnyitja.

Esperes afa megnyitó beszéde egész terjedelmében jegyzőkönyvbe igtatatni határozatik.

A marosi ref. egyházmegye közgyűléseinek jegyzőkönyvből.

M.-Panit, 1882 junius 11-én kiadta

Muzsnay Pál,
egyházmegyei közgazg. jegyző.

Ha olyan gyarló és hiányos lett volna az a megnyitó beszéd, talán egy olyan mivelt erkölcsi testület nem fogadta volna olyan éljenzéssel s nem vette volna jegyzőkönyvre. Egyébiránt tkts. Szöllősi Sámuel úr ott a gyűlés színén rögtön kérte a beszédet nyomtatás alá, ezen szavakkal: „Szükséges, hogy egy ilyen szivreható, mindent felölelő beszédet lássanak az egyházközségek.“

Nyomdából kikerülvén a beszéd, ítélhet felette az érdekelt közönség. Csak arra kérem tudósító urat, ne beszéljen a mások, csak a saját nevében. Miért nem reflectált akkor mindjárt a hiányokra. Na hiszen, ezt tudom! Választás előtt voltunk még. Választás után aztán volt bátorság, bezzeg volt támadás, igaz csak soloba, de ez elől sem futottam el.

Nagy baj biz' a, hogy a választásokat nem az esperes csinálhatja, hanem maga az egyházmegyei gyűlés. Arra pedig nyomást gyakorolni sem bátorságom nem volna, sem szemérmem, hol annyi mivelt, annyi önálló ember áll és választanak 100-an. Ki merne ott érdszakolni?! Várni kell az időtől, mindennek meg kell érni. Ilyen közvélemény előtt meg kell hajolni!

A mi pedig tudósításának azon részét illeti, hogy a tanári testület a főt. egybker. közgyűlésen ne üljön ott testületileg, hanem képviseltetés alapján, arra feleletem ez: Első szava is valótlan, mert ez indítványt nem az esperes tette. Hallható szavakkal kijelentettem, hogy nem a marosi esperes, hanem ny.-szt.-benedeki pap akar indítványt tenni. Igaz, hogy a gyűlés nem állott 100 tagból, mint az első nap, de az sehol, még az egyházkerületen sincs, azért mégis végörvényesen határoz. Ez a másodnap kiébb számú gyűlés, a hol egyhm. gondnokok, kir. táb. bírák, báró Kemény Domokos úr és annyi jeles pap vett részt, épen e tárgy feletti tanácskozásban is, teljességgel nem méltó a tudósító úr gúnyolódására. Itt igazán el lehet mondani „bis videor mori.“ Miért nem adott be különvéleményt ott?!

Azt írja: „a hadüzenet hát megvan.“

Látja, nem lett belőle semmi háború, s nem reszkelt meg Bizantium. Kolozsvárt több számból álló gyűlés határozott ez indítvány felett, s egész komolysággal elfogadta az s egyházmegyéknek és tanodáknak véleményezőes vétett kiküldötte és megrendelte az ig. tanácsnak, hogy azok alapján készítsen a jövő gyűlésre javaslatot.

Ezzel most bevégezom, s ha úgy tetszik, folytat-hatjuk.

Ny.-Szt.-Benedek, 1882 jun. 12-én.

Vályi Pál,

marosi ev. ref. esperes.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

Mióta, térszúke okán, e rovat több izben kiszorult, sok oly nevezetes dolog történt hazánkban úgy, mint a nagy világban, miről bár rövid említést tenni, most, midőn a

eljejtett fonalat újra fölveszük, szükségesnek tartjuk. — Az, mi a kedélyeket egész Magyarországon már hetek óta izgatottságban tartja: a tiszta-eszlári eset. Solymosi Eszter, egy szegény özvegy 14 éves leánykája u. i. pár hét óta nyomtalanul eltűnt. A tiszta-eszlári zsidó hitközségre esett az eltűntetés gyanúja, mit megerősíteni látszóik, a többek közt, az a körülmény, hogy a leány eltemetésének előestéjén az ottani zsidó zsinagógában nagy ünnepély volt, s sokan segély-kiáltásokat véltek hallani, miből az a föltevés támadt, hogy a zsidók az ártatlan keresztyán lánykának, vallásos szertartásuk alkalmával, vérént ontották volna. A sajtó, a közönség rögtön fölkarolta ez ügyet s a törvényes vizsgálat is megindított, de mindaddig eredménytelenül. Föl-fölmerülnek ugyan innen-onnan egyes hírek arról, hogy az eltűnt leányka megtaláltatott, de csakhamar meg is czáfoltatnak. Az ingerültség, különösen zsidóellenes körökben, igen nagy mérvű. Ez esemény sajnos következménye egy másik, szintén nagy port felvert esemény. Midőn ugyanis a már királyi leirattal feloszlott országgyűlésen, egy zsidóellenes kérelem tárgyalása alkalmával egyik kormánypárti, szintén izraelita képviselő, a zsidók mellett egy emelkedett szellemű beszédet tartott, Istóczy Győző, az antisemitismus magyarországi előharczósa, őt a folyóson tetteleg insultálta. Ennek természetesen kihívás, párbaj lett a következménye, mely, a mellett, hogy a rendőrség éber ellenőrzése miatt sokszor meg is hiúsult, végre megtartatván, minden komolyabb következmények nélkül folyt le. — A lemergeri felségárulási pör. Sajátságos politikai pör az, mely Lembergben foly az esküdtszék előtt. Egy nagy agitáció részeseit, szervezőit vallatják, a kik a munkában már jó előre haladtak ugyan, de a kik még mindig csak a kezdetnél voltak, s mikor a bíróság közbelépett, még nem tudott annyi kétségtelen bizonyítványt találni, melynek súlya arányban állana a nagy és vakmerő vállalkozással, az elszánt czéllal. E legújabb szlavofil mozgalom egyenesen Magyarországból indult itt. Itt, közel a határszélen, Csertészen jöttek össze mindenféle emisszáriusok, Dobrzánszky Adolf lovag házában, és a lovag — ki most is huzza nyugdíját az állami pénztárból — csak a múlt évben tette át működése színhelyét Lembergbe, a hol nagy tiszteletben részesítették. Dobrzánszky és társainak czélja volt előkészíteni mindenütt a hangulatot Oroszország javára, pánszláv ügynökségeket szervezni, kik Oroszország megszabadító hatalmát hirdeszteljék. Azt mondják, hogy Ignatiev volt orosz belügyminiszter egy monarchiánk elleni háborúhoz vetette előre a magot, mint a hogy Bolgárországban is tette, már évekkal a török-orosz háború előtt. Alapítottak lengyel-ellenes, orosz szellemű lapokat, melyeket a nép közt terjesztettek. Megnyertek lelkészeket, hogy fanatizálják a népet, sőt térítsék át az orosz egyházba is. A vádlottak: szerkesztők és lelkészek. A fő köztük a Dobrzánszky-család. A magyarországi híres muszkavezető kihallgatása még nem ért véget. De kétségtelen, hogy ő intézett mindent. A levelezést Dobrzánszky leánya, Olga, Hrabár Manó volt országgyűlési képviselő neje, közvetítette

a beavatottak és fivére közt; azért, hogy az Oroszországgal váltott sűrű levelezés föl ne tűnjék, míg ő róla tudva volt, hogy bátyja Szentpéterváron él. A két testvér egymásnak czimezte a leveleket. A vádlottak minden vádat visszautasítanak; csak annyit ismertek el, hogy a ruthén párthoz tartoznak, nem szeretik a lengyeleket. De pártállást nem lehet büntetni. Bele van keverve a pörbe Mocsáry Géza kormánypárti képviselő neve is, ki szintén leveleket kapott Dobrzánszkyéktól. Mily része volt az agitációban, vagy egyáltalán volt-e része, nem tudni. A pénzt vádlottak kétségtelenül Ignatiefftól, a volt orosz belügyminisztertől, kapták czéljaik megvalósítására. — Bismarck veresége. Németország hatalmas kancellárja ismét nagy vereséget szenvedett a német birodalmi gyűlésen, mely nagy szótöbbséggel visszavetette a dohány-monopolium behozásáról szóló törvényjavaslatot. A kancellár a vitában többször felszólt. Ő volt az első szónok, aztán polémiázál. Nyilatkozatai kiméletlenek nemcsak a németországi pártviszonyokra, hanem Ausztria politikai pártjaira is s az osztrák parlamenti állapotokat ijesztő példa gyanánt idézte a németeknek. Junius 12-én kezdődtek a viták s jun. 14-én a birodalmi gyűlés 276 szavazattal 43 ellenében elvetette a dohánymonopoliumot, sőt másnap még egy határozati javaslatot fogadott el, mely kimondja, hogy a dohányadónak 1879 július 16-án történt felemelése után a dohányipar minden további megterhelése és nyugtalanítása mellőztessék. — Ignatieff gróf kegyvesztett lón a czárnál, miniszteri állásától megfosztatott s bukását az egész európai sajtó örömmel fogadta, de utódja, az öreg Tolstoj gróf iránt nem nagy a bizalom. Mikor közoktatásügyi miniszter volt, orosz emlékeket hagyott maga után és sok száz tanulót a siberiai ólombányákban. Ő azon párt hive, mely gyűlöli az európai műveltséget, mely előtt semmi sem elegendőleg orosz. Az orosz orthodox hívők között Tolstojt a legorthodoxabbnak lehet nevezni. Tolstoj, mint miniszter, a forradalom felidézését jelenti, rendőri uralmát, formaságoktól duzzadó rendszerét Oroszország el nem viselheti. Tekintetbe véve az összes benyomásokat, azt mondhatni, hogy általános a megdöbbenés oly férfi kinevezése fölött, ki ellen a társadalom, mihelyt mint miniszterről van róla szó, egyhangúlag sikra száll. — Garibaldi, az agg szabadsághős, Caprera szigetén meghalt. Végredeletében hulláját megégetteni rendelte, de hamvainak a nemzeti kegyelet bonyára a Pantheonban fog helyet adni. A Garibaldi-család elhatározta, hogy Caprera szigetét, melyben Garibaldi tábornok lakott, miután a család egyetlen tagja sem akar állandóan tartózkodni, az olasz államnak ajándékozza. A sziget, mely 5 mértföld hosszú lehet és terjedelme körülbelül 15 négyszög mértföld, 1864 óta a tábornoknak csaknem kizárólagos tulajdonát képezte. Azelőtt csak a felét birta, a sziget másik fele Collis Richard nevű angolé volt, s még négy kisebb birtokos, matrózok és halászok birtak rajta egy-egy darabkát. Garibaldi 1864 júliusában vette meg az angol részét; azóta a lapályosa meglehetősen mivelt, termékeny. A család minden tagja aláírta a lemondási

okmányt, mely szerint jogát az államra ruházza át. — A válság Egyiptomban. Az egyiptomi zürzavar növekszik napról-napra. A keresztyén lakosság, melynek számát 70,000-re tehetni — s ezek kereskedéssel, üzletekkel foglalkozó emberek — menekül is Egyiptomból, részint Alexandriába,

hol az európai hajóhad oltalma alatt megis biztosabbnak hiszi magát, részint Európa kikötőibe. Jun. 21-én borzasztó vérengzés színhelye volt Egyiptomnak egyik városa: Alexandria.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” FÁRCZÁJA.

MUTATVÁNY

Hugó Viktor Torquemadajából.

Paulai Ferencz.

(Térdelve imádkozik. Egyszerre fölkel, imájában vadászkiáltás hang és távoli kutyaugatás szakítja meg.)

Mi az? Mi hangot hall fülem? Talán Harangozás?

(Figyel.)

Nem, nem, csak kiáltás
S visszhangja szürtről-szürtre szökve lejt.

(Jobban figyel.)

Mégis, mikéntha emberhang beszélne,
Meg-megszakítva erdő s szélzúgástól.
Pedig csupán a hullám énekel.
Nem, nem a hullám, vig vadászcsapat.

(Kitekint.)

Az erdő titkos, szűzi tiszta csendjét
Kopók zavarják föl s a hallali;
Ember szegődik állat ördögévé.

(A vadász-riadó mind hangosabb lesz.)

Szégyen, gyalázat! Lám a farkasokkal
Nyugodtan élt a jámbor remete
E szent magányban, a mióta itt
A szent atyáé a kegyuri jog.
Testvérhajlékká sűrű lomb ivedzik
Alatta el, s lakik a szeretet,
Természet s ember itt békére lépett.
Nincs oly király, kinek jogában állna
Kopó-üvöltést és kiáltást hozni érre.

(A kutyaugatás távolabb hallszik s nemsokára egészen elvész. De később a vadász lármával ismét közelebb jő.)

Csak a pápa tehetné s nem teszi,
Mert ő csupán a lelkeket vadássza.
Bátor erő soha még nem merészlő
E szent helyet vérrel szennyezni be
S Istennek tarka szárnyú énekessit
Fölverni nyugalomnak édenéből.
S most mégis im! Ki hát a vakmerő?

(Egy vén szerzetes, kezében bottal, poros lábakkal közeledik a barlang bejáratához; dominikánus csuklyája felett zarándoköltönyt visel. Ez Torquemada. A bejárat előtt megáll. Szakállja szürke, míg a Paulai Ferenczé egész fehér.)

Paulai Ferencz. Torquemada.

Torquemada.

Üdvöz légy ősz atyám.

Ferencz.

S te testvér.

Torquemada.

Engedsz-e itt egy kissé megpihennem?

Ferencz.

Kerülj bennebb testvérem.

Torquemada.

Tikkadok.

A láz s a hőség egyaránt gyötör,
S mennem kell mégis. Fáradtságtól lépek
Szent patriárka hajlékomba be,
Én a méltatlan vándor. Üdvözölve légy
És áldva, oh pap!

Ferencz.

Áldva légy, oh ember

Torquemada.

Nem. Én is pap vagyok.

Ferencz.

Vezessen Isten

Nagy úton. Beszélj vagy hallgasd el bár,
Honnan jövel és merre mégy. Jogod van
Ehhez s ahhoz. Mit is beszélni erről?
Mindenki támadásból jó s enyészni megy.
Mi te, azok vagyunk mind ismeretlen.
A végtelen lebeg fejünk felett,
Egy utat tesz meg minden meghaladó.
Oltárnál térdel s lába már a sirban.

Torquemada.

Jövök a vendégségből s útamat
A városnak veszem. Rómába tartok.

Ferencz,

Rómába?

Torquemada.

Mondám. Mély alázatomban,
Olyan teendőt vállalék magamra,
Minőt korom kíván. Vakon, magányosan,
Meztelen lábbal vándoroltam át
Forró fűvényt s fagyos hideg havat.
De már Rómában tudják mért jövök.
Hatodik Sándor ismer engemet.

Ferencz.

Az új pápa?

Torquemada.

Spanyolhonból valók vagyunk.
Valenciában ismerők meg egymást,
Őt Borgiának hívják. Ab, de te,
Kit Isten itt e szent magányba rendelt,
A szirtek templomába, mondd, mi a neved?

Ferencz.

Paulai Ferencz. És a tied?

Torquemada.

Torquemadának hívják.

(Tisztellettelenen visszalépve.)

Ah, de te,

Szent férfi.

Ferencz.

Nem, nem.

Torquemada.

Ajkáddal

Titkot jelensz ki s jósigét.

Ferencz.

Dehogy!

Torquemada.

Mondják, csodát is téssz.

Ferencz.

Az nem való.

Csupán látok csodákat. Reggelente
Látom hajnal fényében tükröződni
A vizesést és látom, hogy a nagy nap
Miként világol kicsiny madaraknak,
Terítve a mindenség asztalát
Erdőn s mezőn mindennek, a ki éhez.
Derengő élet úzi szét az árnyat,
Virágnak pattan bimbaja s felettünk
Kéken mosolyg az ég csodája. Ámde
Mindezt nem én, mindezt Isten tevé.

Torquemada.

Atyám, Jézus hozott kettőnket össze,
En a ki látok, hozzád szólok im,
Az apostolhoz. Hallgass figyelemmel.
Nem jött eszedbe még, ha néha a
Tiarás szent atyára gondolál,
Hogy a valódi pápa tán nem az,
Ki Péter trónján ül, hanem
Valaki más, egy ismeretlen, meglehet.
Ki mig hajlongva tisztelettel áll meg
A büszke földi helytartó előtt,
Gondolkozólag hordja önmagában
Az egyház szellemét, holott a másik
Fején csak annak koronáját viseli.
Nos hát, mit mondanál, ha ez a fő,
Nem a koronás, de a hit feje.
Az ismeretlen én volnék magam?

Ferencz.

A pápa Istené, legyen hatalma meg.
Egy Róma van.

Torquemada.

Lehet-e Istené,

Ki nem az emberé is? Ámde egy,
Én az vagyok. A kárhozat homálya
Elnyelni készül a világot.
Mentője én vagyok és én az orvos,
Ki bár véres kezekkel, gyógyulást hoz.
Nyugodtan fog munkához és ezért
Az emberkéek őt borzasztónak látják.
Iszonyt terjesztve szerte szét körülem,
Könyörülőleg tépek, pusztítok,
S ez egy könyör az, mely segít csupán.
Örvény tárul fel én előttem, ah!
De mélyek-mélyén szeretet lakik.

Ferencz.

Nem értelek. Jövel imára!

(Az oltár elé térdel)

Torquemada.

Egykor,

Még ifjú voltam s nem rég viselém
Ez öltönyt, úgy esett Segoviában
Egy glóbuszt láték, rajta a világ,
Országok, folyók, erdők, városok,
Havas vidékek, tenger, szigetekkel,
És minden zúg, a hol csak ember él,
Lármázva, küzdve, össze-visszaságban.
Ily glóbus az, mit minden fejedelem,
Pogány s kereszttyén, kézbe' tart, tudod.
S mit láttam ott? A földet s népeit
Zónákat itt, Európát s Áfrikát ott,
S a hol a nap kél, távol Indiát.
Szóltam magamban: Ezt a földet itt
Krisztus nevében, a ki annyiszor
Hivott már álmaimban, megragadni
És megragadva birni s visszaadni
A menynek: könnyűség. Igen, atyám,
E földgolyó, zsvajjal, zajjal teljes,
Ádáz gyűlölség s széthúzás hona,
Országival, melyek szünetlen harcban
Vadúl dúlják s rángatják, borzalommal
És gyászszal töltve el, ez az,
Mit megragadni s birni akarok.
Hallottad, érted.

(E szavakra feleletül Paulai Ferencz ujját a koporsóra teszi: „Ez az én golyóm“, szól s az enyészet felől hosszasan szemlélődik, mire Torquemada is arra fordítja szemét s mint egy sötét kijelentés szállja meg.)

Torquemada.

A mit hallék, villámként járja át agyam,
Keresztjelét látá Konstantin egykor
A levegőben,

(a koponyára mutatva.)

De győzelemre visz majd engem is,
Mint őt, e jel. Úgy, úgy a remete
Most megmutatta más alakban is
Az igazságot. Im, e koponyából
A megváltásnak fénye tör felém,
Igen, megtartom glóbusom, hanem
Hozzá veendem ezt is, úgy, hogy
Zátony vezessen biztos kikötőre
S legyen halál az élet zászlaja.

(Paulai Ferenczhez fordulva)

Hallgass rám. A lángot rosszul fogta föl
Dominicus. Szent és magasztos ez,
Mihelyt nem a bűnnek zsoldjában áll.
Ő büntetésre alkalmazta azt,
Én majd a mentést végezem vele.
Kialvó máglya éledjen fel újra.
Megértettél?

Ferencz.

Igen.

Torquemada.

Körül felgyujtom mindenütt a földön
A megmentésnek szörnyű lángjait.
Soha, atyám, hidl el, jobb álmod ennél
„Eredj! A cél szentelje eszközöd meg.“
Megyek tehát.

Ferencz.

(Fátalat, kenyeret és vizeskorsót tesz a szikla-asztalra.)

Ime a víz és kenyér,
 Meg gesztenye, oltsd szomjodat velők
 Es csillapítsd éhségedet! Ám, de ha
 Tervedre gondolok, mely űz előre,
 S ha lelke annak végén elmereng,
 Úgy kérem Istent, zúzzon össze téged.
 Előbb még, mint az első máglya lángol.
 Jobb volna, hidd, az emberekre is,
 S rád nézve is, ha meghalnál előbb,
 Mint míg ez úton egy lépésre megy.

Torquema da (magában).

Világtól elvont elme gyöngesége!
 Szegény szent, hisz nem értesz.

Ferencz.

Oh! Szeretni,
 Él ember itt e földön. Testvér és barát.
 Ha csak csupán egy hangját öl meg, tudni kell
 Miért tevő. Az Úr akarta, hogy
 Legyen egy megfeszült szárny szelleme,
 Lebegve a nagy mindenség felett,
 S egyként tisztelve minden életet,
 Ha lomb közt zümmög, a habokba' játszik
 Vagy fent a légben vidáman csapong.
 Szabad munkát a népnek, ágakat
 Madárnak s békét mindeneknek.
 Se láncz, se ketrecz. Nézd, az új szövetség
 Keresztet hord elől, kardot csak a korán.
 Oldjuk fel áldásokba mind, mi gyász,
 Mi bú és baj van a nyomor világán.
 Ki üt s talál, tévedhet az, s azért
 Inkább nem ütni. Szörnyű vakmerőség
 A vérpad, oh flam, tehát maradjon
 Istennél a halál; mi vakmerő tett,
 Emberkézzel taszítani sirba embert.
 Nő és gyerek s galambnak könnyű fészke,
 Virág, gyümölcs, oh mindez szent és áldott.
 A végtelenség sejtelmében élek,
 Ha nappal, este, itt e csúcson ülve
 Le a mélységbe göditem alá
 A mindenséget átfogó imámat.

Várnai (B) Sándor.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, jun. 24.

— **Feleslegesnek tartjuk külön előfizetési felhívást bocsátani közre a közeledő második félév küszöbén. Egyszerűen hivatkozunk lapunk multjára. A cél, mely felé törekszünk, az irány, melyet követünk, feles számú munkatársaink szives támogatása mellett, marad az eddigi. Részünkről a lehető ezután is igyekszünk megtenni, abban a fölemelő tudatban, hogy a midőn a magyar egyetemes protestáns egyház ügyét a sajtó terén szolgáljuk, jó dolgot cselekszünk s a mi munkálkodá-**

sunk nem hiábavaló. Jó akaratunkat azonban felette bénító s lapunk förnállását is koczkáztató az a sajnos körülmény, hogy feles számmal vannak, kik nemcsak előde még utófizetési kötelezettségüknek sem tesznek — gyakori sürgetéseink daczára — eleget. Sziveskedjenek az illetők figyelembe venni, hogy lapunk fentartása, gyakori me.lékleteivel, igen tetemes hiadást vesz igénybe s bár részünkről készséggel szenteljük föl erőnket e téren, minden nyereség reménye nélkül, de nem vagyunk abban a helyzetben, hogy anyagi áldozatokat hozhassunk. Ez idő szerint is tetemes összeggel vagyunk hátrálékban s kiállítási költségek czimén s e kellemetlen helyzetből csak az menthet ki, ha az illetők esedékessé vált tartozásaikat törleszteni sziveskednek, haladéktalanul. Az előfizetési ár lapunk homlokán olvasható. A támegetást ismételten, bizalommal kérjük.

— Gyászhir. Lapunk zártakor vesszük a lesújtó hirt, hogy magyar protestáns egyházunk egyik kitünősége, érdemekben megőszült patriarchája, a békésbánati egyházmegye nyugalomba lépett esperese: Hajnal Abel közhasznú életének 81-ik, egyházi hivataloskodásának 47-ik évében, az utóbbinak évfordulati napján elhunyt! A hű, buzgó, nagyérdemű férfiú emléke legyen áldott! Necrologját lapunk jövő számában közöljük.

A gyászjelentés így hangzik A békési-bánati egyházmegye bánattól meghatva jelenti, hogy az egyházmegye nyugalomra lépett esperese Hajnal Abel békési lelkipásztor f. hó 18-dikán Békésen élete 81-dik s esperesi hivatalának 20-dik évében végelgyengülés következtében elhalálozott. A nagy érdemű férfiú hűt tetemei e hó 20-dikán d. e. 10 óraker templomi tanítás és emlékbeszéd s ezeket követő siri imádság után tétettek örök nyugalomra a békési szélmalmi temetőben. Áldás emlékezetén! Kelt Körös-Turcsán és Buda-Pesten, 1882. jun. 21-dikén. Az egyházmegye nevében Szabó János esperes, id. gr. Ráday Gedeon s. gondnok.

— A gróf Mikó Imre fejedelmi alapítványa, azon kívül, hogy évenként 1500 forintot kamatoz a „Mikó-tanodá"-nak, progressiv gyorsasággal közeledik ama nagy cél felé, mely a balhatatlan emlékü alapító nemes lelke előtt lebegett. Jelenleg a törzsalaptőke 63 ezer forint, a tartalékalaptőke 8900 frt. és így az egész alap 71900 frtot tesz. Eszerint nincs messze az az idő, midőn az

Folytatás a mellékleten.

Melleklet a „Protestáns Közlöny“ 26 számához.

alap 100,000 frtra emelkedve 5000 frtot fog a tanodának évenként kamatozni, és ekkor a Mikó-tanoda teljes gymnásiumma nőheti ki magát.

— **Személyi hírek.** B. Kemény Gábor, m. k. kereskedelmi miniszter úr, egyházkerületünk nagyérdemű főgondnoka, a ma reggeli vonattal városunkba érkezett s pár napig itt fog maradni. Tiszteletére az erdélyi gazdasági egyesület s iparkamara ma este bankettet rendez.

— **A közvizsgák hete.** Az esztendő egyik szakaszában sem oly nyilvánvaló, hogy városunk méltó „Erdély Athenéje“ megtisztelő czimére, mint e napokban. A legnemesebb szellemi verseny küzdhomokjának sorompói fölnyitak, s a főtanodák, képezdők, polgári, felsőbb s elemi fiú- s leányiskolák, gyermekkertek stb. ifjú népének nagy seregét kiszállott a sikra, gyönyörűséges látványul Istennek s embereknek bemutató szorgalmának, előhaladásának szép sikereit. Egy oly városról, mely ily verseny képét mutatja föl, elmondhatjuk, hogy nemcsak volt, de lesz!

— **Új tanintézet.** Kolozsvár városa a b. városi gyermekkerttársulattal kötött szerződés értelmében, azon esetre, ha a Fröbel-intézet egész épületét a felsőbb leányiskola szükségére használja föl, köteles lévén a b. városi gyermekkerttársulat rendelkezésére bocsátani a gyermekkert számára alkalmas tanhelyiséget, e kötelezettsége beváltásául telket vásárolt s az építés költségeire közlebbi ülésén 13 ezer frtot szavazott meg.

— **Br. Radvánszki Antal temetése.** A radváni kastélyban, az úgynevezett Rákóczi teremben volt felállítva a ravatal, s oda gyűlt a számos rokonságon kívül a közönség azon része, mely Radvánba eljutott. Délután 2 órakor a temetési szertartás azzal vette kezdetét, hogy a család kívánatára Thébusz János, zolyomilelkész a ravatal előtt szép beszédet tartott. A kastélyból a radváni templomba vitetett a holt test, hol a helybeli lelkész tót nyelven mondott imát feleté. Ez után a koporsót gyászokcsira helyezvén, a gyászmenet, kocszorúkkal fedett két kocsival elől, Radvánon keresztül a besztercebányai evang. nagy templomba vonult, hol Szaberényi Gusztáv, bányakerületi superintendens a szószékről tartott magyar beszédet, ecsetelvén az őszinte kegyelet szülte közfájdalmat és az elhunytak elenyészhetlen érdemeit úgy polgári, mint egyházi téren. A templomban együtt volt a nográdi és zolyomi ev papság nagyrésze s több egyházkerület küldöttei, ezek közt Török Pál superintendens és küldött társai, ifj. gr. Rádai Gedeon, Ballagi Mór, Kovács Antal baranyai és Baksai Sándor solti esperes, a tiszai superintendens küldöttei, köztük Zelenka Pál miskolczi lelkész, a bányakerület küldöttei Fábiny Teofil egyház. felügyelő, Haan Lajos csabai és Győri Vilmos, meg Schranz János pesti lelkészek, a dunántúli kerületből b. Prónai Dezső egyház. felügyelő, továbbá Ipolyi Arnold, besztercebányai kath. püspök, a káptalan tagjai, valamint Mikulka György apát, Kopornáról stb. stb. Este fél hatkor indult vissza a menet s a megyeház előtt megállt és Lámmér

Ágoston, Zolyómmegyei alispán búcsúztatta el az elhunytat, mint főispánt a megyétől. Erre a bányász zenekar és énekkar egymást felváltó zengése mellett tovább vonulván, a gyászmenet este 7 órakor ért a családi sirbort elé, mely zöld fenyőágakkal volt feldiszitve. Itt Haan Lajos vett búcsut az evang. egyházegyetem volt fejétől, majd Lehoczky Lajos, turóczy alispán mondott „Isten hozzádat“ a dicsőültnek, mint Turóczmegye volt főispánjának.

— **Tanári jubileum.** A dunántúli ref. egyházkerület legközelebb Székesfehérváron tartott közgyűlésében elhatározta, hogy Bocsor István, pápai iskolai tanár 50 éves tanári működésének emlékére és tiszteletére a legközelebbi iskolai év elején örömnepet fog tartani.

— **A zsinati munkálatok ügyében** f. hó 16-án minisztertanács tartatott, melyben részt vettek Tisza Kálmán, Trefort, gr. Szapáry és Pauler miniszterek, továbbá Tanárky államtitkár és Szász Károly min. tanácsos.

— **Kiegészített gymnasium.** A csurgói hat osztályú ref. gymnasium teljes gymnásiummá lesz. Ez intézetet tudvalevőleg a d. e. Festetics György alapította, hogy a nemzetiségi szempontból végvidéki helyen „necsak öre, hanem terejesztője is legyen a magyar nemzeti szellemnek.“ A belső-somogyi ev. ref. egyházmegye lelkiismeretesen teljesítette feladatát, maga is tetemes áldozatokat hozván az intézet fontartására és gyarapítására. A gymnásium 8 osztályúvá való kiegészítésének ügyében különösen Kőrmeny Sándor csurgói ref. esperes buzgólkodik. Az 1879-diki augusztus hóban tartott egyházm. közgyűlésen lelkes szavakkal buzdította a közgyűlés tagjait az eszme elfogadására, a mikor bizottság is küldött ki véleményes javaslatát véggett. A bizottság azonban nem sietett javaslatával. Ismételt sürgetésre a múlt áprilisban tartott közgyűlésen végre megjelent a bizottság tervezete, melynek alapján a közgyűlés elhatározta, hogy az intézetet 8 osztályúvá teszik és pedig úgy, hogy már 1882-3-ban a VII., a következő évben a VIII. osztály is felállíttassék. A szervezés ügyében nagy értekezlet tartott Csurgón, mely alkalommal több és tetemes alapítvány is tétetett. Így Kőrmeny esperes 1000 frtot, Somssich Pál 1000 frt., Csurgó városa 5000 frtot ajánlott meg. Az adományok és alapítványok eddig 12,000 frtot tesznek.

— **A vadházasságok** dr. Török Albertnek, Udvarmegye alispánjának a megye közgyűléséhez beterjesztett jelentése szerint, ezen megyében feltűnően elszaporodtak, miáltal a nevezett alispán tekintettel arra, hogy az egészséges állami fejlődésnek legszilárdabb alapját és létfeltételét az egészséges családi élet képezi, a jövő nemzedék emberi és törvényes jogait látja kockáztatva. Az egyházi hatóságok igyekeznek orvoslást keresni, de eredménytelenül, mert sem a büntető, sem a polgári törvények nem foglalnak magokban rendelkezéseket, melyek alapján a hatóságok jogosítva lennének közbelépni. Az alispán indokolt felterjesztést indítványozván a képviselőházhoz az iránt, hogy e bajnak megszüntetése a törvényhozás útján eszközöltessék, a me-

gye közönsége a fölvetett kérdés tanulmányozására s annak alapján tüzetes jelentéstételre az alispán elnöklété alatt bizottságot küldött ki.

— **Orosz paedagogia.** A varsói gymnasiumokban hír szerint új szabályzat fog életbe lépni. E szabályzat szerint a tanulók nem csak a házon kívül kötelesek egyenruhájukat viselni, mint eddig tenniök kellett, hanem még otthon is csak uniformisban járhatnak. Esti 10 óra után egyáltalában nem szabad az utcán mutatkozniok. Magán színházakba nem szabad járniok s a császári színházba is csak az igazgató engedélyével. Az igazgató határozza meg, vajjon a darab a tanulóknak való-e vagy nem. Az igazgatók aztán elég furcsán döntenek el a kényes kérdést, mit nézhetnek meg a deákok, mit nem? Így például megengedték, hogy a Frou-Frou-t, meg a Kaméliás hőlyget megnézzék, de az Ármány és szerelem, Romeo és Julia tiltott gyümölcs.

— **Nyilvános köszönet.** Alólírt főtanodai igazgatóság mindazoknak, és pedig névszerint: mélt. id. Zeyk Károly, id. Gáspár János, Adler Sándor, t. Sándor Elek, Fodor Miklós, Szász József, b. Splényi Henrik, Biró Miklós, Szilágyi Farkas, Varró Gergely, Wokál János, Czirner József, Bartok György, Nagy Albert, Winkler János, Vágó Ferencz Folyóvícs Sándor, Müller Mihály, Finna István, Magyarai Károly, Kovács Gyula urak, illetőleg tisztelt családjaik, — özv. Donogán Jakabné, özv. Lengyel Károlyné ő nkaik, — t. Bócz Jozsef, Binder Ágoston, Kiss Károly uraknak, mint a kik a tanári kar tagjain kívül, a lefolyt 1881—82-dik tanévben 30 szegénysorsú tanulóknak voltak kegyesek főzetni, — kedves kötelességének ösmeri forró hőszönetet nyilvánítani. Nagy-Enyed, június 19, 1882. A nagy-enyedi Bethlen-főtanoda igazgatósága.

FŐTISZT. NAGY PÉTER PÜSPÖK ÚR A KÖVETKEZŐ KÖRÖZVÉNYEKET BOCSÁTOTTA KI:

Tudásúl és megtartásúl.

629—1882. A m. kir. vallás és közoktatási miniszter úr ő nmltsága f. év. ápr. 26-án 5695 sz. a. kelt leiratában az iránt keres meg, hogy a felszentelt honvédköteles lelkészek felszentelési bizonyítványainak hiteles másolatait, nemkülönbén a honvéd-segéd-lelkészi állomásukat elhagyott lelkészeknek ezen kilépésöket igazoló v. indokoló bizonyítványait küldjem meg az illető zászlóaly parancsnokságnak.

Köröztetnek.

712—1882. A k. kalotai egyházmegyében a gyermek-monostori papi állomás. Fizetése: 715 frt. o. értékben.

Ugyanezen egyházmegyében a körösfői papi állomás. Fizetése: 607 frt. 37 $\frac{1}{2}$ kr.

Ugyanezen egyházmegyében a szász-lónai kántor-tanítói állomás. Fizetése: 100 nagy véka gabona, melyből $\frac{1}{3}$ rész törökbúza; 40 o. é. frt. dézma-kárpótlás-kamat; 13 v. férőjű, minden évben használható szántó, melyet az egyhk. művel; három szekér szónát termő kaszáló 2 darabban, egy vékás kender föld, melyeket a kántor művel; a község erdejéből egy nyil erdő: levágják és behordják az egyház tagjai. Pályázati határnap: mind a három állomásra nézve: július 31-ike. Folyamodványok mind három állomást illetőleg t. t. Szakács István esp. aához (u. p. Gyalu) Sz-Lónára küldendők.

722—1882. A marosi egyházmegyében az erdő-szt-györgy-havadtői papi állomás. Az összes fizetés 538 frt. 8 kr., melynek a megválasztott a

nyugalmozott t. lelkész életében csak fele részét, 269 frt. 4 kr. kapja, lakholyéról az egyhk. fog gondoskodni.

Ugyanezen egyházmegyében a torboszlói papi állomás. Fizetése: 140 kal. búza; 60 kal. zab: 300 véka (16 kupás) csőstörökbúza; 70 v. zab; 6 öl tűzifa; 53 frt. 8 kr. fizetés-pótlás czimén; 8 h 694 □ öl can. portio. Jegyzés: a papi szántókat az egyhk. tagok művelik. Ezen munka megváltása jövőre 40 frt. o. értékben van megállapítva, mely határozat az illető felsőbb hatósághoz megerősítés végett fölterjesztett.

Ugyanezen egyházmegyében a mező-panti másod-tanítói állomás. Fizetése 300 frt. 4 hozatal karós és vesszős tűzifa; 1 lakszoba nyári konyha, veteményes kerttel. A tanításon kívül kötelessége a 3 nagy ünnep mindenikén a legátust helyettesítő templomi szolgálat. Pályázati határnap mind a 3 állomásra nézve: aug. 1. Folyamodványok mind a három állomást illetően t. t. Vályi Pál esp. aához Ny. Szt.-Benedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

721—1882. A küküllői egyházmegyében a gogányi kántor-tanítói állomás. Javadalma: 10 kal. búza; 10 v. must; 15 sz. fa: 10 frt. készpénz és 12 frtnak kamatja; 30 vékára való jó szántó-föld az egyhk. tagjai által megszántva; 4 sz. szónára való kaszáló; 105 □ öl szőlő; 20 litervéka szemes törökbúza az egyhk. magtárából; tandij rendes tktől 40 kr.; ismétlőkttől 20 kr.; stola: temetésért 20 kr.; tisztességes lakás gazdasági épületekkel. A megválasztott köteles első évi fizetésének 16-od részét és 1 frt. beigtatási díjt a gyámintézet pénztárába befizetni. Pályázati határnap: július 31-ike Folyamodványok t. t. Benedek Ferencz esp aához Harangláb ra (u. p. D.-Szt.-Márton) küldendők.

596—1882. A sz-szolnoki egyházmegyében a goroszlói papi állomás. Javadalma: minden gazdától 60 liter kétszeres búza, a semmi külsőséggel nem bírótól ugyanannyi kukoricza; 23 liter must; 50 kr. faváltási czimén; az özvegy asszonyoktól 3 s'ing vászon; minden fordulóban 5 köből és 2 véka férőjű szántó, melyet az egyhk. tagjai művelnek; 2 helyen van 22 bogiás kaszáló, melyeket az egyház-tagok takarítanak haza; stola: háznál temetésért: 2 frt.; esketésért; a menyaszonytól 1 drb. kendő, mely megváltható 1 frttal; családi értesítőért 2 frt., másnemű kiadványokért 1 frt.; tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel. Az összes fizetés 353 frt. és 44 kr-ra van felvéve. A megválasztott köteles első évi fizetésének felét az özv. árny pénztárba befizetni.

595—1881. Ugyanezen egyházmegyében a czikói kántor-tanítói állomás. Fizetése: a mlgs. Péchi két udvartól 20 frt.; az egyhk. tagjaitól 26 frt.; a mlgs. áll. ig. tanácstól állmsegély 40 frt.; lakás és egy 3 vékányi területű kertnek hasznélvezete. Pályázati határnap mind a két állomásra nézve: július 30 ika. Folyamodványok t. t. Szabó Pál esp. aához Diószadra küldendők.

Kolozsvártt. 1882, jnnius 15.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Tudomásúl vesszük Mitrovics Gyula urnak a „Sárospataki Lapok“ legközelebbi számában megjelent kijelentését, mely szerint jobbnak látja — elhallgatni. Ennél bölcsőbb dolgot nem is cselekedhetik ez idő szerint. Egy oly embernek, ki magáról annyira megfelekedzik, hogy az erdélyi egyházkerület zsinati képviselőit letárvajozza, ha e szégyenletes eljárása bélyegét homlokára sűtik, legjobb e büntetést méltán eltűrni s hallgatni.